

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τάξις Ε'

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
970

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΙΘΜΟΣ

19

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΟΥΚΑ — ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΓΑΚΗ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ζ 69 ΤΔΒ
Σοφιστική Γλώσσα (Σοφιστική)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Π Ρ Ο Σ
ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Έγκριμένη δια της υπ' αριθ. 150493/19-12-59. απόφασης
του Υπουργείου Έθνικης Παιδείας

Σειρά Κένταυρος
2287 1962

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ,, ΑΘΗΝΑΙ

002
Κ1Σ
ΣΤ2Α
970

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ
Ἄριθ. Πρωτ. 85706

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 - 7 - 1960

Π ρ ό ς

Τοὺς κ.κ. Δημ. Δούκαν καὶ Τρύφωνα Γάκη

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπ' ἀριθ. 60 [7-8-59] πράξιν τοῦ Α.Ε.Σ. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 150493 [19 - 12 - 59] ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργείου, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι τὸ βιβλίον σας ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ» ἐνεκρίθη ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῶν Θερησκευτικῶν τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου διὰ μίαν τριετίαν.

Δι' ὃ παρακαλοῦμεν ὅπως προβῆτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου σας συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ἀναγράφοντες εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξάφυλλον τὴν παρούσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεωρήσαντος τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια αὐτοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Κοινοποιήσις

Ὁ Διευθυντῆς
Χ. Μούστρης

- 1) Δ)σιν Διδ. Βιβλίων
- 2) Α. Ε. Συμβούλιον

Τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια τοῦ βιβλίου ἐθεώρησεν ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς Μήσης Ἐκπαιδύσεως κ. Ἰωάννης Λαββέτας.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κ.κ. κριτῶν

« . . . τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον ἔχει πλεονεκτήματα ἄξια ἰδιαίτερας προσοχῆς. Εἶναι γεγραμμένον συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς προκηρύξεως, ἢ ἐν αὐτῷ ἐκτιθεμένη ὕλη ἐκτίθεται κατ' αὐστηρὰν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, ἢ χρησιμοποιουμένη εἰς αὐτὸ γλῶσσα εἶναι ἢ ἀπλῆ καθαρεύουσα ἢ ὑπὸ τῆς προκηρύξεως ὀριζομένη..».

Ὁ Καλὸς Ποιμὴν.

1. Τι είναι Ἐκκλησία.

Γενικῶς ἡ λέξις Ἐκκλησία σημαίνει συνάθροισαν-ἄθροισμα ἀνθρώπων, πού γίνεται δι' ὠρισμένον σκοπόν, (Ἐκκλησίαι ὑπῆρχον εἰς τὰς πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηνῶν κλπ.).

Εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν Ἐκκλησία σημαίνει τὸ ἄθροισμα, τὸ σύνολον ἀνθρώπων, πού πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναγνωρίζουν Αὐτὸν ὡς σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὡς ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας των.

Ἐκτὸς αὐτῆς τῆς σημασίας ἡ λέξις Ἐκκλησία σημαίνει καὶ τὸ σύνολον τῶν χριστιανῶν ἑνὸς κράτους (Ἐκκλησία Ἑλλάδος, Ἐκκλησία Κύπρου κλπ.) ἢ μιᾶς πόλεως (Ἐκκλησία Ἀθηνῶν κλπ.).

Εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν σημαίνει ἀκόμη καὶ τὸν ναόν, ὅπου προσεύχονται οἱ χριστιανοὶ (πηγαῖω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν = εἰς τὸν Ναόν).

2. Τι εἶναι Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία εἶναι τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Συγκεκριμένως δηλαδὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐξετάζει :

α'. Πῶς ἰδρύθη ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ πῶς διεδόθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς διαδόχους των.

β'. Πόσοι ἀγῶνες καὶ πόσοι θυσίαι ἐχρειάσθησαν καὶ ἔγιναν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τί ἀποτελέσματα ἔφερον ἡ νέα θρησκεία μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν καὶ

γ'. Ποία ἦτο ἡ ζωὴ, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐποχάς. Καὶ ἀκόμη ποία ἦτο ἡ ὀργάνωσις καὶ διοικήσις, αἱ διαφοραὶ κλπ. τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

3. Διατί διδάσκεται ή 'Εκκλησιαστική 'Ιστορία.

Κάθε άνθρωπος πρέπει νά γνωρίζη τήν ιστορίαν του έθνους του και τής θρησκείας του, διότι από τās δύο αυτές πηγάς άντλεί χρήσιμα διδάγματα διά τήν ζωήν του.

'Από τήν έθνικήν του ιστορίαν διδάσκεται και πειραδειγματίζεται διά νά γίνη τέλειος πολίτης, φιλόπατρις, νομοταγής, εργατικός.

'Από τήν εκκλησιαστικήν του ιστορίαν διδάσκεται και καθοδηγείται, διά νά γίνη τέλειος χριστιανός, άγνός, φιλόανθρωπος, πιστός και άφωσιωμένος εις τόν Χριστόν.

'Ιδιαιτέρως είναι χρήσιμος ή διδασκαλία τής εκκλησιαστικής ιστορίας δι' ήμας τούς "Έλληνας. Διότι :

— 'Η Χριστιανική Θρησκεία ένεφανίσθη και ήρχισε νά διαδίδεται εις τήν περιοχήν όπου έπεκράτει τό έλληνικόν πνεύμα, ό έλληνικός πολιτισμός.

— 'Ως όργανον μεταδόσεως μετεχειρίσθη τήν έλληνικήν γλώσσαν.

— Καί άργότερα, ό 'Ελληνισμός και ό Χριστιανισμός συνεδέθησαν τόσον στενώς, ώστε δι' ήμας τούς "Έλληνας ή εκκλησιαστική ιστορία είναι μαζί και έθνική ιστορία. Καί διδάσκεται άκριβώς δι' αυτόν τόν σκοπόν :

α'. Νά μάς γνωρίση τήν 'ιδρυσιν, τήν έξάπλωσιν, τήν όργάνωσιν και τήν διοίκησιν τής Χριστιανικής 'Εκκλησίας, άκόμη δέ και τόν στενωτάτον σύνδεσμον και τās κοινάς περιπετείας Χριστιανισμού και 'Ελληνισμού, και

β'. Με τήν γνώσιν αυτήν νά μάς δώση τά κατάλληλα διδάγματα διά τήν ρύθμισιν τής ζωής μας ως χριστιανών.

4. Πηγαί τής 'Εκκλησιαστικής 'Ιστορίας.

Πηγαί τής εκκλησιαστικής ιστορίας είναι :

α) *'Η Καινή διαθήκη.*

β) *Τά επίσημα έγγραφα.* Εις αυτά άνήκουν αί αποφάσεις τών Οικουμενικών Συνόδων, οί νόμοι τών κρατῶν που ρυθμίζουν εκκλησιαστικά ζητήματα, διάφοροι έγκύκλιοι πατριαρχών και άλλων, οί κανόνες του μοναχικού βίου, αί λειτουργίαι κ.ά.

γ) *Τά μνημεία.* Εις τά μνημεία άνήκουν οί διάφοροι χριστιανικοί ναοί, τάφοι, έπιγραφαί, εικόνες κλπ.

δ) *Αἱ ἰδιωτικαὶ μαρτυρίαι.* Ἦτοι τὰ συγγράμματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα συγγράμματα ἱστορικῶν συγγραφέων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν.

5. Διαιρέσεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

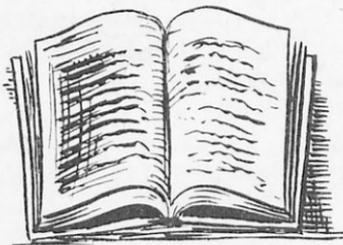
Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία διαιρεῖται εἰς τέσσαρας περιόδους, ἧτοι :

Περίοδος Α΄. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (1-313).

Περίοδος Β΄. Ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν (313-867).

Περίοδος Γ΄. Ἀπὸ τοῦ σχίσματος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (867-1453).

Περίοδος Δ΄. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερον.

Α' ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (1—313)

1. ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ—ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ

“Όταν ήλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅπως λέγει ἡ ‘Αγία Γραφή, ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος ‘Αγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ‘Ως ἔτος γεννήσεώς του θεωρεῖται τὸ 754 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης. (Ἡ Ρώμη ἐκτίσθη τὸ 754 π. χ.).

‘Ο Χριστὸς ἤρχισε τὴν διδασκαλίαν Του εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκλέξας ἐκεῖ καὶ τοὺς 12 μαθητάς Του.

Τὰ κύρια σημεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι :

1. ‘Ο Θεὸς εἶναι ἓνας, ὁ δημιουργὸς καὶ κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος καὶ πατὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ πιστεύουν εἰς Αὐτὸν μόνον καὶ νὰ Τὸν λατρεύουν μὲ προσευχὰς καὶ ἀγαθὰ ἔργα καὶ ὄχι μὲ ὑλικὰς θυσίας, ὅπως οἱ εἰδωλολάτραι.

2. ‘Ο Χριστὸς εἶναι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἡ πίστις εἰς τὴν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μαζί μὲ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν καὶ τὸ βάπτισμα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

3. ‘Εκ τοῦ Θεοῦ — Πατρὸς ἐκπορεύεται Τὸ “Ἅγιον Πνεῦμα. Τοῦτο συμπροσκυνεῖται καὶ συνδοξάζεται μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, διότι ἀποτελεῖ μετ’ Αὐτῶν Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

4. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατος. Εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν καθεὶς θὰ κριθῆ σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του. Οἱ δίκαιοι θὰ ἀμειφθοῦν καὶ οἱ ἄδικοι θὰ τιμωρηθοῦν.

5. Τους χριστιανούς πρέπει νά διακρίνη: Πίστις καί ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καί ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, εἴτε φίλος εἶναι αὐτὸς εἴτε ἐχθρός. Ἡ ἀγάπη μάλιστα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἶναι ἰδιαίτερον γνώρισμα τῶν τελειῶν χριστιανῶν. Πρέπει ἀκόμη νά ἔχουν ἐλπίδα διὰ μίαν καλλιτέραν αὔριον καί διὰ μίαν καλλιτέραν αἰώνιον ζωὴν καί νά εἶναι ἐγκρατεῖς, φιλαλήθεις, ταπεινόφρονες καί γενικῶς νά κοσμοῦνται μὲ πάσαν ἀρετὴν καί νά τείνουν πρὸς τελειοποίησιν.

Ὁ Χριστὸς δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν. Ὁλόκληρος ἡ ζωὴ Του, τὰ ἔργα Του, τὸ παράδειγμα Του, ὑπῆρξαν σύμφωνα μὲ αὐτάς. Πρᾶος, ἡσυχος, ταπεινός, καί μειλίχιος ἐπεσκέπτετο τὰς πόλεις καί τὰ χωρία καί ἐδῶ ἐδίδασκε καί ἐνουθέτει, ἐκεῖ ἐθαυματούργει καί ἀνεκοίφιζε, παντοῦ δὲ ἠκτινοβόλει γλυκύτητα, ἀγάπην καί φιλανθρωπίαν.

Ἐμισήθη ὅμως ὁ Χριστὸς καί κατεδιώχθη ἀπὸ τοὺς τότε ἄρχοντας τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ, ἐπροδόθη ἀπὸ τὸν Ἰούδαν, συνελήφθη, ἐβασανίσθη καί ἐθανατώθη ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν τὸ 33ον ἔτος τῆς ἡλικίας Του.

Ἄλλ' ὁ τάφος δὲν ἠδύνατο νά κρατήσῃ Αὐτόν, πού ἔδωσε τὴν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Τὸν θάνατόν Του ἠκολούθησαν θαυμαστὰ συμβάντα, τὰ ὅποια ἐβεβαίωσαν τὴν θείαν καταγωγὴν καί ἀποστολὴν Του. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ταφῆς Του ἀνεστῆθη καί ἀφοῦ ἔμεινε εἰς τὴν γῆν 40 ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας παρουσιάζετο τακτικὰ εἰς τοὺς μαθητάς Του, ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Προτοῦ ὅμως ἀναληφθῆ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς μαθητάς Του, ὅτι θὰ πέμψῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς φωτίσῃ καί θὰ τοὺς ἐνισχύσῃ, διὰ νά συνεχίσουν τὸ ἔργον Του.

2. ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΩΤΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

α) Ἐκλογή τοῦ Ματθίου ὡς ἀποστόλου—Λόγος τοῦ Πέτρου

(Πράξ. Α' 12—26)

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος οἱ μαθηταὶ Του—Ἀπόστολοί Του—συνεκεντρῶνοντο εἰς μίαν οἰκίαν τῶν Ἱεροσολύμων καί ἀνέμενον τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς. (Εἶναι πιθανόν ὅτι συνεκεντρῶνοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ

Μάρκου, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἀργότερα εὐαγγελιστής, διότι εἰς αὐτὴν συνηθοῦζοντο τακτικῶς καὶ προσηύχοντο. Πρ. ΙΒ' 12. Ἐκεῖ πιθανῶς ἔγινε καὶ ὁ Μυστικός Δεῖπνος).

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, κατὰ τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο συγκεντρωμένα εἰς τὴν οἰκίαν 120 περίπου ἄτομα, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Πέτρος ἐσηκώθη καὶ εἶπε, ὅτι μετὰ τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ Ἰούδα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποία διέπραξε, ἡ θέσις του μεταξύ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου μένει κενὴ καὶ πρέπει σύμφωνα μὲ τὴν προφητείαν νὰ συμπληρωθῇ. Πρέπει λοιπὸν, προσέθεσε, νὰ ἐκλεγῇ ἓνας ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μαζί μὲ τοὺς μαθητὰς καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς ἀναλήψεως Αὐτοῦ, διὰ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς ὅπως οἱ ἄλλοι μαθηταὶ μάρτυς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

Μετὰ ταῦτα ἐξέλεξαν δύο ἐκ τῶν παρόντων, τὸν Ἰουστον καὶ τὸν Ματθίαν. Ἀφοῦ δὲ προσηυχήθησαν καὶ παρεκάλεσαν τὸν Κύριον ν' ἀναδείξῃ ἓνα ἐκ τῶν δύο, ἔβαλον κλήρους καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος εἰς τὸν Ματθίαν. Τοιοῦτοτρόπως συγκατεψηφίσθη ὁ Ματθίας μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἀποστόλων.

6) Ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς.—Ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.—Ἰδρυσίς τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

(Πράξ. Β—1—42)

Τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ συνέπιπτε νὰ ἑορτάζουσι οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ ἑορτὴ αὐτή, ὅπως καὶ τὸ Πάσχα, ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἐπισήμους Ἰουδαϊκὰς ἑορτὰς καὶ ἑωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς παραδόσεως τῶν δύο πλακῶν μὲ τὰς δέκα ἐντολάς εἰς τὸν Μωϋσῆν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ἦτο ἀκόμη εὐχαριστήριος ἡμέρα πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς καὶ τὸν θειισμόν. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅπως ἦτο ἔθιμον, πλήθη Ἑβραίων ἦλθον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν.

Οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς δὲν ἐξῆλθον εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀλλὰ ἔμειναν συγκεντρωμένοι εἰς τὴν οἰκίαν, πού εἶπομεν, καὶ προσηύχοντο. Ἐξαφνα, τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν ὥραν, ἠκούσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἦχος παρόμοιος μὲ τὸν ἦχον σφοδροῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος ἐγέμισε ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ καθενὸς Ἀπο-

στόλου ἐκάθισε μία φλόγα ὡσάν πυρίνη γλῶσσα. Τότε ὄλοι οἱ μαθηταὶ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐνισχύθησαν ψυχικῶς καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν διαφόρους διαλέκτους, ξένας πρὸς τὴν μητρικῆν ἰων γλῶσσαν.

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Ἰουδαῖοι τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀπὸ κάθε ἔθνος, πού εἶχον συγκεντρωθῆ ἐκεῖ διὰ τὴν ἑορτὴν, ἀμέσως μόλις ἀντελήφθησαν τὸν θόρυβον, πού ἐγένινεν, ἔσπευσαν πρὸς

Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἠκούσθη ἡ βοή. Φαντασθῆτε δὲ τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν των, ὅταν ἕκαστος ἤκουε τοὺς Ἀποστόλους νὰ ὀμιλοῦν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διαλεκτὸν. Συνεζήτουν μεταξύ των τὸ γεγονός, χωρὶς κανεὶς νὰ ἠμπορῆ νὰ δώσῃ μίαν ὀρθὴν ἐξήγησιν.

Τότε ὁ ἀπόστολος Πέτρος εὔρε τὴν εὐκαιρίαν καὶ μὲ θάρρος πολὺ, ὠμίλησε πρὸς τὸ συγκεντρωμένον πλῆθος. Κατὰ πρῶτον εἶπεν, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποροῦν δι' αὐτά, πού εἶδον, διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατέβη καὶ τοὺς ἐφώτισε, ὅπως

εἶχε προεἶπει ὁ προφήτης Ἰωήλ. Ὁμίλησε κατόπιν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς περίπου :

— Τὸν Ἰησοῦν, τὸν Ναζωραῖον, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Θεός, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔκαμε διάφορα θαύματα, καθὼς ὅλοι γνωρίζετε, αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν, ἐσεῖς ἐθανατώσατε διὰ τοῦ σταυροῦ. Ὁ θεὸς ὁμοῦς τὸν ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν καὶ Αὐτοῦ εἵμεθα μάρτυρες ὅλοι ἡμεῖς. Αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος ἀνελήφθη μὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ἔστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τώρα σεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

Τὸ πλῆθος ἤκουσε τὸν λόγον τοῦ Πέτρου μὲ θαυμασμὸν καὶ κατάνυξιν. Πλεῖστοι τότε τὸν ἠρώτησαν, τί ἀκριβῶς πρέπει νὰ πράξουν διὰ νὰ σωθοῦν, καὶ ὁ Πέτρος ἀπήντησεν :

« *Μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος* ». (Πράξ. Β' 38).

Καὶ μετενόησαν πράγματι καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν ἐκείνην τὴν ἡμέραν 3.000 Ἑβραῖοι.

Οὗτοι ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόσμον ὡς θεῖον ἴδρυμα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν καθημερινῶς προσέθετε ὁ Κύριος νέους πιστούς.

Ἡ Ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ γεγονότος ἐορτάζει 50 ἡμέρας ὕστερα ἀπὸ τὸ Πάσχα τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἡμέραν Κυριακὴν. Τὴν ἀμέσως ἐπομένην Δευτέραν ἐορτάζει τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

*Ἐδλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ὁ πανσόφος τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας,
καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηρεύσας,
Φιλάνθρωπε, δόξα Σοι.*

γ) Θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς χωλοῦ ὑπὸ τοῦ Πέτρου. (Πράξ. Γ' 1—20)

Μερικὰς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνέβαινον ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ εὔρον ἕνα χωλὸν ἐκ γενετῆς, ἡλικίας ἄνω τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, τὸν ὁποῖον ἔφερον ἐκεῖ κάθε ἡμέραν οἱ συγγενεῖς του, διὰ νὰ ζητῆ ἀπὸ τοὺς εἰσερχομένους ἐλεημοσύνην.

Ὁ χωλός, ὅταν εἶδε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ἱερὸν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἐζήτησε νὰ λάβῃ καὶ παρ' αὐτῶν ἐλεημοσύνην. Τότε ὁ Πέτρος τοῦ εἶπε:

*« Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι· ὁ δὲ ἔχω τοῦτο σοὶ δίδωμι.
Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἐγειρε καὶ περιπάτει».*
(Πράξ. Γ' 6)

Καὶ ὁ Πέτρος ἔπιασε τὸν χωλὸν ἀπὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν ἀνεσήκωσε. Ἀμέσως ἐκεῖνος ἤρχισε νὰ περιπατῆ καὶ εἰσήλθε μαζὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸν Ναὸν, δοξάζων τὸν Θεόν.

Ὅλος ὁ λαός, ὁ ὅποιος ἐγνώριζε τὸν χωλὸν, ὅταν εἶδε τὸ γεγονός τοῦτο, ἐθαύμασε καὶ ἐξεπλάγη. Ἠκολούθησε δὲ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τὸν θεραπευθέντα χωλὸν εἰς τὴν εὐρύχωρον στοὰν τοῦ Σολομῶντος. Ἐκεῖ ὁ Πέτρος ὠμίλησε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν καὶ προσεκάλει αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν, διότι ἀπὸ ἄγνοιαν ἔπραξαν ὅ,τι ἔπραξαν δι' Αὐτόν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκούσαντας τὸν λόγον ἐπίστευσαν καὶ ἀνῆλθεν εἰς πέντε περίπου χιλιάδας ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

δ) Σύλληψις τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου (Πράξ. Δ' 1—31)

Καθ' ὃν χρόνον ὠμίλουν οἱ δύο Ἀπόστολοι πρὸς τὸν λαόν, ἦλθον καὶ τοὺς περιεκύκλωσαν οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ «στρατηγὸς τοῦ Ἱεροῦ»¹ καὶ οἱ «Σαδδουκαῖοι»². Οὗτοι ἠγανάκτουν, ὅταν ἤκουον νὰ γίνεται

1. Στρατηγὸς τοῦ Ἱεροῦ ἐλέγετο ὁ προϊστάμενος τῶν Λευιτῶν καὶ φρουρῶν τοῦ ναοῦ.

2. Οἱ Σαδδουκαῖοι ἦσαν αἵρεσις τῶν Ἰουδαίων, ἡ ὁποία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Φαρισαίους, δὲν παρεδέχετο ὑπαρξίην ἀγγέλων οὔτε ἀνάστασιν νεκρῶν. (Πρ. ΚΓ 8)

λόγος περί τοῦ Ἰησοῦ καί μάλιστα περί τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. Συνέλαβον λοιπόν τοὺς Ἀπόστόλους καί, ἐπειδὴ ἦτο ἑσπέρα, τοὺς ἔθεσαν ὑπὸ φύλαξιν, διὰ νὰ τοὺς προσαγάγουν τὴν ἐπομένην εἰς τὸ Συνέδριον.

Τὴν ἐπομένην συνήλθε τὸ Συνέδριον τῶν Ἰουδαίων. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, τοὺς πρεσβυτέρους, τοὺς Γραμματεῖς, τὸν Ἄνναν, τὸν Καϊάφαν καί ὄλους ὅσοι ἦσαν ἀπὸ ἀρχιερατικῶν γένος. Ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου εἶχε προσαθῆ καὶ ἀπὸ αὐτὸ εἶχε καταδικασθῆ ὁ Χριστός. Ἐνώπιον τοῦ ἰδίου Συνεδρίου καὶ εἰς τὴν ἰδίαν αἴθουσαν προσήχθησαν καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης. Δὲν ἐφοβήθησαν ὁμῶς. Εἰσηλθόντες μετὰ θάρρους καὶ ἀπόφασιν νὰ ὁμιλήσουν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ἐνώπιον αὐτῶν τούτων τῶν ἀνόμων δικαστῶν Του ἀκόμῃ. Δι' αὐτὸ ὅταν ἠρωτήθησαν μετὰ ποίαν δύναμιν ἢ ἐν ὀνόματι ποίου ἔπραξαν αὐτὸ τὸ θαῦμα, ὁ Πέτρος, ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀπήντησεν, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ χωλοῦ ἐγένετο διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ναζωραίου, τὸν ὅποιον αὐτοὶ ἐσταύρωσαν, καὶ τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν. Αὐτὸς μόνον, προσέθεσε, δύναται νὰ σώσῃ τὸν κόσμον, διότι ἄλλος τρόπος σωτηρίας δὲν ὑπάρχει. Οὔτε ἄλλο ὄνομα κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔχει δοθῆ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ σύμβουλοι ἐθαύμασαν τὴν παρρησίαν τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ δὲν εἶχον τι νὰ ἀπαντήσουν εἰς αὐτούς. Οὔτε τὸ θαῦμα ἠδύναντο νὰ διαψεύσουν, διότι ὁ θεραπευθεὶς χωλὸς ἦτο ἐνώπιόν των. Ἔπρεπε ὁμῶς νὰ εὑρουν καὶ τρόπον, διὰ νὰ τοὺς κάμουν νὰ σταματήσουν νὰ διδάσκουν τὸν λαόν. Τοὺς διέταξαν λοιπὸν νὰ ἐξέλθουν τοῦ Συνεδρίου καί, εἰς σύσκεψιν μεταξύ των, ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς ἀπειλήσουν, διὰ νὰ φοβηθοῦν καὶ νὰ παύσουν τὰ κηρύγματά των περὶ τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ ταῦτα τοὺς ἐκάλεσαν ἐκ νέου καὶ μετὰ φοβερὰς ἀπειλὰς τοὺς διέταξαν νὰ μὴ ὁμιλοῦν πλέον εἰς οὐδένα, οὔτε νὰ διδάσκουν τὸν λαόν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνοι ἀπήντησαν :

«Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁμῶν ἀκούειν μᾶλλον, ἢ τοῦ Θεοῦ κρίνατε. Οὐδὲν δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἂ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν». (Πράξι. Δ 19-20). Δηλαδή : "Ἄ· εἶναι δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀκούωμεν σὰς μᾶλλον παρὰ τὸν Θεόν, κρίνατε. Διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ λέγωμεν ὅσα εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν.

Οἱ ἄρχοντες τοὺς ἠπειλήσαν καὶ πάλιν καὶ τοὺς ἀπέλυσαν, διότι δὲν εὔρισκον πῶς νὰ τιμωρήσουν αὐτούς, φοβούμενοι τὸν λαόν, ἐπειδὴ ὅλοι ἐδόξαζον τὸν Θεόν διὰ τὸ γεγονός.

“Όταν επέστρεψαν εις τοὺς Χριστιανοὺς ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, διηγήθησαν τὰ διατρέξαντα καὶ τότε ὅλοι ἔκαμαν δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς δύναμιν, νὰ διδάσκουν μὲ θάρρος τὸν λόγον Του, χωρὶς νὰ φοβοῦνται τὰς ἀπειλάς τῶν ἀρχόντων. Καὶ ὁ Θεὸς ἔδωκεν ἀμέσως τὴν ἀπάντησίν Του : Ἐσείσθη ὁ τόπος ὅπου ἦσαν, ἐπλήσθησαν ὅλοι ἀπὸ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ ὠμίλου μὲ παρρησίαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

3. Ἡ ΠΡΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

α) Ὁ θίος τῶν πρώτων χριστιανῶν.

(Πράξ. Β' 42—47, Δ' 32—37, Ε' 1—11)

Οἱ 3.000 Ἑβραῖοι, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἡ Ἐκκλησία αὕτη, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῶν ἀκαταβλήτων προσπαθειῶν τῶν Ἀποστόλων, σιγά—σιγά ἠῤῥεξε (Πράξ. Ε' 47 καὶ ΣΤ' 7 καὶ 14). Ὁ Κύριος διαρκῶς προσέθετε νέους χριστιανούς εἰς αὐτούς, πού ὑπῆρχον.

Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν ἦτο ἀξιοθαύμαστος. Ἀπετέλουσιν οὗτοι μίαν οἰκογένειαν καὶ ἔζων ὅλοι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Εἶχον τὰς ἰδίας σκέψεις, τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας καὶ τὰ ἴδια συναισθήματα. Μεταξύ των ἐβασίλευεν ἀγαθότης καὶ εἰλικρίνεια. Εἰς τὰς σχέσεις των ἐκυριάρχει ἡ ἀγνότης.

Τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των συνεκεντρῶνοντο εἰς ὠρισμένας οἰκίας, τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, καὶ ἤκουον τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων. Ἐπειτα προσήχοντο ὅλοι μαζί καὶ ἐτέλουσιν τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, συμφῶνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ «*Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*» Τέλος ἔτρωγον πάλιν μαζί εἰς κοινὰ γεύματα, τὰ ὅποια ἐλέγοντο ἀγάπαι.

Οἱ πρώτοι χριστιανοὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ἐνάρετον ζωὴν των. Αὕτη μάλιστα ἦτο τὸ κυριώτερον μέσον, τὸ ὅποιον ἔφερε καθημερινῶς νέους ὁπαδοὺς εἰς τὴν Χριστιανικὴν κοινωνίαν. Διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν χρόνους οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶχον ἀποκόψει ἐντελῶς κάθε σύνδεσμον μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἤρχοντο εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν μὲ αὐτούς. Ἐπροξένει δὲ τόσῃ ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους ἡ ζωὴ των

χριστιανῶν, ὥστε πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λόγον, ἐβαπτίζοντο καὶ ἐγίνοντο χριστιανοί.

Ἐκ τῆς ὄψης τῆς ἀρετᾶς ἡ ἀγάπη ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ζωῆς τῶν πρώτων χριστιανῶν. Ἦτο δὲ ἡ ἀγάπη αὐτὴ μεγάλη καὶ εἰλικρινής. Ἦγαπῶντο καὶ ἐτιμῶντο μεταξύ των ὡς ἀδελφοί, χωρὶς διάκρισιν πλουσίων ἢ πτωχῶν, μορφωμένων ἢ ἀμορφῶτων. Κάποιος συγγραφεὺς λέγει, ὅτι συχνὰ οἱ ἐθνικοὶ ἔλεγον διὰ τοὺς χριστιανοὺς : «*Κοιτάξετε πῶς ἀγαπῶνται μεταξύ των καὶ πῶς εἶναι ἔτοιμοι ν' ἀποθάνουν ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον*». Καὶ δὲν Ἦγαπῶντο μόνον μεταξύ των οἱ Χριστιανοί, ἀλλ' ἤγάπων καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἐκείνους ἀκόμη, οἱ ὅποιοι κατηγοροῦν καὶ κατεδίδωκον αὐτούς.

Ἐκ τῆς ἀγάπης προέκυψεν ἡ φιλανθρωπία. Ἡ προστασία τῶν πτωχῶν, τῶν γερόντων, τῶν ὀρφανῶν, τῶν χηρῶν καὶ παντὸς ἀδυνάτου, εἶχεν ὀργανωθῆ εἰς τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ὑπῆρχεν εἰδικὴ ὑπηρεσία, ἡ ὁποία διένεμε τὰ βοηθήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς ἢ ἐξετέλει ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἔργα. Τὰ χρήματα ἐξοικονομοῦντο ἐξ ἐράνων μεταξύ τῶν χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἐπώλουν οἰκειοθελῶς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν των καὶ παρέδιδον τὰ χρήματα εἰς τὴν κοινὴν διαχείρισιν. Ἐνας ἐξ ἐκείνων, ποῦ ἔδωσαν τὸ καλὸν πρὸς τοῦτο παράδειγμα, ἦτο ὁ ἐκ Κύπρου καταγόμενος Βαρνάβας, ὁ ὅποιος διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὸν Χριστόν.

Ἀλλὰ δὲν ἔλλειψε καὶ μία κακὴ πρᾶξις ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Ὁ Ἄνανίας καὶ ἡ σύζυγός του Σαπφείρα, ἐσκέφθησαν νὰ μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα αὐτό, κινούμενοι ὄχι τόσο ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ὅσον ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ ἐπαινεθοῦν ἐνώπιον ὄλων τῶν χριστιανῶν. Ἐπώλησαν λοιπὸν ἓνα κτῆμα καὶ, ἀφοῦ ἐκράτησαν μέγα μέρος τῶν ἐκ τῆς πωλήσεως χρημάτων, ἔφερον ὁ Ἄνανίας τὰ ὑπόλοιπα εἰς τοὺς Ἀποστόλους, λέγων ὅτι τόσα ἔλαβεν ἀπὸ τὴν πώλησιν. Ὁ Πέτρος ἐπέπληξε δριμύτατα τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, ὁ δὲ Ἄνανίας ἐτιμωρήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπέθανεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπίπληξιν. Τὴν αὐτὴν τύχην εἶχε καὶ ἡ σύζυγός του, ἡ ὁποία ἦλθεν ἀργότερα. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐγέμισε φόβον τὴν ψυχὴν ὄλων τῶν χριστιανῶν καὶ ὄλων ὅσοι τὸ ἐπληροφορήθησαν. Ἡ τιμωρία τοῦ Ἄνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας τοὺς ἔκαμε νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὁ Θεὸς σώζει μὲν ὄσους πιστεύουν εἰς Αὐτόν, τιμωρεῖ δὲ αὐστηρὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ὑποκριτάς,

Ἡ χριστιανικὴ φιλανθρωπία ἀνεκούφισε καὶ τὴν θείαν

τῶν δούλων, οἱ ὅποιοι ἐκηρύχθησαν «ἴσοι ἐν Χριστῷ» ἀδελφοί. Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ οἱ δοῦλοι ἐθεωροῦντο ζῶα καὶ εἶχον ὑποχρέωσιν νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς κυρίου των, χωρὶς ἄλλην ἀπαίτησιν εἰς τὴν ζωὴν. Ἐμαστιγώνοντο, ἐφονεύοντο, ἐρρίπτοντο ὡς τροφή εἰς τὰ ἄγρια θηρία, χωρὶς νὰ ἔχουν δικαίωμα διαμαρτυρίας. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ὅμως ἐκήρυξε τὴν ἰσότητα τῶν δούλων πρὸς τοὺς ἐλευθέρους.

«Ὅν ἐνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος...». (Παύλου Γαλάτας Γ' 28).
"Ὅσοι λοιπὸν χριστιανοὶ εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των δούλους, τοὺς ἠλευθέρωνον. Πολλοὶ ἄλλοι ἐξηγόραζον δούλους ἀπὸ ἄλλους κυρίου δια νὰ τοὺς ἐλευθερώσουν κατόπιν. Καὶ ἐξηγόραζον ὄχι μόνον χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικοὺς δούλους.

Ἄλλὰ τὸ κήρυγμα τῆς ἰσότητος δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τοὺς δούλους. "Ἐθίξε καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἰσότητος ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς πολλὰ μέρη ἡ γυναῖκα ἐθεωρεῖτο δούλη καὶ ὄχι ἰσότημος μετὸν ἄνδρα. Ὁ Χριστὸς ὅμως ἐποπέθετσε καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὴν ὀρθὴν του θέσιν :

«Ὅν ἐνι ἄρσεν καὶ θῆλυ...», ἐδίδαξεν. (Παύλου Γαλάτας Γ' 28).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ γυναῖκα, διὰ τῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἀνεγνωρίσθη ἴση μετὸν ἄνδρα ἀπὸ πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως. Ὡς τοιαύτη δὲ ἐθεωρήθη μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀρετῶν τὰ μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας διεκρίνοντο διὰ τὴν μεγάλην ταπεινοφροσύνην των. Ἡ ἀλαζονεία καὶ αἱ ἐπιδείξεις τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑθνικῶν δὲν εἶχον θέσιν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν.

Εἰς τὰ ἦθη ἐπίσης ἐπεκράτει μεγάλη αὐστηρότης. Αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις, ὁ στολισμὸς, ἡ πολυτέλεια, ὁ καλλωπισμὸς, ἦσαν πολὺ περιορισμένα.

Ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω γίνεται καταφανές, ὅτι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀπετέλουν μίαν ποίμνην, εἰς τὴν ὁποίαν εἰς ἦτο ὁ ποιμὴν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστός.

6) Ἡ φυλάκισις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ διὰ θαύματος ἀπελευθέρωσις αὐτῶν. Λόγος τοῦ Πέτρου εἰς τὸ Συνέδριον.

(Πράξ. Ε' 12-42)

Διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἐγίνοντο πολλὰ θαύματα. Πλή-

θη κατοίκων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔφερον τοὺς ἀσθενεῖς τῶν εἰς τὰς πλατείας, διὰ νὰ περάσῃ ἐπάνω εἰς αὐτοὺς ἡ σκιά τοῦ Πέτρου καὶ νὰ θεραπευθοῦν. Ἄλλα καὶ πλήθη κόσμου ἀπὸ τὰς γύρω πόλεις ἔφερον τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς δαιμονιζομένους καὶ ὅλοι ἐθεραπεύοντο.

Ταῦτα ἐξηγῶσαν τὸν Ἀρχιερέα καὶ ὄλους τοὺς ἄρχοντας. Οὗτοι εἶχον θανατώσει τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ σβήσουν ἀπὸ τὴν γῆν τὸ ὄνομα Του. Ἔβλεπον ὁμως τώρα, ὅτι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἐγίνοντο τόσα θαύματα καὶ πλήθη λαοῦ ἐπίστευον εἰς Αὐτόν.

Συνέλαβον λοιπὸν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἐνέκλεισαν εἰς δημοσίαν φυλακὴν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τοὺς εἰσαγάγουν εἰς τὸ Συνέδριον καὶ νὰ τοὺς καταδικάσουν. Τὴν ἰδίαν ὁμως νύκτα ἄγγελος Κυρίου ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς καὶ ἀφοῦ ἠλευθέρωσε τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς παρήγγειλε νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν Ναὸν καὶ νὰ διδάσκουν εἰς τὸν λαὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἀρχιερεὺς συνεκάλεσε τὸ Συνέδριον καὶ ἔστειλεν ὑπηρέτας εἰς τὴν φυλακὴν νὰ φέρουν τοὺς Ἀποστόλους διὰ νὰ ἀπολογηθοῦν. Ὅποια ὁμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τῶν ὑπηρετῶν, ὅταν εἶδον τὴν μὲν φυλακὴν κλεισμένην μὲ κάθε ἀσφάλειαν καὶ τοὺς φύλακας νὰ φυλάσσουν αὐτήν, ὄχι ὁμως καὶ τοὺς φυλακισμένους ἐντὸς τῆς φυλακῆς.

Οἱ ὑπηρεταὶ ἔτρεξαν εἰς τὸ Συνέδριον καὶ ἀνεκοίνωσαν ὅ,τι εἶδον, ὅλοι δὲ οἱ ἐντὸς τοῦ Συνεδρίου ἐξεπλάγησαν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσουν τὰ διατρέξαντα. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἦλθε κάποιος καὶ ἀνήγγειλε εἰς αὐτοὺς, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι εὐρίσκονται εἰς τὸν Ναὸν καὶ διδάσκουν τὸν λαόν.

Τότε ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἱεροῦ μὲ ὑπηρέτας μετέβη καὶ ἔφερε τοὺς Ἀποστόλους ὄχι βιαίως, διότι ἐφοβοῦντο τὴν ὄργην τοῦ λαοῦ καί, ἂν ἐχρησιμοποιοῦν βίαν, ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ λιθοβοληθοῦν.

—Δὲν σὰς διατάξαμεν, εἶπεν ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τοὺς Ἀποστόλους, νὰ μὴ διδάσκατε εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομα; Σεῖς ὄχι μόνον δὲν συνεμορφώθητε, ἀλλὰ ἐγεμίσατε μὲ τὴν διδασκαλίαν σας ὅλην τὴν πόλιν καὶ μᾶς κατηγορεῖτε διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Τότε ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἀπήντησαν:

«Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» (Πράξ. Ε' 29).

Καὶ προσέθεσαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Ἰησοῦν, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ ἐσταύρωσαν, καὶ ἔκαμε Αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, διὰ νὰ δώσῃ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς τὸν λαόν. Μάρτυρες Αὐτοῦ

εἶναι οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔδωσεν ὁ Θεός, καὶ θὰ διδάσκουν μὲ παρρησίαν τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ λόγοι τοῦ Πέτρου ἐξηγῶσαν τοὺς συνέδρους, οἱ ὅποιοι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας καὶ ἐσκέπτοντο, ὅτι πρέπει νὰ θανατώσουν τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ Φαρισαῖος Γαμαλιήλ ὅμως, σοφὸς νομοδιδάσκαλος καὶ τίμιος ἄνθρωπος, τοὺς ἀπέτρεψε ἀπὸ τὸ ἐγκλημα καὶ ἠλευθέρωσαν τοὺς Ἀποστόλους, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἔδειραν καὶ τοὺς διέταξαν νὰ μὴ διδάσκουν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Συνέδριον εὐχαριστημένοι, διότι ὑπέφερον χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, καὶ καθημερινῶς ἐδίδασκον μὲ μεγαλύτερον ζῆλον τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν λαόν.

γ) Ἐκλογή Διακόνων πρὸς περιθαλψιν τῶν Χριστιανῶν. (Πράξ. ΣΤ' 1-16)

Τὴν διοίκησιν τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἶχον ἀναλάβει προσωπικῶς οἱ Ἀπόστολοι. Αὐτοὶ ἐκήρυττον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀμελοῦν καὶ τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς προστασίας τῶν ἀδυνάτων.

Ὅσον ὅμως ἐπληθύνοντο οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπῆρσκουν δι' ὅλας τὰς ἐργασίας αὐτάς, καὶ κυρίως δὲν ἠδύναντο νὰ εὐρίσκουν χρόνον διὰ νὰ διανέμουν τὰ βοηθήματα εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐγεννήθησαν μάλιστα καὶ ὀρισμένα παράπονα ἀπὸ μερικοὺς.

Δι' αὐτὸ οἱ Ἀπόστολοι συνέστησαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ τῶν ἑπτὰ ἄτομα ἱκανά, τὰ ὁποῖα νὰ διακρίνονται διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σύνεσιν των, καὶ εἰς αὐτὰ νὰ ἀναθέσουν τὰ ἔργα φιλανθρωπίας καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς κοινῆς περιουσίας.

Τοῦτο καὶ ἔγινε. Οἱ χριστιανοὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξέλεξαν ἑπτὰ ἄνδρας, τὸν Στέφανον, τὸν Φίλιππον, τὸν Πρόχορον, τὸν Νικάνορα, τὸν Τιμόνα, τὸν Παρμενᾶν καὶ τὸν Νικόλαον. Τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς παρουσίασαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι ἐπέθεσαν τὰς χεῖρας των ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν καὶ προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ τοὺς μεταδοθῇ ἡ Θεία χάρις, δηλαδὴ τοὺς ἐχειροτόνησαν.

Οἱ ἑπτὰ αὐτοὶ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι χριστιανοὶ ὠνομάσθησαν διακονοὶ. Κατ' ἀρχὰς εἶχον καθῆκον μόνον τὴν διαχείρισιν τῆς κοινῆς περιουσίας καὶ τὰ ἔργα φιλανθρωπίας. Ἀργότερα ὅμως ἐβοήθουν καὶ εἰς τὸ θεῖον κήρυγμα.

δ) Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ΣΤ' 8-15, Ζ' 1-60, Η' 1-2)

Ὁ πλέον ἐκλεκτὸς διάκονος, ἀνὴρ πλήρης πίστεως καὶ θεοῦ ζήλου, ἦτο ὁ Στέφανος. Οὗτος δὲν περιώριζε τὰ καθήκοντά του μόνον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλ' ἐδίδασκε μὲ ζήλον τὴν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔκαμε πολλὰ θαύματα. Πλεῖστοι εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐβαπτίσθησαν καὶ ἔγιναν χριστιανοὶ μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Στεφάνου.

Πολλοὶ μορφωμένοι Ἰουδαῖοι προσεπάθουν εἰς συζητήσεις μὲ τὸν Στέφανον νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ἑβραϊκὴν Θρησκείαν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθωνον. Καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπον, ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας του ἠύξανε καθ' ἡμέραν ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν, ἤρχισαν νὰ διεγείρουν ἐναντίον του τὰ πλήθη, διαδίδοντες ὅτι ὕβριζε καὶ ἐσυκοφάντει τὴν Ἑβραϊκὴν Θρησκείαν καὶ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον.

Τὰ πλήθη ἐπίστευσαν εἰς τὰς κατηγορίας αὐτάς καὶ συνέλαβον τὸν Στέφανον, τὸν ὁποῖον ὠδήγησαν ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρου ἐβραϊκοῦ δικαστηρίου διὰ νὰ δικασθῆ ὡς ἀσεβῆς καὶ ἄθεος.

Εἰς τὸ δικαστήριον ὁ Στέφανος ἀπελογήθη μὲ ἄφθαστον θάρρος. Ἀπέδειξεν, ὅτι ἀσεβῆς δὲν εἶναι αὐτός, ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατηγορήσαν αὐτόν. Δὲν ἐδίστασε δὲ νὰ ὑπενθυμίῃ εἰς τοὺς δικαστάς, ὅτι, ὅπως οἱ πρόγονοὶ των κατεδίωξαν καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς προφήτας, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐσταύρωσαν τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ ἀναστάντα Χριστόν. Εἰς μίαν στιγμὴν μάλιστα τῆς ἀπολογίας του πλήρης θρησκευτικῆς ἐξάρσεως, ἀνεφώνησε :

«Ἴδὸν θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα» (Πράξ. Ζ'. 56).

Οἱ δικασταὶ ἤκουον τὴν ἀπολογίαν τοῦ Στεφάνου μὲ πολλὴν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργήν, ἀλλὰ συνεκρατοῦντο. Ὅταν ὁμως ἤκουσαν τοὺς τελευταίους λόγους του, ἐξέβαλον κραυγὴν καὶ ἔφραξαν τὰ ὦτα των. Ἀμέσως δὲ ὅλοι μαζί ὤρμησαν ἐναντίον του, τὸν ὠδήγησαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ πλῆρεις μανίας, αὐτοὶ καὶ τὰ πλήθη τὸν ἐλιθοβόλησαν.

Εἰς τὸν λιθοβολισμόν ἔλαβε μέρος καὶ ἓνας νεαρὸς Φαρισαῖος, φανατικὸς ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν, ὀνομαζόμενος Σαοὺλ ἢ Σαῦλος. Οὗτος ἦτο σύμφωνος διὰ τὸν φόνον τοῦ Στεφάνου καὶ ἐφύλασσε τὰ ἐνδύματα τῶν ἄλλων, διὰ νὰ λιθοβολοῦν μὲ μεγαλυτέραν εὐκολίαν.

Ὁ Στέφανος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μαρτυρίου του ἔμενε ἥρεμος καὶ προσηύχето εἰς τὸν Θεόν. Αἱ τελευταῖαι λέξεις του μάλιστα πρὶν ἀποθάνῃ ἦσαν:

«Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. Ζ' 60).

Οἱ χριστιανοὶ παρέλαβον τὸ σῶμα τοῦ Στεφάνου καὶ τὸ ἔθαψαν μὲ πολλοὺς θρήνους, ἡ δὲ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε π ρ ω τ ο μ ά ρ τ υ ρ α, ἐπειδὴ εἶναι ὁ πρῶτος χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 27ην Δεκεμβρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Βασίλειον διάδημα ἐστέφθη σὴ κορυφῇ ἐξ ἄθλων, ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, μαρτύρων Π ρ ω τ ὄ α θ λ ε· σὸ γὰρ τὴν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν, εἶδές σου τὸν Σωτῆρα τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

ε) Ὁ Διάκονος Φίλιππος

(Πραξ. Η' 1-40)

Ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου, ἤρχισε φοβερός διωγμὸς ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλῆμ. Εἰς τὸν διωγμὸν αὐτὸν ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος καὶ ὁ νεαρός Σαούλ, ὁ ὁποῖος διεκρίθη ὡς φανατικὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Οὗτος εἰσῆρχετο εἰς τὰς οἰκίας, συνελάμβανε ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παρέδιδεν αὐτοὺς εἰς τὴν φυλακὴν.

Πολλοὶ χριστιανοὶ τῶν Ἱεροσολύμων, πλὴν τῶν Ἀποστόλων, ἐφοβήθησαν ἀπὸ τὸν διωγμὸν καὶ ἔφυγον εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ κυρίως εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν. Ὁ διασκορπισμὸς αὐτὸς τῶν χριστιανῶν, ἀπὸ μίαν ἄποψιν ὠφέλησε τὸν Χριστιανισμὸν, διότι εἰς τὰ μέρη ὅπου μετέβαινον ἐδίδασκον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἴδρουν χριστιανικὰς ἐκκλησίας.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἔφυγαν εἰς τὴν πόλιν Σαμάρειαν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος. Αὐτὸς ἐκήρυξεν ἐκεῖ τὴν νέαν θρησκείαν καὶ οἱ ὄχλοι ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, βλέποντες καὶ ἀκούοντες καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἔκαμνε. Διότι πολλοὶ παραλυτικοί, πολλοὶ χωλοὶ καὶ πολλοὶ δαιμονιζόμενοι ἔθεραπεύθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.

Τοιουτοτρόπως ὁ Φίλιππος προσεῖλκυεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν

πολλούς κατοίκους τῆς Σαμαρείας. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Σίμων, ὁ ὁποῖος ἠσχολεῖτο πρὶν μὲ διαφόρους μαγείας καὶ εἶχε πολλὴν ἐπιρροὴν εἰς τὸν λαόν, ὥστε νὰ λέγουν δι' αὐτὸν ὅτι εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἢ μεγάλη. Μὲ αὐτὸν μάλιστα συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς περιστατικόν :

“Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἐπληροφορήθησαν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρείας ἐδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἔστειλαν ἐκεῖ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην, διὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν Ἐκκλησίαν. Οὗτοι ἐπέθετον τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν νεοβαπτισθέντων, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον. Τότε ὁ Σίμων προσέφερε χρήματα εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς εἶπε νὰ δώσουν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν αὐτήν, ὥστε εἰς οἰονδήποτε ἂν ἐπιθέτη τὰς χεῖρας νὰ λαμβάνη Πνεῦμα Ἅγιον. Ὁ Πέτρος τὸν ἐπέπληξεν αὐστηρῶς, διότι ἡ καρδία του δὲν ἦτο εὐθεῖα καὶ ἀνιδιοτελεῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ νομίση, ὅτι τὸ ἀνεκτίμητον αὐτὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ ἀποκτᾶται μὲ χρήματα. Καὶ τοῦ συνέστησε νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν. Κατόπιν οἱ δύο Ἀπόστολοι, ἀφοῦ ἐδίδαξαν καὶ ὠργάνωσαν τοὺς χριστιανούς, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, διδάσκοντες καθ' ὁδὸν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῶν Σαμαρειτῶν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἄγγελος Κυρίου παρήγγειλε εἰς τὸν Φίλιππον νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ὁδόν, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Γάζαν. Ἐκεῖ ὁ Φίλιππος συνήνητησε τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς βασιλείας τῶν Αἰθίοπων, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει, διὰ νὰ προσκυνήσῃ εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐπέστρεφε. Ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς ἀμάξης τοῦ Αἰθίοπος, καθ' ἣν ὥραν ἐκεῖνος ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν καὶ ἐξήγησεν εἰς αὐτὸν ὅτι τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκε, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν» ὠδηγήθη εἰς τὸν σταυρόν, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Ὁ Αἰθίοψ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθη καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Μετὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Πνεῦμα Κυρίου ἤρπασε τὸν Φίλιππον καὶ δὲν εἶδεν αὐτὸν πλέον ὁ Αἰθίοψ, ὁ ὁποῖος ἐξηκολούθησε χαρούμενος τὸν δρόμον του.

Ὁ Φίλιππος ἐγίνετο ἀργότερα Ἐπίσκοπος Τράλλεων (Ἀϊδινίου) Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 11ην Ὀκτωβρίου.

4. Ο ΔΙΩΚΤΗΣ ΣΑΟΥΛ — ΠΑΥΛΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

(Πράξ. Θ' 1—19· ΚΒ' 3—13, ΚΣΤ' 9—19)

Είδομεν ὅτι μεταξὺ ἐκείνων, ποὺ διεκρίνοντο εἰς τὸν διωγμὸν τῶν χριστιανῶν τῶν Ἱεροσολύμων, ἦτο καὶ ὁ Σαοὺλ. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Ταρσὸν τῆς Κιλικίας, ἐγεννήθη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ ἔτος 4 ἢ 5 μ.Χ. Οἱ γονεῖς του ἦσαν Ἰουδαῖοι καὶ ἀρκετὰ πλούσιοι, ὁ δὲ πατὴρ του εἶχεν ἀποκτήσει τὸ προνόμιον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου. Τὸ προνόμιον τοῦτο κληρονομικῶς περιήλθε καὶ εἰς τὸν Σαοὺλ, ὁ ὁποῖος, ὡς Ῥωμαῖος, εἶχε καὶ τὸ ὄνομα Παῦλος.

Ἀπὸ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν ἐφρόντισαν οἱ γονεῖς του νὰ τοῦ δώσουν καλὴν μόρφωσιν, διότι ἐπεθύμουν νὰ γίνῃ διδάσκαλος καὶ ἐρμηνευτὴς τοῦ Ἑβραϊκοῦ Νόμου δηλαδὴ Ραββίνος.

Ἀνέθεσαν λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὸν σοφὸν νομιμοδιδάσκαλον τῶν Ἱεροσολύμων Γαμαλιήλ. Πλησίον αὐτοῦ ὁ Σαοὺλ ἐμορφώθη ὅσον ἔπρεπε. Συγχρόνως ἠσκήθη καὶ ἔμαθε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σκηνοποιοῦ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν μορφωμένων Ἑβραίων νὰ μανθάνουν καὶ μίαν τέχνην.

Ἡ μανία τοῦ Σαοὺλ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἦτο πολὺ μεγάλη. Δι' αὐτὸ δὲν ἠρέσθη εἰς τοὺς διωγμούς, ποὺ ἔκαμε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ μίαν ἡμέραν παρουσιάσθη εἰς τὸν ἐκεῖ Ἑβραῖον Ἀρχιερέα καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς, διὰ νὰ ὑπάγῃ μαζὶ μὲ ἄλλους εἰς τὴν Δαμασκόν. Εἶχε σκοπὸν νὰ συλλάβῃ καὶ ἐκεῖ ὅλους τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ δεσμίους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ δικασθοῦν ἀπὸ τὸ Συνέδριον.

Ἔλαβε τὴν ἄδειαν καὶ ἐξεκίνησε. Ὅταν ὁμως ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Δαμασκόν, ἔξαφνα οὐράνιον φῶς, λαμπρότερον τοῦ ἡλίου κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤστραψε γύρω του. Ὁ Σαοὺλ κατάπληκτος ἔπεσε εἰς τὸ ἔδαφος. Συγχρόνως φωνὴ ἠκούσθη ἡ ὁποία ἔλεγε:

— Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί μὲ διώκεις;

— Τίς εἶ, Κύριε; ἀπήντησεν ὁ Σαοὺλ.

— Ἐγὼ εἰμὶ Ἰησοῦς—ἐξηκολούθησε ἡ φωνή— ὄν σὸ διώκεις. Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσεται σοὶ τί σε δεῖ ποιεῖν. (Νὰ σηκωθῆς καὶ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖ θὰ σοῦ ὑποδειχθῇ τί πρέπει νὰ κάμῃς). (Πράξ. Θ' 4—6).

Οἱ συνοδοὶ τοῦ Σαοὺλ ἔμειναν ἐμβρόντητοι. Δὲν ἠδύναντο νὰ

έννοήσουν πῶς, ἐνῶ δὲν ἔβλεπον κανένα, ἤκούετο ἐξ οὐρανοῦ φωνή.

Ὁ Σαοὺλ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Δὲν ἔβλεπεν ἕμως, ἀν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἀνοικτοί. Καὶ μόνον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν συνοδῶν του κατῶρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὔτε ἔφαγε οὔτε ἤπιε τίποτε, ἀλλὰ προσήχето.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἕνας Χριστιανός, ὁ ὁποῖος κατῶκει εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ὠνομάζετο Ἄννιαν, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κυρίου, ἦλθε πρὸς τὸν Σαοὺλ, ἐπέθεσε τὰς χεῖρας του ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἑθεράπευσε. Ὁ Σαοὺλ ἔβλεπε πάλιν. Ἐβαπτίσθη ἀμέσως καὶ ἔγινε Χριστιανός.

Ἐκτοτε ἀπὸ φανατικὸς διώκτης τῶν Χριστιανῶν ἔγινε θερμότητος ὁπαδὸς καὶ κήρυξ τῆς νέας θρησκείας. Ὁ διώκτης τῶν χριστιανῶν Σαοὺλ ἔγινε ὁ κατόπιν μέγας ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος.

5. Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΕΙΣ ΔΑΜΑΣΚΟΝ-ΑΡΑΒΙΑΝ ΚΑΙ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ.

(Πράξ. Θ' 19-30, ΚΒ' 14-21, ΚΣΤ' 20, Γαλάτας Α' 13-21)

Τὴν τόλμην, τὴν μὀρφωσιν, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δραστηριότητά του μετεχειρίσθη τώρα ὁ Παῦλος διὰ νὰ διδάξῃ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀφοῦ ἔμεινεν ὀλίγον χρόνον εἰς τὴν Δαμασκόν, ἔφυγε διὰ τὴν Ἀραβίαν, ὅπου ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη προσήχето καὶ ἐμελέτα τὰς προφητείας, διὰ τὸν Χριστόν, ἐτοιμαζόμενος διὰ τὸ μέγα ἀποστολικὸν ἔργον του. Ἐκεῖ μετέβαινε πολλάκις εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἐλάμβανε ἀποκαλύψεις παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔμαθεν ἐξ ἀποκαλύψεως ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι εἶχον διδαχθῆ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν. Εἶναι πιθανόν, ὅτι τότε ἔφθασε νὰ ἴδῃ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὸν Παράδεισον καὶ ἤκουσε ἀπὸ τὸν Κύριον ἄρρητα ῥήματα. (Β' Κορινθίους ΙΒ 2-4).

Ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν ὁ Παῦλος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Δαμασκόν. Ἐκεῖ παρουσιάζετο εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε καὶ παρεκίνηει τοὺς πρῶν ὁμοῖδεάτας τοῦ Ἰουδαίους ν' ἀσπασθοῦν τὸν Χριστιανισμόν. Πολλοὶ ἠπόρουν καὶ ἠρώτων: «Αὐτός δὲν εἶναι ὁ Σαοὺλ, ὁ ὁποῖος ἐδίδωκε τοὺς Χριστιανούς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ κατόπιν ἐζήτησε τὴν ἀδειαν νὰ διώξῃ καὶ τοὺς χριστιανούς τῆς Δαμασκῆ;»

Ὁ Παῦλος ἐν τῷ μεταξύ ἐξηκολούθει τὴν διδασκαλίαν του καὶ κάθε ἡμέραν ἐν σῶχει περισσότερον τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Δι' αὐτὸ οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Δαμασκοῦ ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ τὸν φονεύσουν. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Παῦλον νὰ φύγῃ νύκτα ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ διὰ νὰ μὴ τὸν ἀντιληφθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐφύλασσαν νυχθημερὸν τὰς πόλεις, οἱ χριστιανοὶ τὸν ἐφυγάδευσαν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως κρυμμένον μέσα εἰς κοφίνιον.

Εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Παῦλος προσεπάθει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς μαθητὰς πλὴν ὅμως αὐτοὶ εἶχον ἀμφιβολίαν διὰ τὴν μεταστροφὴν του καὶ τὸν ἀπέφευγον. Τὸν συνέστησεν ὅμως εἰς τὸν Πέτρον, τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον καὶ τοὺς χριστιανοὺς ὁ Βαρνάβας. Ὁ Παῦλος διηγήθη πρὸς αὐτοὺς πῶς εἶδε τὸν Κύριον κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς Δαμασκόν, τί τοῦ εἶπε, καὶ πῶς ἐκήρυξε μετὰ παρησίας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ὁ Παῦλος συχνάκις μετέβαινε καὶ ἐδίδασκε εἰς τὸν Ναὸν καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς.

Καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὅμως ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ τὸν φονεύσουν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνισταί. (Ἰουδαῖοι τῆς διασπορᾶς, οἱ ὁποῖοι ἔζων εἰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ ὠμίλου τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν). Δι' αὐτὸ παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς τὴν ὥραν, ποῦ προσήυχετο εἰς τὸν Ναὸν, καὶ τοῦ εἶπε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Κατόπιν τῆς ἐντολῆς ταύτης καὶ τῶν συμβουλῶν τῶν χριστιανῶν ἀνεχώρησεν ὁ Παῦλος εἰς Καισάρειαν, ἀπὸ ἧου μετέβη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Ταρσόν, περὶ τὸ ἔτος 41 μ.Χ.

Ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος

6 Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΞΩ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

α) Ἡ θεραπεία τοῦ Παραλυτικοῦ εἰς Λύδδαν

(Πράξ. Θ' 31-35)

Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ (41 μ. Χ.), ὁ διωγμὸς ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ποῦ εἶχεν ἀρχίσει μετὰ τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου, εἶχε χαλαρωθῆ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀπησχολημένοι μὲ ἄλλα ζητήματα. Τοιουτοτρόπως αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἰουδαίας, τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην. Οἱ χριστιανοὶ ἐκήρυττον τὴν νέαν θρησκείαν καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προσεῖλκυον πολλοὺς ὁπαδοὺς.

Ὁ Πέτρος κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸς δὲν παρέμενε διαρκῶς εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ περιώδευεν ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Παλαιστίνης ἐνθαρρύνων τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν πίστιν των. Κατὰ τὴν περιοδείαν του ἔφθασε εἰς τὴν πόλιν Λύδδαν. Ἐκεῖ ἔζη καὶ ἓνας δυστυχῆς, μὴ δυνάμενος νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὴν κλίνην, διότι ἀπὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἦτο παράλυτος, ὁ Αἰνέας. Ὁ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτόν:

«*Αἰνέα, ἴσται σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρωῶσον σεαυτῶ*».
(Πράξ. Θ. 34).

Ἀμέσως ὁ Αἰνέας ἐσηκώθη καὶ τὸν εἶδον ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Λύδδας καὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Σάρωνος, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

β) Ἡ ἀνάστασις τῆς Ταβιδᾶ εἰς Ἰόππην

(Πρόξ. Θ' 36-43)

Τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ ἔγινε γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐγνώριζον τὴν εἰς Λύδδαν παρουσίαν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἰς τὴν γειτονικὴν πόλιν Ἰόππην (Γιάφαν) ἠσθένησε καὶ ἀπέθανε μία χριστιανὴ κόρη, ἡ Ταβιδᾶ. Αὐτὴ εἶχε ἀφιέρωσει τὴν ζωὴν της εἰς ἔργα ἀγαθὰ καὶ ἐλεημοσύνας καὶ οἱ χριστιανοὶ τὴν ἠγάπων πολὺ. Ὁ πρότερος θάνατός της τοὺς ἐβύθισεν ὅλους εἰς λύπην καὶ ἐνεθυμήθησαν τὸν Πέτρον. Τὸν προσεκάλεσαν λοιπὸν εἰς Ἰόππην καὶ τὸν παρεκάλουν θερμῶς νὰ ἀναστήσῃ τὴν Ταβιδᾶ. Περισσότερον τὸν παρεκάλουν αἱ παρευρισκόμεναι χήραι, αἱ ὁποῖαι κλαίουσαι ἐδείκνυον εἰς αὐτόν τοὺς χιτῶνας καὶ τὰ ἱμάτια, ποῦ τοὺς εἶχε δωρήσει ἐκείνη.

Ὁ Πέτρος συνεκινήθη ἀπὸ τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ἰόππης. Ἐξέβαλε λοιπὸν ὄλους ἀπὸ τὸ δωμάτιον καί, ἀφοῦ ἐγονάτισε προηγουμένως καὶ προσηυχήθη εἰς τὸν Θεόν, εἶπε : «Ταβιθά, ἀνάστηθι» καὶ ἡ Ταβιθά πράγματι ἀνεστήθη.

Τὸ θαῦμα αὐτὸ ἔγινε γνωστὸν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἰόππην καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ Πέτρος δὲ ἔμεινε ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς τὴν πόλιν, φιλοξενούμενος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βυρσοδέψου Σίμωνος.

γ) Ὁ Κορνήλιος καὶ οἱ συγγενεῖς του γίνονται χριστιανοί. (Πράξ. 1' 1-48, 1Α' 1-18)

Εἰς μίαν γειτονικὴν πόλιν τῆς Ἰόππης, τὴν ὠραίαν καὶ παραλιακὴν Καισάρειαν, ἡ ὁποία ἦτο ἔδρα τοῦ Ρωμαίου κυβερνήτου τῆς Ἰουδαίας, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν, ἦτο καὶ ὁ ἑκατόνταρχος τοῦ ἰταλικοῦ τάγματος Κορνήλιος. Οὗτος, μὲ ὄλην τὴν οἰκογένειάν του, ἦτο ἄνθρωπος εὐσεβῆς καὶ θεοφοβούμενος, ἔκαμνε πολλὰς ἐλεημοσύνας καὶ προσήχετο τακτικὰ εἰς τὸν Θεόν.

Μίαν ἡμέραν, καὶ ὕστερα ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν νηστείας, καθ' ἣν ὥραν προσήχετο, εἶδεν ὁ Κορνήλιος ἄγγελον Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἶπε πρὸς αὐτὸν : «Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου εἰσηκούσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Στείλε λοιπὸν ἀνθρώπους εἰς Ἰόππην καὶ προσεκάλεσε τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος φιλοξενεῖται ἀπὸ τὸν βυρσοδέψην Σίμωνα. Ἐκεῖνος θὰ σοῦ εἴπῃ τί πρέπει νὰ κάμῃς». Καὶ ὁ ἄγγελος ἔγινεν ἄφαντος. Ὁ Κορνήλιος ἐφώναζεν ἀμέσως δύο ὑπηρέτας καὶ ἓνα στρατιώτην καί, ἀφοῦ τοὺς διηγῆθη τὰ διατρέξαντα, τοὺς ἔστειλεν εἰς Ἰόππην νὰ προσκαλέσουν τὸν Πέτρον.

Τὴν ἐπομένην, καὶ ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κορνηλίου ἐπλησίαζαν εἰς τὴν Ἰόππην, ὁ Πέτρος ἔπεσεν εἰς ἔκστασιν καὶ εἶδεν ἓνα παράξενον ὄραμα. Εἶδεν ἀνοιγμένον τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέβαινε πρὸς αὐτὸν ἓνα εἶδος μεγάλης σινδόνης, δεμένης εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα. Μέσα εἰς τὴν σινδόνην ὑπῆρχον ὄλα τὰ τετράποδα, τὰ θηρία, τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ πτηνὰ. Συγχρόνως ἤκουσε φωνήν, ἡ ὁποία ἔλεγεν : «Πέτρε, σῆκω, σφάξε καὶ φάγε». «Ὁχι, Κύριε, ἀπήντησε ὁ Πέτρος, διότι, οὐδέποτε ἔφαγον ἀκάθαρτον ζῶον». «Μὴ λέγῃς ἀκάθαρτα ὅσα ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν», εἶπε πάλιν ἡ φωνή. Τοῦτο ἐπανελήφθη τρεῖς φορές καὶ κατόπιν ἡ σινδόνη ἀνήλθεν εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐνῶ ὁ Πέτρος διηρωτᾶτο καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σημάσιαν τοῦ ὁράματος, εἶπε πρὸς αὐτὸν τὸ Πνεῦμα : «Ἴδου τρεῖς ἄν-

θρωποι σὲ ζητοῦν, σήκω καὶ ἀκολούθησέ τους, χωρὶς νὰ φοβηθῆς καθ' ὀλοκληρίαν, διότι ἐγὼ τοὺς ἔστειλα». Πράγματι ἐκείνην τὴν ὥραν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κορνηλίου εἶχον φθάσει εἰς τὴν ἐξώθυραν καὶ ὁ Πέτρος ἐπληροφορήθη παρ' αὐτῶν τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς των. Τότε ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σημασίαν τοῦ δράματος.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Πέτρος, μὲ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Κορνηλίου καὶ ἕξ χριστιανούς ἀπὸ τὴν Ἰόππην, μετέβησαν εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου ὁ Κορνήλιος μὲ τὴν οἰκογένειάν του καὶ πολλοὺς εὐσεβεῖς φίλους του τοὺς ἐπερίμενε. Ὁ Κορνήλιος, μόλις εἰσήλθεν ὁ Πέτρος, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του νὰ τὸν προσκυνήσῃ, ἀλλ' ὁ Πέτρος τὸν ἐσήκωσε λέγων: «Καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος εἶμαι»

Ἔπειτα εἶπε πρὸς τοὺς συγκεντρωμένους:

—Σεῖς γνωρίζετε, ὅτι εἶναι ἀσυγχώρητον εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ συναναστρέφονται ἢ νὰ πλησιάζουν ἄλλοφύλους. Ὁ Θεὸς ὅμως ἔδειξε μὲ δρᾶμα εἰς ἐμέ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ λέγω κανένα ἄνθρωπον βέβηλον ἢ ἀκάθαρτον. Ἦλθον λοιπὸν καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῆτε τὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον μὲ προσεκαλέσατε.

Ὁ Κορνήλιος ἐπανελάβην εἰς τὸν Πέτρον πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον καὶ τί τοῦ παρήγγειλε νὰ κάμῃ, ὁ Πέτρος εἶπε τότε πρὸς ὅλους, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν κάμνει διακρίσεις, ἀλλὰ δέχεται προθύμως κάθε δίκαιον καὶ εὐσεβῆ, εἴτε Ἰουδαῖος εἶναι οὗτος εἴτε Ἐθνικός. Καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἐδίδαξε, ἐθανματούργησε, ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, διὰ νὰ χαρίσῃ τὴν σωτηρίαν εἰς ὅλους.

Ἐνῶ δὲ ἀκόμη ὠμίλει πρὸς αὐτοὺς, ἐφωτίσθησαν ὅλοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας καὶ νὰ μεγαλύνουν τὸν Θεόν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξέπληξε τοὺς ἕξ Ἰόππης χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον, ὅτι ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς ἕξ Ἰουδαίων πιστοὺς καὶ ὄχι εἰς τοὺς Ἐθνικούς (εἰδωλολάτρας). Ἀλλὰ ὁ Πέτρος ἀπήντησεν εἰς αὐτοὺς: «Ποῖος δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ὕδωρ, ὥστε νὰ βαπτισθοῦν καὶ αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἔλαβον, ὅπως καὶ ἡμεῖς, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον;» καὶ ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπληροφορήθησαν τὰ διατρέξαντα καὶ ἐδυσφόρησαν. Ὅταν ὅμως μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπανῆλθεν ὁ Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐξήγησε εἰς αὐτοὺς πῶς εἶδε τὸ δρᾶμα, τί παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν τὸ Πνεῦμα καὶ ὅλα τὰ διατρέξαντα καὶ προσέθεσεν:

«Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύ-

σασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ δὲ τις ἡμῶν δυνατὸς κωλύσαι (νὰ ἐμποδίσω) τὸν Θεόν; (Πράξ. ΙΑ' 17).

Ἡ ἀφήγησις τοῦ Πέτρου καθησύχασε τοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐδόξαζον τὸν Θεόν, διότι καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἔδωσε τὴν μετάνοιαν, ὥστε νὰ κερδίσουν τὴν αἰώνιον ζωὴν.

δ) Φυλάκισις καὶ ἀπελευθέρωσις τοῦ Πέτρου.

(Πράξ. ΙΒ' 1-12)

Ἡ χαλάρωσις τοῦ διωγμοῦ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν δὲν διήρκεσε πολὺ. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους μάλιστα διώκτας προσετέθη τὼρα καὶ ὁ Ῥωμαῖος βασιλεὺς τῆς Παλαιστίνης Ἡρώδης Ἀγρίππας. (ἔγγονος τοῦ ἄλλου Ἡρώδου). Οὗτος συνέλαβε τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου, καὶ τὸν ἀπεκεφάλισε. Καὶ ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι τοῦτο ἤρρεσεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, συνέλαβε κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀζύμων καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν ἐνέκλεισεν εἰς τὴν φυλακὴν, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν φονεύσῃ δημοσίᾳ μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐν τῷ μεταξύ ὤρισεν νὰ τὸν φυλάττουν τέσσαρες τετράδες στρατιωτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων δύο φρουροὶ ἐδέοντο κατὰ τὴν νύκτα μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον μέσα εἰς τὸ δεσμοτήριον, μὲ τὰς ἰδίας ἀλύσεις, διὰ νὰ ἀντιλαμβάνωνται καὶ τὴν παραμικροτέραν κίνησιν τοῦ φυλακισμένου.

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ προσηύχοντο διαρκῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Πέτρου καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν κορυφαῖον Ἀπόστολον. Καὶ ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὰς προσευχὰς τῶν.

Τὴν τελευταίαν νύκτα, ἐνῶ ὁ Πέτρος ἐκοιμᾶτο δέσμιος μεταξύ τῶν δύο φρουρῶν, φῶς ἔλαμψεν εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐκτύπησε τὸν Πέτρον εἰς τὴν πλευρὰν καὶ τὸν ἐξύπνησε. Ἀμέσως αἱ ἀλύσεις ἔπεσαν ἀπὸ τὰς χεῖρας του, χωρὶς οἱ φρουροὶ νὰ ἀντιληφθοῦν τίποτε. Ὁ ἄγγελος εἶπεν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν Πέτρον νὰ φορέσῃ τὴν ζώνην του καὶ τὰ ὑποδήματά του, νὰ ἐνδυθῇ τὸ ἐπανωφόριόν του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Πέτρος ἠτοιμάσθη καὶ ἠκολούθησεν τὸν ἄγγελον, ἐνόμιζε δὲ ὅτι ὄλα αὐτὰ τὰ ἔβλεπεν εἰς τὸ δνειρόν του. Ἐπέρασαν ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς φρουρούς, χωρὶς κανεὶς νὰ ἀντιληφθῇ τίποτε καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν σιδηρὰν ἐξωτερικὴν θύραν, ἣ ὁποία ἤνοιξε μόνη τῆς καὶ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν φυλακὴν. Ἐβάδισαν ὀλίγον καὶ ἔπειτα ὁ ἄγγελος ἔγινε ἄφαντος. Τότε ὁ Πέτρος συνῆλθε, εἶδεν ὅτι ἦτο ἐλεύθερος καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν. Ἀμέσως ἔτρεξεν εἰς τὴν

οίκιαν τοῦ Μάρκου, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι καὶ προσηύχοντο ὑπὲρ αὐτοῦ πολλοὶ χριστιανοί, διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὰ διατρέξαντα καὶ κατόπιν ἔφυγε δι' ἄλλον τόπον.

Τὴν ἐπομένην ἔστειλεν ὁ Ἡρώδης εἰς τὴν φυλακὴν, διὰ νὰ ζητήσῃ τὸν Πέτρον, ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς φρουροὺς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ τὸν πληροφορήσῃ τί ἐγίνε. Διὰ τοῦτο ὠργίσθη πάρα πολὺ καὶ διέταξε νὰ θανατωθῶν οἱ φύλακες. Ὑστερα ἀνεχώρησε διὰ τὴν Καισάρειαν, ὅπου ἀπέθανεν ἀργότερα μέσα εἰς φρικτοὺς πόνους, προσβληθεὶς ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν τοῦ πάππου του (ἐγέμισε τὸ σῶμα του ἀπὸ πληγὰς καὶ σκώληκας).

7. Η ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

(Πράξ. ΙΑ' 19-26)

Μέχρι τοῦ ἔτους 44 μ.Χ. περίπου μοναδικὸν κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο ἡ Ἱερουσαλήμ. Εἰς αὐτὴν διέμενον κυρίως οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἀπὸ αὐτὴν κατηύθυνον τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως αὐτοῦ ἀρχίζει νὰ δημιουργηθῆται μεγάλη χριστιανικὴ κίνησις εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Συρίας Ἀντιόχειαν, ἡ ὁποία ἦτο πόλις κατοικουμένη κυρίως ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς. Ἡ πόλις αὕτη εἶχε περίπου 500.000 κατοίκους, Συρίους, Ἕλληνας, Ἰουδαίους καὶ Ῥωμαίους. Εἰς αὐτὴν εἶχον ἔλθει μετὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου πολλοὶ χριστιανοὶ Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐδίδαξαν τὸν Χριστιανισμόν εἰς τοὺς Ἕλληνιστάς. Σιγά - σιγά διεδόθη ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς ἄλλους κατοίκους τῆς Ἀντιοχείας καὶ κατὰ τὸ ὥσ ἄνω ἔτος ἡ Ἀντιόχεια παρουσίαζε ἐξαιρετικὴν χριστιανικὴν κίνησιν.

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπληροφορήθησαν τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἔστειλαν ἐκεῖ τὸν Βαρνάβαν νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Βαρνάβας ἐχάρη ὅταν ἦλθε καὶ διεπίστωσε τὴν θαυμαστὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀνέλαβε μὲ ζέσιν τὴν ὅλην θρησκευτικὴν ἐργασίαν, πολλοὺς δὲ προσεῖλκυσε εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἀντελήφθη ὅμως ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαρκέσῃ μόνος εἰς τὸ βαρὺ ἔργον. Ἐσκέφθη ἀκόμη, ὅτι ἂν εἶχεν ἓνα ἱκανὸν βοηθόν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ σπουδαίαν ἐργασίαν, μὲ κέντρον τὴν Ἀντιόχειαν.

Τότε ἐνεθυμήθη τὸν Παῦλον καὶ τὸν ἔκρινε καταλληλότατον διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἀμέσως λοιπὸν μετέβη εἰς τὴν Ταρσόν, ὅπου εὔρε τὸν Παῦλον καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθησαν καὶ οἱ δύο καὶ παρέμειναν ἐπὶ ἓνα ἔτος, διδάσκοντες καθημερινῶς τὸν λαόν. Τοιουτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Παύλου, ἐπληθύνθη. Ἐκεῖ δὲ τὰ μέλη τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας ὠνομάσθησαν τὸ πρῶτον Χριστιανοί, ἐνῶ προηγουμένως ἐλέγοντο μαθηταί, ἅγιοι, σωζόμενοι κλπ.

8. ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ — ΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ.

Ὁ Παῦλος δὲν ἐξελέγη ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ νὰ παραμείνῃ εἰς ἓνα ὠρισμένον μέρος καὶ νὰ διδάξῃ ἐκεῖ μόνον τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Ἐξελέγη διὰ νὰ γίνῃ *ὁ μέγας ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν* (Πράξ. ΙΓ' 47, ΚΒ' 21). Δι' αὐτό, κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος περιώδευσε πολλὰς χώρας καὶ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἴδρυσεν χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Μέχρι τοῦ θανάτου του ἐνήργησε *τέσσαρας περιοδείας ἀνὰ τὰ ἔθνη*.

Εἰς τὰς ἐκκλησίας, πού ἴδρυσεν ὁ Παῦλος κατὰ τὰς ἀποστολικὰς του περιοδείας, ἐχειροτόνει πρεσβυτέρους, τοὺς ὁποίους ἄφηνεν ἀντιπροσώπους του. Παρηκολούθει δὲ ἀγρύπνως τὴν πρόοδον τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου καὶ ἂν εὔρισκετο. Ὅταν μάλιστα ἐδημιουργεῖτο κανένα ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐτάρασσε τὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν, μετέβαινεν ὁ ἴδιος ἐκεῖ, ἢ ἔστελλε συμβουλευτικὴν ἐπιστολήν.

1. Πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου. (46—48 μ.Χ.) Κύπρος—Νότιος Μ. Ἀσία.

1. Κύπρος (Πράξ. ΙΓ' 1—12)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς τῶν ἄλλων χριστιανῶν, ἐξεκίνησε διὰ τὴν πρώτην ἀποστολικὴν περιοδείαν. Εἶχον μαζί τιν καὶ τὸν Μάρκον, ἀνεψιὸν τοῦ Βαρνάβα, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἀργότερα Εὐαγγελιστής. Ἀφοῦ διήλθον τὴν *Σελεύκειαν*, ἀπεβίβασθησαν εἰς τὴν *Κύπρον* κατὰ τὸ ἔτος 46 μ.Χ. Ἐπεσκέφθησαν πολλὰς πόλεις

ἤς νήσου, εἰς τὰς ὁποίας ἐκήρυξαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ κατέ-
ληξαν εἰς τὴν Πάφον.

Ἐκεῖ τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Ῥωμαῖος διοικητὴς τῆς νήσου Σέργιος
Παῦλος, διὰ τὴν ἀκούσιν τὴν διδασκαλίαν τῶν. Ὁ μάγος καὶ ψευ-
δοπροφήτης ὄμως Βαριησοῦς ἢ Ἐλύμας, θέλων νὰ ἀποτρέψῃ τὸν
Σέργιον Παῦλον ἀπὸ τοῦ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Κύριον, ἤρχισε νὰ
ἀντιδρᾷ εἰς αὐτούς. Τότε ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε πρὸς τὸν μάγον:
— ὦ πονηρὲ καὶ ραδιοῦργε, υἱὲ τοῦ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δι-
καισύνης, δὲν θὰ παύσῃς νὰ διαστρέφῃς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου;
Ἀλλὰ ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐναντίον σου καὶ θὰ μείνης τυ-
φλὸς μέχρις ὀρισμένου καιροῦ.

Ἀμέσως ὁ μάγος ἔμεινε τυφλός, ὁ δὲ Ῥωμαῖος διοικητὴς ἠσπά-
σθη τὴν Χριστιανικὴν Ἔρησκεῖαν.

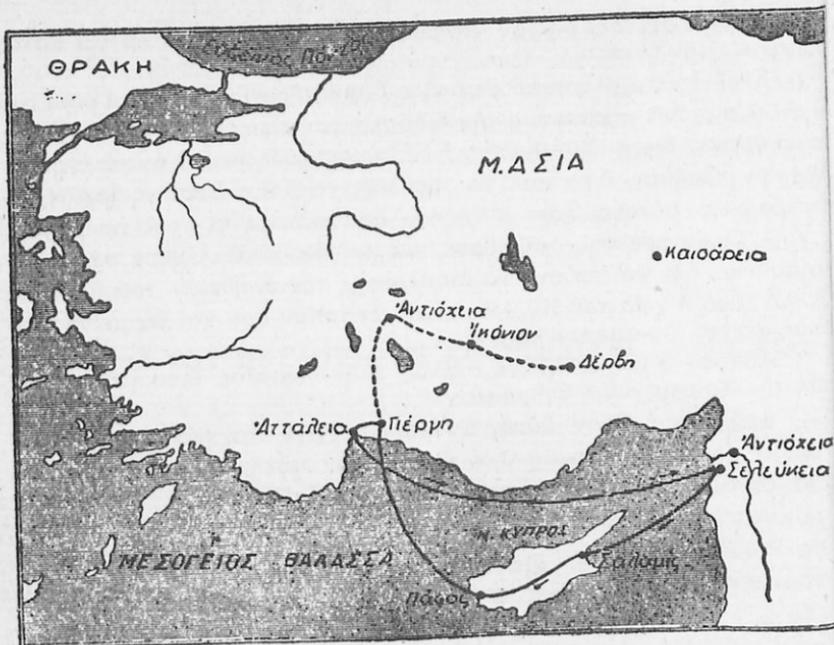
Ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὁ Παῦλος ἔγινε ἀρχηγὸς τῆς ἱεραπο-
στολικῆς ομάδος. Ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἔπαυσε νὰ ὀνομά-
ζεται Σαῦλος καὶ ἐχρησιμοποιεῖ τὸ ὄνομα **Παῦλος**.

2. Νότιος Μικρὰ Ἀσία.

(Πράξ. ΙΓ' 13—52, ΙΔ' 1—28)

Ἀπὸ τὴν Κύπρον ὁ Παῦλος μαζί με τὸν Μάρκον καὶ τὸν Βαρνά-
βαν μετέβη εἰς τὴν πόλιν Πέργην τῆς Παμφιλίας. Ἐκεῖ ὁ Μάρκος
ἀπεχωρίσθη ἀπὸ αὐτούς καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ὁ Παῦλος μετὰ τὸν Βαρνάβαν συνέχισαν τὴν πορείαν τῶν. Ἐπε-
σκέφησαν πρῶτον τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας. Ἐκεῖ ὁ Παῦλος
εἰσηλθεὶς τὸ Σάββατον εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐκήρυξε
περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ λόγος τοῦ ἔκαμε εἰς ὄλους ἐντύπωσιν,
περισσότερον δὲ εἰς τοὺς παρευρισκομένους ἔθνικούς. Τὸ ἐπόμενον
Σάββατον εἶχον συγκεντρωθῆ ὄλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως
διὰ τὴν ἀκούσιν. Τοῦτο ὅμως ἐγέμισε φθόνον τοὺς Ἰουδαίους,
οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ὁ Μεσσίας εἶναι μόνον δι' αὐτούς
καὶ ὄχι διὰ τοὺς ἔθνικούς. Διὰ τὸ ἐνέπαιζον καὶ ἐβλασφήμουν τὸ
κήρυγμα. Οἱ ἔθνικοι ὅμως ἔχαιρον καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐβα-
πτίσθησαν. Οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι, μένεα πνέοντες, ἐσυκοφάντησαν
τοὺς Ἀποστόλους εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ κατῴρωσαν νὰ τοὺς διώ-
ξουν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα εἶχε φέρει τὰ ἀποτελέ-
σματά του. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πισιδίας εἶχεν ἰδρυθῆ ἡ πρώτη
Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Πρώτη περιοδεία τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μετέβησαν εἰς τὸ Ἰκόνιον ὅπου παρέμειναν ἀρκετὸν καιρὸν καὶ ἵδρυσαν καὶ ἐκέχριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Καὶ εἰς τὸ Ἰκόνιον ὄμως οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι διήγειραν ἐναντίον των πολὺ πλῆθος καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν διὰ τὴν **Λύστραν**.

Εἰς τὴν Λύστραν ὁ Παῦλος ἐθεράπευσεν ἕνα χωλὸν ἐκ γενετῆς διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν οἱ εἰδωλολάτραι κάτοικοι τῆς πόλεως ἦσαν πλήρεις θαυμασμοῦ καὶ μετὰ κάθε τρόπον προσεπάθουν νὰ περιποιήθωσιν τοὺς ἀγίους αὐτοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐνόμισαν θεοὺς. «Οἱ θεοὶ—ἔλεγον—ἔγιναν ὅμοιοι μετὰ ἀνθρώπους καὶ μᾶς ἐπεσκεφέθησαν». Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς μάλιστα μετὰ μερικοὺς ἄλλους ἔφερον ζῶα, διὰ νὰ θυσιάσωσιν πρὸς τιμὴν των. Μετὰ πολὺν κόπον κατάρθωσεν ὁ Παῦλος νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἀποφύγουν τὴν θύσαν καὶ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι αὐτὸν δὲν ἦσαν θεοί, ἀλλὰ ἀνθρώποι, ὅμοιοι μετὰ ἐκείνων, καὶ ὅτι κηρύττουσιν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ εἰς Αὐτὸν καλοῦν αὐτοὺς νὰ πιστεύσωσιν.

Ἄλλ' ἐνῶ ἐγίνοντο αὐτά, ἔφθασαν μερικοὶ φανατισμένοι Ἰουδαῖοι ἀπὸ τοῦ Ἰκόνιον καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ παρέσυραν τοὺς κατα

κους, οί όποιοι, ένφ προηγουμένως έθαύμαζον τόν Παύλον και τούς συντρόφους του, τώρα τούς έλιθοβόλησαν.

Ό Παύλος έλιποθύμησεν από τόν λιθοβολισμόν και έφάνη ότι απέθανε, δι' αυτό και έσυρον τό σώμα του έξω από τήν πόλιν. Έκει συνηροίσθησαν οί χριστιανοί και έθρήνουν γύρω από τό άναίσθητον σώμα. Ό Παύλος όμως συνήλθε από τήν λιποθυμίαν και έπανήλθεν εις τήν πόλιν μαζί με τούς χριστιανούς.

Τήν έπομένην μετέβη μαζί με τόν Βαρνάβαν εις **Δέρβην**. Από εκεί έπανήλθον εις **Λύστραν**, **Ίκόνιον** **Αντιόχειαν** **Πέργην**, κατέβησαν εις **Αττάλειαν** και κατά τό έτος 48 μ.Χ. επέστρεψαν εις Αντιόχειαν τής Συρίας, όπου διηγήθησαν εις τούς χριστιανούς τά τής περιοδείας των.

Τοιουτοτρόπως έληξεν ή πρώτη άποστολική περιοδεία του Παύλου.

Ή Άποστολική Σύνοδος

(Πράξ. ΙΕ' 4-32)

Καθ' όν χρόνον εύρίσκετο εις τήν Αντιόχειαν ό Παύλος, κατήλθον από τήν Ίουδαϊαν μερικοί έξ Ίουδαίων χριστιανοί, οί όποιοι έδίδασκον, ότι οί έθνικοί, πού γίνονται χριστιανοί, πρέπει νά συμμορφώνωνται και πρós τás διατάξεις του Μωσαϊκού Νόμου, άλλως δέν είναι τέλειοι χριστιανοί και δέν θά σωθούν. Εις τήν γνώμην αύτήν άντέστη ό Παύλος και ό Βαρνάβας και τοιουτοτρόπως άνέκυψε σοβαρόν θρησκευτικόν ζήτημα εις τήν Χριστιανικήν Έκκλησίαν.

Διά νά λυθῆ τό ζήτημα τουτο, μετέβη ό Παύλος με τόν Βαρνάβαν και τόν Τίτον (Γαλάτας β' 1) εις τά Ίεροσόλυμα, όπου συνεκentrώθησαν όλοι οί Άπόστολοι και οί Πρεσβύτεροι και συνεκρότησαν τήν πρώτην Χριστιανικήν Σύνοδον (50 ή 51 μ.Χ.), ή όποία λέγεται **Άποστολική Σύνοδος**. Εις αύτήν, ύστερα από πολλήν συζήτησιν, έλαβε τόν λόγον ό Πέτρος, ό όποίος έτάχθη με τás άπόψεις του Παύλου και Βαρνάβα και ύπενθύμισε τόν έκχριστιανισμόν του Κορνηλίου.

—“Ολοι γνωρίζετε, είπεν Πέτρος, ότι έμε έξέλεξε πρώτον ό Κύριος και έδίδαξα εις έθνικούς τό Ευαγγέλιον. Ότι ό καρδιογνώστης Θεός έδωσε και εις τούς έθνικούς, οί όποιοι έπίστευσαν, τήν δωρεάν του Άγίου Πνεύματος, όπως έδωσεν αύτήν και εις ήμας. Δέν είναι λοιπόν όρθόν νά πειράζωμεν τόν Θεόν, θέλοντες νά επιβάλωμεν εις τούς έξ έθνικών χριστιανούς νά τηρούν και τás διατάξεις του Μωσαϊκού Νόμου.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πιστεύομεν, ὅτι θὰ σώσῃ καὶ ἡμᾶς καὶ αὐτούς.

Μετὰ τὸν Πέτρον ὠμίλησαν εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας καὶ ἐξιστόρησαν τὴν δρᾶσιν των μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν.

Ἀπὸ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων ἐφαίνετο καθαρὰ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ.

Ὑστερα ὠμίλησε ὁ πρόεδρος τῆς Συνόδου ἀδελφόμενος Ἰάκωβος καὶ ἐτάχθη καὶ αὐτὸς μετὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ Παύλου καὶ κατέληξε:

—Δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ ἐπιβαρύνωνται μετὰ τὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου οἱ ἐξ ἐθνικῶν χριστιανοί, ἀλλὰ νὰ γίνῃ σύστασις εἰς αὐτούς ν' ἀποφεύγουν τὰς θυσίας εἰς τὰ εἶδωλα καὶ ἄλλα ἔθιμα τῶν ἐθνικῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἀνάρμοστα εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ Παύλου ἐτάχθη καὶ ὁ Ἰωάννης (Γαλατ. Β' 9). Τελικῶς ἔγιναν δεκταὶ ἀπὸ τὴν Σύνοδον αἱ ἀπόψεις τοῦ Παύλου καὶ Βαρνάβα. Ἀπεφασίσθη κατόπιν ν' ἀποσταλοῦν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας, μαζί μετὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ὁ Βαρσαβᾶς καὶ ὁ Σίλας, διὰ νὰ γνωστοποιήσουν εἰς αὐτούς τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου καὶ ν' ἀναγνώσουν σχετικὴν ἐπιστολήν.

Τοιοτοτρόπως ἐλύθη τὸ ἀναφυέν ζήτημα καὶ ἐστηρίχθη ἡ πίστις τῶν ἐξ ἐθνικῶν χριστιανῶν, ἡ ὅποια εἶχε κλονισθῆ.

2. Δευτέρα ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου (51—54 μ.Χ.)

1. Ὁ Παῦλος εἰς Μικρὰν Ἀσίαν

(Πράξ. ΙΕ' 35—41, ΙΣΤ' 1—10)

Μετὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ ἀναφυέντος ζητήματος ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου, ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας παρέμειναν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, διδάσκοντες καὶ κηρύττοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Κατόπιν ἐχωρίσθησαν καὶ ἀνεχώρησαν διὰ νέαν περιοδείαν. Καὶ ὁ μὲν Βαρνάβας μετὰ τὸν Μᾶρκον μετέβησαν εἰς Κύπρον, ὅπου ὁ Βαρνάβας ἔμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του, καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς ὁ **ἰδιαίτερος ἀπόστολος τῆς Κύπρου**, ὁ δὲ Παῦλος μετὰ βοηθὸν τὸν σπουδαῖον ἐλληνοιστὴν Σίλαν ἐξεκίνησε διὰ τὴν δευτέραν ἀποστολι-

κὴν τοῦ περιοδεῖαν. Ἐπεσκέφθη τὴν **Συρίαν** καὶ τὴν **Κιλικίαν**, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἔργον τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ἰδρῦσει, καὶ διὰ νὰ ἰδρῦσῃ νέας ἀκόμη. Κατόπιν ἦλθε πάλιν εἰς τὴν **Δέρβην** καὶ κατόπιν εἰς τὴν **Λύστραν**. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆρε καὶ ἄλλον βοηθόν, τὸν Τιμόθεον, ὁ ὁποῖος εἶχε πατέρα Ἕλληνα καὶ μητέρα Ἰουδαίαν, πιστὴν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἀνεχώρησε. Ἀφοῦ διήλθε διὰ τῆς Φρυγίας, Γαλατίας, καὶ Μυσίας, ἔφθασεν εἰς τὴν **Τρωάδα**, ὅπου συνήντησε τὸν Λουκᾶν, τὸν μετέπειτα Εὐαγγελιστὴν.

Ἐκεῖ, ἐνῶ μίαν νύκτα ἐκοιμᾶτο, εἶδεν εἰς τὸ ὄνειρόν του ἕνα ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἐφόρει μακεδονικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοῦ εἶπε :

—Παῦλε, ἔλα εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃς.

Ὁ Παῦλος ἐθεώρησε τὸ ὄνειρον τοῦτο διαταγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, ἀνεχώρησε μὲ ἕνα πλοῖον διὰ τὰ μακεδονικὰ παράλια, μὲ βοηθοὺς τὸν Σίλαν, τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Λουκᾶν.

2. Ὁ Παῦλος εἰς Φιλίππους

(Πραξ. ΙΣΤ' 11-40)

Ἡ πρώτη πόλις τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινεν ὁ Παῦλος, ἦτο οἱ **Φίλιπποι**. (Ἀρχαία πόλις πλησίον τῆς σημερινῆς Καβάλας, ἡ ὁποία σήμερον δὲν ὑπάρχει).

Τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ὁ Παῦλος καὶ οἱ βοηθοὶ τοῦ ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ μετέβησαν εἰς τὰς ὄχθας ἑνὸς ποταμοῦ, ὅπου ἐσυνήθιζετο νὰ γίνεται προσευχή. Ἐκεῖ εἶχον συγκεντρωθῆ πολλαὶ γυναῖκες, εἰς τὰς ὁποίας ἤρχισε νὰ κηρύττῃ τὴν νέαν θρησκείαν. Μία ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτάς, ἡ Λυδία, ἡ ὁποία ἦτο ἔμπορος «πορφυρῶν» (ἐρυθρῶν πολυτελῶν φορεμάτων), ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν καὶ ἐβαπτίσθη τὴν ἰδίαν ἡμέραν, μαζί μὲ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν της.

Ὁ Παῦλος παρέμεινεν ἄρκετόν καιρόν εἰς τοὺς Φιλίππους, ὅπου ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ πολλοὶ κάτοικοι ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. **Τοιοῦτοτρόπως ἰδρύθη εἰς τοὺς Φιλίππους ἡ πρώτη Εὐρωπαϊκὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία** κατὰ τὸ ἔτος 51 ἢ 52 μ.χ.

Ἀπὸ τοὺς Φιλίππους ὁ Παῦλος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

Εἰς τὴν πόλιν ἔζη μία μικρὰ δούλη δαιμονιζομένη (εἶχε πνεῦμα πύθωνος), τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο οἱ κύριοί της ὡς μάγισσαν καὶ

ἀπὸ τὰς μαγείας, ποὺ ἔκαμνε, ἐκέρδιζον ἀρκετὰ χρήματα. Ἡ κόρη αὐτῆ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἠκολούθει τὸν Παῦλον καὶ τοὺς βοηθοὺς του καὶ ἐφώναζε :

—Αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς διδάσκουν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Ὁ Παῦλος διέταξε, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κόρην καὶ τὴν ἐθεράπευσε. Τότε ὁμως ἐκείνη ἔχασε τὴν μαντικὴν τῆς δύναμιν καὶ οἱ κύριοί τῆς ἐξωργίσθησαν, διότι θὰ ἔχαναν τὰ κέρδη των. Συνέλαβον λοιπὸν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν καὶ τοὺς ὠδήγησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους στρατηγούς, εἰς τοὺς ὁποίους τοὺς ἐκατηγόρησαν ὅτι, Ἰουδαῖοι ὄντες, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ ἔργα των ἀναστατώνουν τὴν πόλιν.

Ὁ λαὸς εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν ἐξηγέρθη καὶ οἱ στρατηγοί, χωρὶς νὰ ἐξετάσουν καλῶς τὸ ζήτημα, ἐτιμώρησαν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν μὲ ραβδισμοὺς καὶ κατόπιν τοὺς ἐνέκλεισαν εἰς τὸ ἐσώτερον μέρος τῆς φυλακῆς, ὅπου, διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, ἔδεσαν τὰ πόδια των εἰς δύο βαρέα ξύλα.

Ὁ Παῦλος ὠδηγεῖται εἰς τὴν φυλακὴν τῶν Φιλιππῶν.

Τὰ μεσάνυκτα ὅμως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐνῶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας προσηύχοντο μεγαλοφῶνως μέσα εἰς τὴν φυλακὴν, ἔγινε σεισμός ἰσχυρός. Ἡ φυλακὴ ἐσειέσθη ἐκ θεμελίων, αἱ θύραι τῆς ἤνοιξαν καὶ τὰ δεσμὰ τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν.

Ὅταν ἐξύπνησεν ὁ δεσμοφύλαξ καὶ εἶδε ἀνοικτὰς τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι οἱ φυλακισμένοι εἶχον δραπετεύσει, ἀνέσπασε τὴν μάχαιραν, ποῦ εἶχε εἰς τὴν ζώνην του, καὶ ἤθελε ν' αὐτοκτονήσῃ, διότι ἐφοβεῖτο τὴν τιμωρίαν τῶν ἀρχόντων. Ὁ Παῦλος ὅμως ἐφῶναξεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν διεβεβαίωσεν ὅτι κανεὶς δὲν ἐδραπέτευσεν. Ὁ δεσμοφύλαξ τότε, ἀφοῦ ἤναψε φῶτα καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ὅλοι ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των, ἐθαύμασε δι' ὅσα ἔγιναν καὶ ἀντελήφθη τὴν θείαν δύναμιν τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα. Ἀμέσως ἐξέβαλεν αὐτοὺς τῶν φυλακῶν καὶ τοὺς ἠρώτησε τί νὰ κάμῃ διὰ νὰ σωθῇ.

«Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκος σου». (Πράξ. ΙΣΤ' 31), ἀπήντησαν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας καὶ ἐκήρυξαν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκείους του τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ δεσμοφύλαξ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ὥραν, ἀφοῦ πρῶτον ἐπεριποιήθη τὰς πληγὰς τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα, ἐβαπτίσθη μὲ δλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του. Κατόπιν τοὺς ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ εἶχε μεγάλην χαρὰν, διότι ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεόν.

Τὴν ἐπομένην οἱ στρατηγοὶ εἰδοποίησαν τὸν δεσμοφύλακα νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρους τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν. Ὁ Παῦλος ὅμως ἀπήντησε :

— Εἴμεθα Ῥωμαῖοι πολῖται καὶ ἐφ' ὅσον οἱ στρατηγοὶ διέταξαν καὶ μᾶς ἔδειραν δημοσίᾳ, χωρὶς νὰ ἔχωμεν προηγουμένως καταδικασθῆ, ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἔλθουν οἱ ἴδιοι νὰ μᾶς ἐλευθερώσουν.

Οἱ στρατηγοὶ ἐφοβήθησαν, διὰν ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας ἦσαν Ῥωμαῖοι πολῖται, διότι ἐγνώριζον ὅτι ἀδικία κατὰ Ῥωμαίου πολίτου τιμωρεῖται αὐστηρότατα. Ἦλθον λοιπὸν οἱ ἴδιοι καὶ τοὺς ἀπληθέρωσαν, τοὺς παρεκάλεσαν δὲ νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ νὰ ὑπάγουν ὅπου θέλουν.

3. Ὁ Παῦλος εἰς Θεσσαλονικὴν καὶ Βέροϊαν.

(Πράξ ΙΖ' 1-15)

Ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἔδωσε τὰς καταλλήλους συμβουλὰς εἰς τὴν

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον.

Λυδίαν καὶ τοὺς ἄλλους χριστιανοὺς τῶν Φιλιππῶν καὶ ἄφησεν ἐκεῖ τὸν Λουκᾶν, ἀνεχώρησε μαζί με τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν **Θεσσαλονίκην**. Ἐκεῖ ἐπὶ τρία Σάββατα ἐκήρυττε περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων. Μερικοὶ Ἰουδαῖοι τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων. Μερικοὶ Ἰουδαῖοι καὶ ἄρκετοὶ εὐσεβεῖς "Ἕλληνες ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Τοιούτῳ τρόπῳ ἰδρύθη καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην χριστιανικὴ ἐκκλησία.

Οἱ πολλοὶ Ἰουδαῖοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευσαν, ἔπεισαν τὸν ἀμόρφωτον λαὸν τῆς Θεσσαλονίκης, νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τὴν διώξιν καὶ τὴν φυλάκισιν τοῦ Παύλου καὶ τῶν συντρόφων του. Μάλιστα ἐπετέθησαν καὶ ἐναντίον τῆς οἰκίας τοῦ Ἰάσονος, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον. Καί, ἐπειδὴ δὲν εὔρον αὐτοὺς ἐκεῖ, συνέλαβον τὸν Ἰάσονα καὶ μερικοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἔφερον ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων, μετὰ τὴν κατηγορίαν ὅτι φιλοξενοῦν αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι «συνωμοτοῦν κατὰ τοῦ Καίσαρος.»

Ὁ Ἰάσων διέψευσε τὰς κατηγορίας καὶ ἀφέθη ἐλεύθερος μετὰ τοὺς συλληφθέντας. Κατόπιν αὐτῶν ὅμως ὁ Παῦλος, ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν, ἔφυγαν εἰς τὴν **Βέροϊαν**. Ἐκεῖ εὔρον καλὴν ὑποδοχὴν. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως τοὺς ἐπεριποιήθησαν καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, καθὼς καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι Ἕλληνες ἐδέχθησαν τὴν νέαν θρησκείαν καὶ ἔγιναν χριστιανοί. Ἰδρυσεν λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὁ Παῦλος χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Ἀλλὰ ὅταν οἱ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης ἐπληροφόρηθησαν ὅτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς Βεροίας ἔγιναν χριστιανοί, ἔστειλαν πολλοὺς ὁπαδοὺς των, διὰ νὰ διεγείρουν τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐναντίον τοῦ Παύλου καὶ τῶν συντρόφων του. Ὁ Παῦλος εἰδοποιήθη δι' ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Βεροίας καὶ ἐφυγαδεύθη διὰ τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον παρήγγειλε νὰ ἔλθουν πρὸς συνάντησίν του τὸ γρηγορώτερον.

4. Ὁ Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ΙΖ' 16-34)

Ἡ πόλις τῶν γραμμάτων καὶ τῆς σοφίας, μετὰ τοὺς πολλοὺς ναοὺς, τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ θαυμάσια κτίρια, ἤρρεσεν εἰς τὸν Παῦλον. Ἔστενοχωρεῖτο ὅμως, διότι οἱ κάτοικοί της, ἂν καὶ μορφωμένοι περισσότερο ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς ἄλλων πόλεων, ἦσαν εἰδωλολάτραι. Μετέβαινε λοιπὸν τακτικὰ εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκήρυττε περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ εἶδησις τῆς παρουσίας ἑνός διδασκάλου μιᾶς νέας θρησκείας διεδόθη ταχέως εἰς ὀλόκληρον τὴν πόλιν. Πολλοὶ φιλόσοφοι, ἀπὸ περιέργειαν, παρηκολούθουν τὰ κηρύγματά του καὶ συνεζήτουν μαζί του. Τέλος τὸν ἔφεραν νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτοὺς ἐπάνω εἰς τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ πολλοὶ Ἀθηναῖοι συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ, διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Ὁ Παῦλος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς μὲ θάρρος καὶ σαφήνειαν καὶ εἶπεν αὐτὰ περίπου:

— Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σὰς θεωρῶ τοὺς πλέον εὐσεβεῖς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἐνῶ περιηρχόμην τὴν πόλιν σας, εἶδον πολλοὺς ναοὺς καὶ πολλοὺς βωμοὺς. Μεταξὺ ὧν τῶν ἄλλων εἶδον καὶ ἓνα βωμὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «*Εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν*». Δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἄγνωστον Θεόν, τὸν ὁποῖον λατρεύετε, χωρὶς νὰ γνωρίζετε, θὰ σὰς ὁμιλήσω. Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον. Αὐτὸς δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποίητους ναοὺς οὔτε ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν περιποίησιν τῶν ἰδικῶν μας χειρῶν. Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Μὲ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ ἡμεῖς ὑπάρχομεν καὶ κινούμεθα . . . Τόσα ἔτη, ποῦ ἀπὸ ἄγνοιαν δὲν ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ παραβλέπει. Τώρα ὅμως παραγγέλλει εἰς ὅλους νὰ μετανοήσουν, διότι εἰς ὠρισμένην ἡμέραν θὰ κρίνῃ τὸν κόσμον μὲ τὸν Υἱὸν Του, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Παύλου ἔκαμε διαφορετικὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀκροατάς του. Μερικοὶ ἐκίνησαν εἰρωνικῶς τὰς κεφαλὰς των, ἄλλοι τοῦ εἶπον «θὰ σὲ ἀκούσωμεν καὶ ἄλιν», καὶ ὀλίγοι μόνον ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίσθησαν.

Οἱ τελευταῖοι ἔγιναν ὁ πυρὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ **Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης**, καθὼς καὶ μία μορφωμένη γυναῖκα, ἡ **Δάμαρις**.

Ὁ Διονύσιος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν. Εἰργάσθη μὲ ζῆλον διὰ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον (ἐκάη ζωντανός) τὸ 95 μ.Χ. Θεωρεῖται προστάτης—πολιοῦχος τῆς πόλεως καὶ ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 3ην Ὀκτωβρίου.

5. Ὁ Παῦλος εἰς Κόρινθον

(Πράξ. ΙΗ' 1—22)

Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος μετέβη εἰς τὴν **Κόρινθον** κατὰ τὸ ἔτος 52 μ. Χ. (Ἡ Κόρινθος ἦτο τότε πολυάνθρωπος πόλις καὶ ἔδρα τοῦ Ῥωμαίου Διοικητοῦ). Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν ἐκ Πόντου Ἰουδαῖον **Ἀκύλαν** καὶ τὴν σύζυγόν του **Πρίσκιλλαν**, οἱ ὅποιοι ἦσαν σκηνοποιοί. Ὁ Παῦλος ἔμεινε καὶ εἰργάζετο μαζὶ τῶν, διὰ τὴν ἐξοικονομῆν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν του. Κάθε Σάββατον ὁμοῦς ἐδίδασκε εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἔπειθε ἀρκετοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας.

Μετ' ὀλίγον χρόνον ἦλθον ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος καὶ τὸν ἐβοήθουν εἰς τὰ κηρύγματά του. Πολλοὶ Ἰουδαῖοι ὁμοῦς ὕβριζον καὶ ἐχλεύαζον τὸν Παῦλον, μὴ παραδεχόμενοι ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Μεσσίας, ὅπως ἐκεῖνος ἐκήρυττε. Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ὠργίσθη καὶ ἐγκατέλειπε τὴν συναγωγὴν τῶν. Μερικοὶ ὁμοῦς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος **Κρίσπος**, καθὼς καὶ ἀρκετοὶ Ἕλληνες, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν. Τοιοῦτοτρόπως ἰδρύθη καὶ εἰς τὴν Κόρινθον χριστιανικὴ ἐκκλησία, μὲ ὀλίγον ὁμοῦς ἀριθμὸν πιστῶν.

Τοῦτο φαίνεται ἔκαμε τὸν Παῦλον ν' ἀποθαρρυνθῆ καὶ ἴσως ἐσκέφθη νὰ σταματήσῃ τὸ κήρυγμα καὶ νὰ ὑπάγῃ ἄλλοῦ. Ἄλλ' ὁ Κύριος ἐνίσχυσεν αὐτὸν μὲ ἓνα ὄραμα καὶ τοῦ εἶπε νὰ μείνῃ εἰς Κόρινθον καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν διδασκαλίαν του χωρὶς φόβου.

Κατόπιν αὐτοῦ ἔμεινε εἰς τὴν Κόρινθον ὁ Παῦλος 18 μῆνας, ἐνισχύων καθημερινῶς τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ ἔγραψε συμβουλευτικὰς ἐπιστολάς εἰς διαφόρους ἐκκλησίας. Ἀπ' ἐδῶ ἔστειλε τὰς δύο ἐπιστολάς του πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Θεσσαλονίκης.

Αἱ ἀνάγκαι ὁμοῦς τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας ἠνάγκασαν τὸν Παῦλον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὴν Ἔφεσον μαζὶ μὲ τοὺς βοηθοὺς του Σίλαν καὶ Τιμόθεον καὶ τοὺς φίλους του Ἀκύλαν καὶ Πρίσκιλλαν. Τούτους ἄφησεν ἐκεῖ, ἐκεῖνος δέ, ἀφοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὸ ἔτος 54 μ. Χ.

Τοιοῦτοτρόπως ἔληξεν ἡ δευτέρα ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου. Ἡ ἀποστολικὴ αὐτὴ περιοδεία ἔχει μεγάλην σημασίαν ἰδιαιτέρως δι'

Δευτέρα περιοδεία τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, διότι κατ' αὐτὴν διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν πατρίδα μας.

3.— Τρίτη ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου (54—58 μ.Χ.)

1. Ὁ Παῦλος εἰς Ἔφεσον

(Πράξ. ΙΗ 23, ΙΘ 1—41)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ὁ Παῦλος ἀνεχώρησεν ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον χρόνον καὶ ἀφοῦ διήλθε καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν Γαλατικὴν χώραν (νότιον καὶ κεντρικὴν Μ. Ἀσίαν) καὶ τὴν Φρυγίαν «νουθετῶν καὶ στηρίζων» τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ἔφθασεν εἰς τὴν πλουσίαν καὶ πολυάνθρωπον πόλιν Ἔφεσον.

Ἡ Ἔφεσος ἦτο τότε μεγάλη πόλις καὶ εἶχε γίνει ὑπὸ τῶν Ρωμαίων πρωτεύουσα τῆς Ἀσίας. Ὁ Παῦλος ἐνόησε ὅτι εἰς τὴν Ἔφεσον ἠδύνατο νὰ γίνῃ σπουδαιότατη θρησκευτικὴ ἐργασία, δι' αὐτὸ παρέμεινεν εἰς αὐτὴν σχεδὸν τρία ἔτη.

Κατ' ἀρχάς, ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν μῆνας, ἐδίδασκε εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ ἐγκατέλειψε ταύτην, διότι οἱ περισσότεροι

Ἰουδαῖοι τὸν ἑκακολόγουν. Ἐν συνεχείᾳ, ἐπὶ δύο σχεδὸν ἔτη, ἐκή-
υττεν εἰς μίαν φιλοσοφικὴν σχολήν. Ἐκεῖ προσήρχοντο καὶ ἦκουον
ὁ κήρυγμά του πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, κάτοικοι τῆς Ἐφέ-
σου, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κάτοικοι τῆς Ἀσίας, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο δι' ἔρ-
γασίας τῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ διδασκαλία του
μετέδθη εἰς ὅλην τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἐκτὸς τοῦ κηρύγματος ὁ Παῦλος ἔκαμνε καὶ πολλὰ θαύματα
εἰς τὴν Ἐφεσον. Ἐθεράπευε πολλοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐξέβαλε τὰ δαι-
μόνια ἀπὸ πολλοὺς δαιμονιζομένους. Τόσῃν δυνάμιν εἶχε δώσει εἰς
αὐτὸν ὁ Θεός, ὥστε πολλοὶ καὶ μὲ τὰ ἐνδύματα τοῦ Παύλου ἀκόμη
θεράπευον τοὺς πάσχοντας. Τοιοῦτοτρόπως πολλοὶ ἐπίστευον εἰς
τὸν Χριστόν. Ἀκόμη καὶ πολλοὶ μάγοι τῆς Ἐφέσου μετενόουν, ἕκαιον
τὰ πανάκριβα βιβλία τῶν, καὶ ἐγίνοντο χριστιανοί.

Εἰς τὴν Ἐφεσον συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Μερικοὶ ἀπὸ
τῶν Ἰουδαίων, πού περιήρχοντο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἐξεδίδων
τὰ δαιμόνια μὲ ἐξορκισμοὺς, ἀπεπειράθησαν νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ ὄνο-
μα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐπὶ τῶν ἐχόντων τὰ πονηρὰ πνεύματα, λέ-
γοντες:

—Σὰς ἐξορκίζομεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ὅποιον κηρύττει
ὁ Παῦλος.

Αὐτὸ τὸ ἔπραττον οἱ ἑπτὰ υἱοὶ τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως
Σκευᾶ. Ἀπεκρίθη δὲ τὸ πονηρὸν πνεῦμα καὶ εἶπε:

—Γνωρίζω τὸν Ἰησοῦν, ἠξεύρω καὶ τὸν Παῦλον. Σεῖς ὁμως
ποῖοι εἴσθε:

Καὶ ἀφοῦ ἐπήδησε μὲ ὄρμην κατ' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, ἐντὸς τοῦ
ὅποιου ἦτο τὸ πονηρὸν πνεῦμα, τοὺς κατέβαλε, ἐβαιοπράγησε κατ'
αὐτῶν, ὥστε αὐτοὶ ἐξέφυγαν ἀπὸ τὸ σπίτι ἐκεῖνο τοῦ δαιμονιζομένου
γυμνοὶ καὶ τραυματισμένοι. Τοῦτο ἐγινε γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Ἰου-
δαίους καὶ Ἕλληνας, ὅσοι ἐκατοικοῦσαν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἐκυ-
ριεύθησαν ὅλοι ἀπὸ φόβου καὶ ἐδοξάζετο τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰη-
σοῦ. (Πραξ. ΙΘ 13—17)

Περὶ τὸ τέλος τῆς εἰς Ἐφεσον παραμονῆς του ὁ Παῦλος ἐκινδύ-
νευσε νὰ φονευθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγαλατοποιούς, τῶν ὁποίων τὰ συμφέ-
ροντα παρεβλάπτοντο ἀπὸ τὴν διάδοσιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

2. Ὁ Παῦλος εἰς Μακεδονίαν, Ἑλλάδα, Τρωάδα

(Πράξ Κ' 1-12)

Ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη διὰ δευτέραν φοράν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλίππων. Κατόπιν, ἀφοῦ διήλθε διὰ τῆς Θεσσαλονικίης καὶ τῆς Βεροίας, ἴσως καὶ ἀπὸ ἄλλας πόλεις, τὰς ὁποίας δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπισκεφθῆ κατὰ τὴν δευτέραν περιοδείαν του, ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐκεῖ ἔμεινε τρεῖς μῆνας, ἐτακτοποίησε διὰ φορα θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ ἠθέλησε ν' ἀναχωρήσῃ μὲ πλοῖον διὰ Συρίαν. Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως εἶχον ἐπιβίβασαι εἰς τὸ πλοῖον ἀνθρώπους τῶν διὰ νὰ τὸν δολοφονήσουν κατὰ τὸν πλοῦν. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ὁ Παῦλος μὲ τοὺς βοηθοὺς του, καθὼς καὶ μερικοὺς ἄλλους χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἔφερον ἕρπον εἰς τοὺς χριστιανούς τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀπὸ ἐκεῖ δέ, ἀφοῦ παρέλαβε καὶ τὸν Λουκᾶν, ἔπλευσεν εἰς τὴν Τρωάδα.

Εἰς τὴν Τρωάδα παρέμεινεν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον. Τὴν τελευταίαν δὲ νύκτα πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἐνῶ ἐκήρυττεν εἰς αἴθουσαν τοῦ τρίτου πατώματος μιᾶς οἰκίας, ἕνας νεὸς ἔπεσεν ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐφονεύθη. Ὁ Παῦλος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνέστησε καὶ συνέχισε τὸ κήρυγμά του μέχρι πρωτῆς, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ μετέλαβαν ὅλοι ἀνεχώρησεν.

3. Ὁ Παῦλος εἰς Μίλητον

(Πράξ Κ' 13-18)

Ἀπὸ τὴν Τρωάδα ὁ Παῦλος μὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν ἔπλευσαν καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Μίλητον. Δὲν ἠθέλησε νὸ μεταβῆ εἰς Ἔφεσον, διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῆσῃ ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ εὐρίσκειται τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Εἰς τὴν Μίλητον ὅμως ἐκάλεσεν ὄλους τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου καὶ ἔδωσε πρὸς αὐτοὺς τὰς τελευταίας συμβουλὰς του, προαισθανόμενος ὅτι δὲν θὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν πόλιν τῶν.

Ἀφοῦ τοὺς ὑπενθύμησε τὸν ζῆλον καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐργάσθη αὐτὸς εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ τοὺς ἀνέφερον ὅτι

κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταβαίνει τώρα εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου τὸν περιμένουν δεσμὰ καὶ θλίψεις, ἐπρόσθεσε :

—Νὰ προσέχετε τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ τὸ χριστιανικὸν ποίμνιον. Ἐχετε θάρρος εἰς τοὺς διωγμούς, οἱ ὅποιοι θὰ σᾶς συμβοῦν. Προφυλαχθῆτε ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, οἱ ὅποιοι θὰ διδάσκουν πλάνας. Ἀγρυπνεῖτε πάντοτε, ἐνθυμούμενοι ὅτι κατὰ τὴν τριετίαν, πού εὕρισκόμην εἰς τὴν πόλιν σας, ἠγρύπνουν ἡμέραν καὶ νύκτα, νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. Ἀποφεύγετε τὴν φιλαργυρίαν. Ἐργάζεσθε εἰς τιμὰς ἔργασίας, ὅπως καὶ ἐγὼ εἰργαζόμην, διὰ νὰ τρέφετε τὸν ἑαυτὸν σας καὶ νὰ βοηθῆτε τοὺς πτωχοὺς, ἐνθυμούμενοι ὅτι ὁ Κύριος εἶπε, πὼς εἶναι προτιμότερον νὰ διδῆ κάποιος, παρὰ νὰ λαμβάνῃ. Καὶ τώρα, ἀδελφοί μου, σᾶς ἐμπιστεύομαι εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

4. Ὁ Παῦλος εἰς Ἱερουσαλήμ

(Πράξ. ΚΑ' 1—40, ΚΒ' 1—30, ΚΓ' 1—35)

Ἀπὸ τὴν Μίλητον ὁ Παῦλος μὲ τὴν ἀκολουθίαν του, ἀφοῦ διήλθεν ὅπο παραλιακὰς πόλεις καὶ νήσους τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Συρίας, ὅπου ἔδιδε συμβουλὰς εἰς τοὺς χριστιανούς, ἔφθασεν εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Παλαιστίνης. Ἐκεῖ παρέμεινεν ἀρκετὰς ἡμέρας φιλοξενούμενος ἀπὸ τὸν διάκονον Φίλιππον. Κατόπιν, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἄλλων χριστιανῶν, μετέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἶχε σκοπὸν νὰ συναντηθῇ ἐκεῖ μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, νὰ συζητησῇμαζὶ τῶν ὠρισμένα ζητήματα, πού ἐδημιουργοῦντο εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, καὶ νὰ ρυθμίσῃ τὰς ἐνεργείας του διὰ τὴν μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν καὶ στερέωσιν τῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Παῦλος ἐπεσκέφθη τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου συνεκεντρῶνοντο οἱ πρεσβύτεροι καὶ συνεζήτουν διὰ τὰ ζητήματά των. Ὁ Παῦλος διηγήθη εἰς αὐτοὺς τί εἶχε πράξει ὡς τότε διὰ τὸν Χριστιανισμόν. Ὅλοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸ ἔργον του καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

Καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Παῦλος δὲν ἔπαυσε νὰ διδάσκῃ συνεχῶς τὴν νέαν θρησκείαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐμισήθη τρομερὰ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Μίαν δὲ ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν εὕρισκετο εἰς τὸν ναόν, συνελήφθη ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἐσύρθη ἔξω τοῦ ναοῦ διὰ νὰ φονευθῇ. Εὐτυχῶς ἐπληροφορήθη τοῦτο ὁ Ῥωμαῖος χιλιάρχος—στρατιωτικὸς διοικητῆς—ὁ ὅποιος ἔσπευσε μὲ στρατὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔβασα-

σανίζετο ὁ Παῦλος, τὸν ἐπήρε ἀπὸ τοὺς δημίους καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ φρούριον.

Τὴν ἐπομένην ὁ χιλιάρχος ἐκάλεσεν εἰς τὸ φρούριον τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸ Συνέδριον καὶ παρουσίασεν εἰς αὐτὸ τὸν Παῦλον διὰ νὰ ἀπολογηθῆ. Εἰς τὸ Συνέδριον ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι Φαρισαῖος καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδροι ἐτάχθησαν μὲ τὸ μέρος του. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ Σαδδουκαῖοι ἐτάχθησαν ἐναντίον του, καὶ ἐπῆλθε διαφωνία μεταξὺ τῶν συνέδρων, ὁ χιλιάρχος διέλυσε τὸ Συνέδριον καὶ ἐνέκλεισε τὸν Παῦλον εἰς τὸ φρούριον. Ἄλλὰ καὶ μέσα εἰς αὐτὸ ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ του. Οἱ πλέον φανατισμένοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ὠρκίσθησαν νὰ μὴ φάγουν οὔτε νὰ πίνουν, ἂν δὲν φονεύσουν τὸν Παῦλον.

Αὐτὰ τὰ ἔμαθεν ὁ Ρωμαῖος χιλιάρχος. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ διαφυλάξῃ τὴν ζωὴν τοῦ Παύλου, ἀφοῦ ἦτο Ρωμαῖος πολίτης, τὸν ἐφυγάδευσε τὴν νύκτα καὶ μὲ ἰσχυράν συνοδείαν τὸν ἔστειλεν εἰς Καισάρειαν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Παλαιστίνης **Φίλιππα** τὸ 58 μ.Χ.

4 Ὁ Παῦλος ἀποστέλλεται νὰ δικασθῆ εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. ΚΔ' 1-27, ΚΕ' 1-27, ΚΣΤ' 1-32, ΚΖ' 1-44, ΚΗ' 1-30)

Ὁ Φίλιππος ἐκράτησε τὸν Παῦλον φυλακισμένον ἐπὶ δύο ὀλόκληρα ἔτη μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ χρήματα διὰ νὰ τὸν ἀπολύσῃ. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ πολλάκις συνεζήτηε μαζί του καὶ τὸν ἐθαύμαζεν, ἀλλὰ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅταν ἤκουε τὸν Παῦλον νὰ ὁμιλῇ περὶ μελλούσης κρίσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡγεμῶν τῆς Καισαρείας διωρίσθη ὁ Φηστος. Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν νέον ἡγεμόνα νὰ στείλῃ τὸν Παῦλον εἰς Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ τὸν δικάσουν. Ὁ Παῦλος ὁμοῦ, ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι θὰ τὸν θανατώσουν καὶ ἐπειδὴ ἦτο Ρωμαῖος πολίτης, ἐζήτησε ν' ἀποσταλῆ εἰς τὴν Ρώμην, διὰ νὰ δικασθῆ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα.

Μετ' ὀλίγον ἦλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ ἀπελογήθη ὁ Παῦλος. Ὁ Ἀγρίππας ἔκρινεν ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο ἀθῶος καὶ θὰ ἠδύνατο ν' ἀπολυθῆ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ εἶχεν ἐπικαλεσθῆ τὸν Καίσαρα, ἔπρεπε ν' ἀποσταλῆ εἰς τὴν Ρώμην. Τοῦτο καὶ ἔγινε. Ὁ Φηστος ἔστειλε τὸν Παῦλον μὲ μερικὸς ἄλλους κρατουμένους εἰς τὴν Ρώμην μὲ πλοῖον καὶ ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν.

Τρίτη περιοδεία τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

Καθ' ὁδὸν οἱ κρατούμενοι καὶ ἡ φρουρά ἔπεβιάσθησαν ἄλλου πλοίου, πλέοντος κατ' εὐθείαν εἰς Ἴταλιαν.

Ἄλλὰ τὸ ταξίδιον ἦτο ἀπαίσιον. Σφοδραὶ τρικυμιαί ἠμπόδιζον τὸ πλοῖον νὰ πλέῃ γρήγορα καὶ κατὰ μικρότατα χρονικὰ διαστήματα ἠναγκάζοντο νὰ σταθμεύουν, πολλάκις δὲ ἐκινδύνευσαν. Τέλος ἔφθασαν πλησίον τῆς νήσου Μάλτας, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Σικελίαν. Ἐκεῖ ἄγγελος Κυρίου εἶπεν εἰς τὸν Παῦλον, ὅτι θὰ ἐναυάγει τὸ πλοῖον, οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν ἐπιβατῶν θὰ ἐχάνετο. Ὁ Παῦλος ἀνεκοίνωσε τοῦτο εἰς ὄλους. Καὶ πράγματι τὸ πλοῖον ἐναυάγησεν ἐξ' αἰτίας φοβερᾶς τρικυμίας. Τί θαῦμα ὅμως! Κανένας ἀπὸ τοὺς 276 ἀνθρώπους δὲν ἐχάθη. Ὅλοι κολυμβῶντες ἐσώθησαν εἰς τὴν νήσον Μάλταν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μάλτας ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην εὐγένειαν τοὺς ναυαγούς. Τοὺς ἔφερον εἰς ἓνα ὑπόστεγον καὶ ἐκεῖ ἦναψαν ἀμέσως πυράν, διὰ νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀπὸ τὸ ψῦχος. Τότε ὅμως συνέβη εἰς τὸν Παῦλον καὶ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον:

Ἐνῶ ἐλάμβανε φρύγανα διὰ νὰ τὰ ρίψῃ εἰς τὴν πυράν, μίᾳ ἔχιδνα, ἡ ὁποία εἶχε θερμανθῆ καὶ εἶχε συνέλθει ἀπὸ τὴν νάρκην, ἐδάγκασε τὸ χέρι τοῦ Παύλου καὶ ἐκρεμάσθη ἀπὸ αὐτό. Ὅταν τὴν εἶδον οἱ κά-

τοικοι, ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι τὸ δῆγμα τῆς εἶναι θανατηφόρον, ἔλεγον μεταξύ των : «Κάποιος φονεὺς θὰ εἶναι αὐτός, πού ἐνῶ ἐσώθη ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἢ θεία δίκη δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ζήσῃ»· Ὁ Παῦλος ὁμως ἤρεμος ἔρριψε τὴν ἔχιδναν εἰς τὴν πυράν. Εἰς μᾶτην ἀνέμενον τὸν θάνατόν του οἱ κάτοικοι τῆς Μάλτας. Καὶ ὅταν εἶδον ὅτι οὐδὲν ἔπαθε τὸν ἐνόμισαν θεόν.

Εἰς τὴν Μάλταν ὁ Παῦλος ἔμεινε τρεῖς μῆνας περίπου. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐδίδασκεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου, ἔκαμε μερικὰ θαύματα καὶ ἴδρυσεν καὶ ἐκεῖ χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ τρεῖς μῆνας ὁ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπέπλευσαν μὲ ἄλλο πλοῖον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Ρώμην τὸ ἔτος 61 μ. χ. Ἐκεῖ, ἐπειδὴ αἱ κατηγορίαι ἐναντίον τοῦ Παύλου δὲν ἐθεωρήθησαν σπουδαῖαι, ἐφυλάκισθη εἰς μίαν οἰκίαν, τὴν ὅποیان ἐφύλασσαν ἕνας στρατιώτης. Τοιοῦτον τρόπον ἔμεινε φυλακισμένος ἐπὶ δύο ἔτη. Καὶ φυλακισμένος ὁμως ὁ Παῦλος δὲν ἐσταμάτησε τὸ θεάρεστον ἔργον του. Εἰς ὅσους προσήρχοντο πρὸς αὐτόν—καὶ ἦσαν αὐτοὶ πολλοὶ—ἐδίδασκε μὲ παρρησίαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπέκτα ἀδιακόπως νέους ὁπαδοὺς. Ἄλλὰ δὲν ἐλησμόνησε καὶ τὰς ἄλλας ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἔστειλε τέσσαρας ἐπιστολάς μὲ πατρικὰς συμβουλὰς πρὸς ἐκκλησίας καὶ ἄτομα.

Τέλος ἐγινε ἡ δίκη του καὶ ἠθώωθη.

4) Τετάρτη ἀποστολικὴ περιοδεία. Τέλος τοῦ Παύλου. (64—67 μ. χ.)

Μετὰ τὴν ἀθώωσίν του ὁ Παῦλος ἔκαμε καὶ τετάρτην περιοδείαν. Ποῦ ἀκριβῶς μετέβη δὲν γνωρίζομεν. Ἀπὸ ὑπαινιγμοὺς ὁμως, τοὺς ὁποίους κάμνει εἰς τὰς ἐπιστολάς του, καὶ ἀπὸ πληροφορίας τῶν Πατέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συμπεραίνομεν τὰ ἑξῆς:

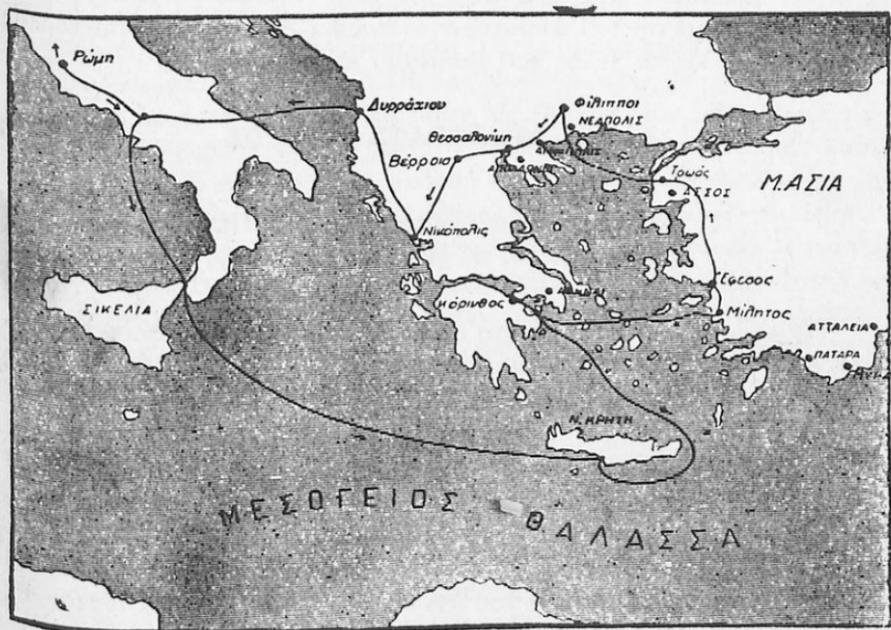
Ἀπὸ τὴν Ρώμην κατηυθύνθη εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐπεσκέφη τὴν Ἔφεσον. Ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφοῦ ἄφησε ἀντιπρόσωπόν του καὶ ἐπίσκοπον τὸν βοηθόν του Τιμόθεον, μετέβη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς Κολλοσσάς καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς Μακεδονίαν. Ἀφοῦ περιώδευσε τὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας, ἐπανῆλθε δι' ὀλίγον εἰς Ἔφεσον καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔπλευσε μαζί μὲ τὸν Τίτον εἰς Κρήτην. Ἐκεῖ ἄφησε τὸν Τίτον ὡς ἐπίσκοπον Κρήτης διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του καὶ αὐτός, ἀφοῦ

ἔπεσκέφθη τὴν Μίλητον καὶ κατόπιν τὴν Κόρινθον, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ ἐκήρυξεν εἰς Νικόπολιν. Μερικοὶ πιστεύουν ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑπειρον ἔπλευσεν εἰς Ἴσπανίαν, ὅπως εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν του. Πάντως ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξαπολυθῆ ὁ ἄγριος διωγμὸς τοῦ Νέρωνος ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Ἐκεῖ συνελήφθη καὶ ὁ Παῦλος καὶ πιθανώτατα κατὰ τὸ ἔτος 67 μ. χ. ἀπεκεφαλίσθη.

*
**

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξεν ὁ ἀκαταπόνητος κῆρυξ τῆς Θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ 30 ὀλόκληρα ἔτη. Δὲν περιώρισε τὴν δρᾶσιν του εἰς ὠρισμένον τόπον, ἀλλὰ περιώδευσε εἰς πλεῖστα ἔθνη, δι' αὐτὸ καὶ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ὠνομάσθη. Εἰς τὸ ἔργον του ὑπέφερε τὰ πάνδεινα. Ἐδάρη, ἐλιθοβολήθη ἔρραβδίσθη, ἐναυάγησε, ἐκινδύνευσεν ἀπὸ ληστᾶς, ὑπέφερε πολλὰς κακουχίας.

Ὅμως καμμίαν στιγμὴν δὲν ἐκάμφθη. (Παύλου—Κορινθίους Β΄

Τετάρτη περιοδεία τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

Ι Α' 24—28), Παρέμεινεν ἀκλόνητος καὶ ἀπτώτος, ἕως ὄτου, διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Χριστὸν ἐθυσίασε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του. Εἰς τὸ μαρτύριον μάλιστα προσήλθε προθυμότατος καὶ μὲ πολὺ θάρρος. Ἦτο ἱκανοποιημένος, διότι ἠξιώθη νὰ ἐκπληρώσῃ πιστῶς τὴν ἀποστολὴν του.

«*Τὸν ἀγῶνα τετέλεκε καὶ τὴν πίστιν τετήρηκε....*».

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε 14 ἐπιστολάς πρὸς τὰς διαφόρους ἐκκλησίας. Μὲ τὰς ἐπιστολάς αὐτάς ἔδιδε συμβουλὰς διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἔλυε τὰς διαφόρους ἀπορίας, ποὺ προεβάλλοντο ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ἐν σχέσει μὲ τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας ἢ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

1 πρὸς Ῥωμαίους, 2 πρὸς Κορινθίους, 1 πρὸς Γαλάτας, 1 πρὸς Κολοσσαεῖς, 1 πρὸς Ἐφεσίους, 1 πρὸς Φιλήμονα, 1 πρὸς Φιλιππησίους, 2 πρὸς Θεσσαλονικεῖς, 2 πρὸς Τιμόθεον, 1 πρὸς Τίτον καὶ 1 πρὸς Ἑβραίους.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν 29ην Ἰουνίου τὴν μνήμην τοῦ Παύλου, μαζὶ μὲ τὴν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. (Ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς παραθέτομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου).

9. — Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

1. Καταγωγὴ καὶ ὄνομασία τοῦ Πέτρου.

(Ἰωάννου Α' 43 καὶ Ματθαίου ΙΣΤ' 13—19)

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ πρώτου κλητῆτος Ἀνδρέου. Ἐγεννήθη εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Γαλιλαίας Βηθαθαῖδά. Τὸ πρῶτον τοῦ ὄνομα ἦτο **Σίμων**, καὶ τὸ ἀρχικόν του ἐπάγγελμα ἀλιεύς.

Τὸ ὄνομα Πέτρος τὸ ἔλαβεν, ὅταν ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν (τὴν ἐπομένην τῆς βαπτίσεως) ὁ ἀδελφὸς του Ἀνδρέας, ὅποτε ὁ Κύριος τὸν ἐκοίταξε καὶ τοῦ εἶπε : «*Σὺ εἶ Σίμων, ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἔρμηνεύεται Πέτρος*». (Ἰωάν. Α'. 43) Δηλαδή : Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ. Σὺ (λόγω τοῦ ὅτι θὰ γίνῃς σάν πέτρα στερεὸς εἰς τὴν πίστιν) θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύεται Πέτρος.

Ὁ Πέτρος πρῶτος ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ διέγνωσε τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Τοῦτο συνέβη ὡς ἐξῆς :

Μίαν από τās πρώτας ημέρας, κατά τās όποιας ό Χριστός είχεν άρχίσει τήν διδασκαλίαν Του, ήρώτησε τούς μαθητάς Του: «Τί ιδέαν έχετε δι' έμέ; Ποίος νομίζετε ότι είμαι;»

Πρώτος ό Σίμων άνέκραξε:

«Σύ εί ό Χριστός ό Υίός του Θεού του ζώντος». (Ματθ. ΙΣΤ' 16).

Και ό Χριστός είπε:

«Σύ εί Πέτρος και επί ταύτη τῇ πέτρα οικοδομήσω μου τήν εκκλησίαν...» (Ματθ. ΙΣΤ' 18) Δηλαδή: «Σύ λέγεσαι Πέτρος, επάνω δέ εις αούτην τήν Πέτραν, δηλαδή τήν όμολογίαν σου ότι είμαι ό Υίός του Θεού,θά οικοδομήσω τήν Έκκλησίαν μου».

2. Τό έργον του Πέτρου.

Ό Πέτρος δια τῆς δράσεώς του έπηλήθευσε τούς λόγους του Κυρίου. Η Έκκλησία εϋρεν εις τό πρόσωπόν του τόν άκλόνητον βράχον, επί του όποίου έκτίσθη και έμεγαλούργησε.

Κατά τήν ήμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, και μετά τήν έπιφοίτησιν του Αγίου Πνεύματος, πρώτος ό Πέτρος ώμίλησε πρός τās συγκεντρωμένα πλήθη, από τās όποιās έπίστευσαν εις τόν Χριστόν 3.000. Μετ' όλίγας ήμέρας έθεράπευσε τόν χωλόν και ώμίλησε πάλιν πρός τόν λαόν περί του Ίησου Χριστου. Συνελήφθη και ώδηγήθη εις τό Συνέδριον, δέν έδίστασεν όμως και εκεί να όμιλήση με παρρησίαν και να κατηγορήση τούς συνέδρους δια τόν θάνατον του Κυρίου. Και δέν έποτήθη από τās άπειλάς των. Έδίδασκε με θάρρος τόν λαόν και έστήριζε τήν νεοϊδρυθεϊσαν Έκκλησίαν. Έδέχθη τās προσφοράς των εύσεβών Χριστιανών δια τούς πτωχούς αδελφούς, αλλά έτιμώρησε τόν πόνηρόν Άνανίαν και τήν σύζυγόν του Σαπφείραν. Και διοργάνωσε τήν Έκκλησίαν με άξιοθαύμαστον τρόπον. Συνελήφθη δια δευτέραν φοράν με τούς άλλους Άποστόλους, ήλευθερώθη δια θαύματος από τόν Κύριον και ύψωσε και πάλιν τήν φωνήν έντός του Συνεδρίου, δια να κατηγορήση τούς άνόμους δικαστάς.

Ό μετά τόν λιθοβολισμόν του Στεφάνου έγερθείς διωγμός εναντίον των Χριστιανών, δέν έκαμψε τόν Πέτρον εις τήν άπόφασίν του να φανή άξιός άπόστολος του Κυρίου. Παρά τούς κινδύνους μετέβη με τόν Ίωάννην εις Σαμάρειαν, δια να ενισχύση τόν Φίλιππον εις τό έργον του. Και μετά τήν χαλάρωσιν του διωγμου ένήργησε νέαν περιο-

δείαν. Εἰς τὴν Λύδδαν ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον Αἰνέαν, εἰς τὴν Ἰόππην ἀνέστησε τὴν Ταβιθά, εἰς τὴν Καισάρειαν ἔκανε χριστιανὸν τὸν Κορνήλιον καὶ ὄλους τοὺς ἐθνικοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του.

Τὸ μῖσος τῶν Ἰουδαίων εἶχε γιγαντωθῆ ἑναντίον τοῦ Πέτρου, καὶ ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας, διὰ νὰ τοὺς ἱκανοποιήσῃ, τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἐφυλάκισε, διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ μὲ βασιμιστήρια ἐνώπιον ὄλου τοῦ λαοῦ. Ὁ Κύριος ὁμῶς ἠλευθέρωσε τὸν Ἀπόστολόν του καὶ τὸν ἀπέστειλε εἰς μακροχρόνιον περιοδεῖαν. Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὅποιον ἔταξεν αὐτὸν ὁ Χριστός.

3) Τὸ τέλος τοῦ Πέτρου

Ὁ Πέτρος μετὰ τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον ἦλθεν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου ἦτο καὶ ὁ Παῦλος. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐξῆλθεν εἰς μεγάλην περιοδεῖαν. Ποῦ ἀκριβῶς μετέβη δὲν γνωρίζομεν. Φαίνεται ὅτι περιώδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Αἰγύπτου (Βαβυλῶνα), εἰς τὰς ὁποίας συνέχιζε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματά του.

Τέλος ἔφθασε καὶ εἰς τὴν Ρώμην, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ἐκεῖ καὶ ὁ Παῦλος. Συνελήφθη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Νέρωνος, ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον (ἔσταυρώθη μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω) περίπου τὸ 67 μ.Χ., τὸ ἴδιον ἔτος δηλαδῆ, πού ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Παῦλος.

Ὁ Πέτρος ἔγραψε καὶ δύο ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἀπηύθυνε πρὸς ὄλους τοὺς χριστιανοὺς τῆς Μ. Ἀσίας. Δι' αὐτὸ τὰς ὀνομάζομεν καθολικάς. Μὲ τὰς ἐπιστολάς αὐτὰς ἔδιδε θάρρος εἰς τοὺς χριστιανοὺς διὰ τοὺς διωγμοὺς, πού ὑφίσταντο, καὶ ἐλπίδας διὰ τὴν τελικὴν ἐπικράτησιν τῆς νέας θρησκείας.

Ἡ Ἐκκλησία μας, ὅπως εἶπομεν, ἑορτάζει τὴν μνήμην τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου τὴν 29ην Ἰουνίου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Λεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

10.—ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Ἀπόστολοι, ὡς γνωστόν, ὠνομάσθησαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, διότι τοὺς ἀπέστειλε νὰ κηρύξουν τὴν θείαν διδασκαλίαν εἰς ὅλο- κληρον τὴν οἰκουμένην.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ἦσαν 12, οἱ ἑξῆς :

Ἄνδρέας καὶ **Πέτρος**, υἱοὶ τοῦ Ἰωνᾶ. **Ἰάκωβος** καὶ **Ἰωάν- νης**, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. **Ἰάκωβος**, υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου. **Ἰούδας**, υἱὸς τοῦ Ἰακώβου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστὰς ὀνομάζεται Λεββαῖος καὶ Θαδδαῖος. **Φίλιππος** καὶ **Ναθαναὴλ** ἡ Βαρθολομαῖος. **Θωμᾶς**, **Ματθαῖος** ὁ τελώνης, **Σίμων** ὁ Κανανίτης καὶ **Ἰούδας** ὁ Ἰσκαριώτης. Τοῦτον ἀντικατέστησεν ὁ Ματθίας.

Εἰς τοὺς 12 αὐτοὺς μαθητὰς (ἀποστόλους) προσετέθη δι' ἀπ' εὐ- θείας ὑπὸ τοῦ Κυρίου προσκλήσεως καὶ ὁ **Παῦλος**.

Εἰς τὰ προηγούμενα ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέ- τρου. Περὶ τῆς δράσεως τῶν ἄλλων ἀποστόλων δὲν ἔχομεν, παρὰ ἐλαχίστας ἀσφαλεῖς μαρτυρίας. Ὅ,τι γνωρίζομεν προέρχεται ἐξ ἀρ- χαίων ἀτελῶν παραδόσεων.

1) Ὁ ἀπόστολος Ἄνδρέας. Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου καὶ εἶχε τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα μὲ αὐτόν. Ὑπῆρξε καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ Πέτρος, μαθητῆς τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔμαθε διὰ τὴν ἔλευ- σιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ προσῆλθε πρῶτος εἰς Αὐτόν καὶ λέγεται **πρωτόκλητος**. Ἀργότερα ὠδήγησεν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἀδελφόν του Πέτρον.

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Ἄνδρέας ἐκήρυ- ξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Παλαιστίνην. Κατόπιν ἐκήρυξε εἰς τὴν Σκυθίαν (Ρωσίαν), τὴν Γαλατίαν, τὴν Βιθυνίαν, τὸ Βυζάντιον ὅπου ἐχειροτόνησε τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως. Ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ἐμαρτύρησε μὲ σταυρικὸν θάνατον εἰς σταυρὸν σχήματος Χ εἰς τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, ἡ ὁποία τὸν θεωρεῖ προστάτην· πολιοῦχον καὶ ἔχει κτίσει πρὸς τιμὴν του μεγαλοπρεπέστατον ναόν.

Ὁ ἀπόστολος Ἄνδρέας μαζί μὲ τὸν Φίλιππον ὠδήγησε τοὺς Ἑλ- ληνας τοὺς ζητήσαντας τὸν Ἰησοῦν, πρὸς τὸν Χριστόν, διὰ νὰ γνωρί- σουν καὶ ν' ἀκούσουν Αὐτόν. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τὸ «*νῦν ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*». Ἡ ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 30ὴν Νοεμβρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ Κορυφαίου ἀδελφός, τὸν Λεσπότην τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

2. Ὁ Ἰάκωβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦτο ἀλιεὺς τὸ ἐπάγγελμα. Κατ' ἀρχὰς ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ὀλίγον πρὸ τῆς φυλακίσεως τοῦ Πέτρου (44 μ.Χ.), χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ διδάξῃ εἰς ἄλλας πόλεις. Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 30ὴν Ἀπριλίου.

3) Ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου. Ἦτο καὶ αὐτὸς ἀλιεὺς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἀγαπητὸς μὲνος μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἠκολούθησε τὸν διδάσκαλόν του μέχρι τοῦ σταυροῦ. Ὁ Χριστὸς, εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς Του, εἰς τὸν Ἰωάννην ἐνεπιστεύθη τὴν μητέρα Του μὲ τὰς λέξεις.

Πρὸς τὴν Θεοτόκον: «γύναι, ἴδε ὁ υἱὸς σου». Πρὸς τὸν Ἰωάννην: «ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου» (Ἰωάν. 19' 26-27).

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὁ Ἰωάννης μαζί μὲ τὸν Πέτρον ἐδίδαξεν εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Σύνοδον ἐτάχθη μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Παύλου. Μέχρι τοῦ ἔτους 66 μ.Χ. εἶχεν ὡς μόνιμον ἔδραν τὴν Ἱερουσαλὴμ. Ἐκτοτε ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἔφεσον, ἀπὸ ὅπου ἐπώπτευε τὰς ἐκκλησίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ (81 - 96 μ.Χ.) ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, ἴδου σώζεται ἀκόμη ἡ περίφημος μονή, ἐπ' ὄνομά του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δομιτιανοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν. Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὀμιλῇ μὲ πολλοὺς λόγους, ἔλεγε πρὸς τὸν λαὸν μόνον «Τέκνα μου ἀγαπητά, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης

Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὸ **Κατὰ Ἰωάννην Ἐὐαγγέλιον**, δι' αὐτὸ λέγεται καὶ **Εὐαγγελιστής**. Ἐγραψε ἀκόμη τρεῖς ἐπιστολάς καί, ὅταν ἦτο ἐξόριστος εἰς τὴν Πάτμον, ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν, εἰς τὴν ὁποίαν προφητεύει τοὺς διωγμοὺς καὶ τὸν μελλοντικὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 8ην Μαΐου καὶ 26 Σεπτεμβρίου.

4) Ὁ Θωμᾶς. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἠγάπησε μέχρις αὐτοθυσίας τὸν Κύριον. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἦτο καὶ δύσπιστος. Δι' αὐτὸ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ζητεῖ νὰ ἰδῆ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ «τὸν τύπον τῶν ἤλων» καὶ νὰ βάλῃ «τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευράν». Εὐθὺς ὡς πείθεται ἀνακράζει : «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκήρυξε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ὅπου ἐμαρτύρησε, τὰ δὲ λείψανά του μετεφέρθησαν εἰς Ἔδεσσαν.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 6 Ὀκτωβρίου καθὼς καὶ τὴν πρῶτην μετὰ τὸ Πάσχα Κυριακὴν (τοῦ Θωμᾶ).

5) Ὁ Ματθαῖος. Ὄνομάζετο προηγουμένως Λευῆς καὶ ἦτο τελῶνης εἰς τὴν Καπερναούμ, πλησίον τῆς λίμνης Τιβεριάδος. Ὁταν τὸν προσεκάλεσεν ὁ Ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐδίδαξε ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὅταν δὲ ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ ἀπ' ἐκεῖ, ἔγραψε τὸ **Κατὰ Ματθαῖον Ἐὐαγγέλιον**, δι' αὐτὸ λέγεται καὶ **Εὐαγγελιστής**. Κατόπιν μετέβη καὶ ἐκήρυξε τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἰς τὴν Περσίαν, τὴν Μηδίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 16ην Νοεμβρίου.

6) Ὁ Φίλιππος. Ἐκήρυξε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν

Φρυγίαν. Εἰς μίαν πόλιν τῆς Φρυγίας μάλιστα συνηγήθη με τὸν εὐ-
αγγελιστὴν Ἰωάννην.

Ἀπέθανε με μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας
(τὸν ἐκρέμασαν οἱ εἰδωλολάτραι ἀπὸ ἕνα μαρμάρινον στῆλον, με
τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω).

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 14ην Νοεμβρίου.

7) Ὁ Ναθαναὴλ ἢ Βαρθολομαῖος, Ἐδίδαξε τὴν Χριστιανικὴν Θρη-
σκείαν εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν, ὅπου ἀπέ-
κεφαλίσθη ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τότε βασιλέως τῆς Ἀρμενίας.

Κατ' ἄλλους ἀπέθανε διὰ σταυρικοῦ θανάτου εἰς τὴν Κιλικίαν.

8) Ὁ Ἰάκωβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου. Λέγεται καὶ Ἰάκωβος ὁ
μικρὸς διὰ τὸ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν Ἰάκωβον τὸν υἱὸν τοῦ Ζεβεδαίου.
Ἐδίδαξεν εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου
εὗρε μαρτυρικὸν θάνατον.

9) Ὁ Ἰούδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου. Ἐδίδαξεν εἰς τὴν Συρίαν,
Ἀρμενίαν, Μεσοποταμίαν καὶ Περσίαν.

10) Ὁ Σίμων. Πρὶν γίνῃ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ ἦτο φανατικὸς Φα-
ρισαῖος. Δι' αὐτὸ δὲ ὠνομάζετο καὶ Ζηλωτῆς. (Ἔτσι ὠνομάζοντο οἱ
φανατικοὶ Φαρισαῖοι). Ἐδίδαξεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Αἴγυ-
πτον, τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ Μεγάλην Βρετανίαν, ὅπου ἀπέθανε με
μρτυρικὸν θάνατον.

11) Ὁ Ματθίας, ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἐδίδα-
ξεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπου καὶ ὑπέστη μαρτυρι-
κὸν θάνατον.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴν μνήμην καθενὸς Ἀποστόλου χωρι-
στά, ἀλλ' ἑορτάζει καὶ ὄλους μαζί τὴν 30ὴν Ἰουνίου, ὅποτε ψάλλε-
ται τὸ Ἀπολυτίκιον :

*« Ἀπόστολοι ἄγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων
ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ».*

11. ΟΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΑΙ ΜΑΡΚΟΣ ΚΑΙ ΛΟΥΚΑΣ

Ἐκτὸς τοῦ Ματθαίου καὶ Ἰωάννου, ἔγραψαν Εὐαγγέλια καὶ οἱ
Μᾶρκος καὶ ὁ Λουκάς, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο λέγονται **Εὐαγγελισταί.**

Ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος.

Ἦτο κάτοικος τῆς Ἱερουσαλήμ αἰ εἰς τὴν οἰκίαν του συνηθροῖοντο πολλὰς φορές οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ καὶ τροσηύχοντο. Εἶδμεν ὅτι συνώφεισε τὸν ἀπόστολον Παῦλον εἰς τὰ μέσα περίπτου τῆς πρώτης ἀποστολικῆς του περιοδείας. Κυρίως ὁμοῦς ὁ Μάρκος ἦτο μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Πέτρου.

Ἐδίδαξεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐθεμελίωσε τὴν πρώτην Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε καὶ ἐπίσκοπος. Ἐκεῖ εὗρε μαρτυρικὸν θάνατον ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ ἔτους 63 μ.Χ. Τὸ λείψανόν του μετεφέρθη ἀργότερα εἰς Βενετίαν, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐκτίσθη μελαλοπρεπέστατος ναός.

Ὁ Μάρκος ἔγραψε τὸ **Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον**.

Ὁ εὐαγγελιστὴς **Λουκάς**. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. Ἦτο ἐθνικός καὶ ἀπόγονος ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Τὸ ἐπάγγελμά του ἦτο ἰατρός.

Ὁ Λουκάς δὲν ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, οὔτε εἶναι γνωστὸν πότε ἀκριβῶς κατηχήθη εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Γνωστὸν μόνον εἶναι, ὅτι, ὅταν συνητήθη εἰς τὴν Τρωάδα μετὸν Παῦλον, ἔγινε πιστὸς σύντροφός του εἰς τὰς ἀποστολικὰς του περιοδείας.

Πλησίον τοῦ Παύλου ἔμαθεν ὅλα τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα κατέγραψεν εἰς τὸ **Εὐαγγέλιόν** του. Ἀκόμη ἔγραψε καὶ τὰς **Πράξεις τῶν Ἀποστόλων**, εἰς τὰς ὁποίας περιγράφονται αἱ ἐνέργειαι τῶν Ἀποστόλων καὶ κυρίως τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου, διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παύλου ὁ Λουκάς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν, εὗρε μαρτυρικὸν θάνατον.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος

τον εις τὰς Θήβας (τὸν ἀπηγ-
χόνισαν ἀπὸ μίαν ἐλαίαν) εις ἡ-
λικίαν 80 ἐτῶν.

Λέγουν ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς
Λουκᾶς ἦτο καλὸς ζωγράφος
καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ζωγράφος
τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παράδοσις
λέγει ὅτι ἔργον τοῦ Λουκᾶ εἶναι
ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία
σώζεται εἰς τὴν μονὴν τοῦ Με-
γάλου Σπηλαίου τῶν Καλα-
βρύτων.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει
τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ὀκτω-
βρίου, ὁπότε, ἐκτὸς τοῦ ἀπο-
λυτικίου «Λουκᾶν τὸν θεηγόρον..»
ψάλλεται τὸ κοντάκιον :

*«Μαθητὴς γενόμενος τοῦ Θείου
Λόγου, σὺν τῷ Παύλῳ ἀπασαν ἐφω-
ταγώγησας τὴν γῆν καὶ τὴν ἀχλὺν
ἀπεδίωξας, τὸ θεῖον γράφας Χριστοῦ Εὐαγγέλιον».*

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς

12.—ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΙ ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΣ

Ἀδελφόθεοι λέγονται ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰούδας, ὁ Σίμων καὶ ὁ Ἰω-
σὴς, οἱ ὅποιοι ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ τὴν σύζυγόν του, πού εἶχε
ἀποθάνει πρὸ τῆς μνηστείας του μετὰ τὴν Θεοτόκον. Διὰ τὴν διάδοσιν
τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας εἰργάσθησαν μετὰ ζήλου ἐκ τῶν ἀδελφῶν
θέων ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας.

Ὁ Ἰάκωβος. Ἐπίστευσε εἰς τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἀνάστασίν του
καὶ ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων ἦτο δὲ μαζὶ μετὰ τὸν
Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην ὁ στύλος τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς. Ἐγραψε μίαν
ἐπιστολὴν καθολικὴν καὶ τὴν Λειτουργίαν, πού φέρει τὸ ὄνομά του.
(Ἡ Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου εἶναι πολὺ μακροσκελὴς καὶ τελεῖται
μόνον τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του, 23ην Ὀκτωβρίου).

Ἀπέθανε διὰ λιθοβολισμοῦ κατὰ τὸ διάστημα 62—67 μ.Χ.

Όταν ἐλιθοβολεῖτο ἐπανάλαβε τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν σταύρωσίν του :

«Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν».

Ὁ Ἰούδας. Ἐκήρυξε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ ἔγραψε μικρὰν καθολικὴν ἐπιστολὴν. Οἱ υἱοὶ του, ὡς ἀπόγονοι τοῦ Δαυὶδ, ἐθεωρήθησαν ὡς ἐπικίνδυνοι καὶ μετεφέρθησαν εἰς Ρώμην ἐπὶ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ (81—96 μ.Χ.). Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως, ὅταν εἶδε τὰς ἐργατικὰς χεῖράς των, ἐπίεσθη ὅτι ἦσαν ἀκίνδυνοι γεωργοὶ καὶ τοὺς ἄφησεν ἐλευθέρους.

13. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

1) Ἐπίσκοποι—Πρεσβύτεροι—Διάκονοι

Κατὰ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ ἔτη οἱ Ἀπόστολοι διηύθυνον μόνον τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Ἄλλ' αἱ ἐκκλησίαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπληθύνοντο καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπῆρκουν εἰς τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας των. Δι' αὐτὸ προσέλαβον βοηθοὺς. Ἀπὸ τοὺς βοηθοὺς αὐτοὺς ἄλλοι εἶχον ἀναλάβει τὸ ἔργον τῆς φιλανθρωπίας (διάκονοι) καὶ ἄλλοι τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς διαφόρους χώρας (εὐαγγελισταί).

Ἄλλὰ διὰ τὴν καλλιτέραν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς κάθε ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν ἴδρουν οἱ Ἀπόστολοι, ὠρίζαν καὶ ἓνα προϊστάμενον, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο **ἐπίσκοπος**.

Αὐτὸν τὸν ἐξέλεγον ἀπὸ τοὺς περισσότερον ἐναρέτους καὶ καλλιτέρους χριστιανούς τῆς κάθε ἐκκλησίας καὶ τὸν ἐχειροτόνουν μετ' ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

Οἱ ἐπίσκοποι πάλιν ἐλάμβανον βοηθοὺς ἄλλους ἱκανοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο **πρεσβύτεροι**.

Μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ἀποστόλων, τὴν θέσιν αὐτῶν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ἔλαβον οἱ ἐπίσκοποι. Οἱ ἐπίσκοποι δηλαδὴ ἐθεωρήθησαν διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων καὶ διηύθυνον τὰς ὑποθέσεις κάθε ἐκκλησίας. Αὐτοὶ ἐχειροτόνουν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη ἡ τάξις των **κληρικῶν** καὶ

καθιερώθησαν οι τρεις βαθμοί αυτών : τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου.

Οἱ διάκονοι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, τὰ ὅποια εἶχον ἀναλάβει, ἔγιναν ἀργότερα βοηθοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τὴν τέλεσιν τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ γενικῶς εἰς ὅ,τι εἶχε σχέσιν μὲ τὴν θεϊαν λατρείαν.

Κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους καὶ ἕως τὸ 800 μ.Χ. ἐκτὸς τῶν διακόνων ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ διακόνισαι, αἱ ὅποια ἐφρόντιζον διὰ τὴν κατήχησιν καὶ τὸ βάπτισμα τῶν γυναικῶν.

2. Ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐπληθύνθησαν ἀρκούντως. Εἰς κάθε ἐπαρχίαν εἶχον ἰδρυθῆ πολλοὶ καὶ κάθε μία εἶχεν ἰδικὸν τῆς ἐπίσκοπον.

Ἀπὸ τὸ 200 μ.Χ. καὶ ἔπειτα, κάθε φοράν, πού παρουσιάζοντο σπουδαῖα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, εἰς τὰ ὅποια ἐδυσκολεύετο ἡ δώση λύσιν μόνος τοῦ ὁ ἐπίσκοπος μιᾶς περιφερείας, συνήρχοντο εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς ἐπαρχίας εἰς σύσκεψιν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς (Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι συνῆλθον τὸ ἔτος 50 ἢ 51 μ.Χ. εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα).

Ἀργότερα εἶχον ὀρίσει νὰ συνέρχωνται τακτικῶς κατ' ἔτος. Αἱ συσκέψεις αὗται τῶν ἐπισκόπων, αἱ ὅποια ἐγίνοντο διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς ἐπαρχίας, ὠνομάζοντο **Ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι**.

3. Μητροπολίται—Πατριάρχαι

Πρόεδρος τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων ἦτο κάθε φοράν, τιμῆς ἕνεκεν, ὁ ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας τῆς ἐπαρχίας, ὁ ὅποιος ὠνομάζετο **Μητροπολίτης** (Μητρόπολις—Μητροπολίτης).

Ὁ Μητροπολίτης ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν εἶχε καμίαν διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους, ἀπέκτησεν ἀργότερα κάποιαν καλλιτέραν θέσιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας του.

Ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας πάλιν ἐνωρὶς διεκρίθησαν οἱ Μητροπολίται

λῆται τῶν μεγαλυτέρων χριστιανικῶν πόλεων τοῦ κόσμου: τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ρώμης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς αὐτοὺς ὀλίγον ἀργότερα προσετέθη ὁ Μητροπολίτης τῆς πόλεως τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἱεροσολύμων. Οἱ πέντε αὐτοὶ ἐπίσκοποι κατ' ἀρχὰς ὠνομάζοντο **Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Ἐξάρχαι** καὶ μετὰ τὸν 5ον αἰῶνα **Πατριάρχαι**.

Οἱ Πατριάρχαι δὲν εἶχον μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμως ἀπέκτησαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἐπὶ ὄλων τῶν Μητροπολιτῶν τῆς περιφερείας των.

Τοιοιουτρόπως ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία διηρέθη εἰς πέντε μεγάλας ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας, τὰ **Πατριαρχεῖα**. Αὐτὰ ἦσαν ἀνεξάρτητα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὅλα ὁμως εἶχον ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν διοίκησιν τὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο, πρὸς ἐπίλυσιν σοβαρῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων. Αἱ ἀποφάσεις των δὲ αὐταὶ εἶχον τὴν αὐτὴν ἰσχὺν δι' ὄλας τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας.

Ἀργότερα εἰς τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης, ἐπειδὴ ἦσαν εἰς τὴν νέαν καὶ παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους, ἀπεδόθη τιμητικὴ διάκρισις ἔναντι τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ὠνομάσθη **Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης**, ὁ δὲ δεύτερος **Πάπας**.

14 — ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΥΤΩΝ

Αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι ἰδρύθησαν εἰς τὰ διάφορα μέρη ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Ἀποστόλους, λέγονται **Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι**. Τοιαῦται Ἐκκλησίαι εἶναι ὅσαι ἰδρύθησαν :

Εἰς τὴν Παλαιστίνην ὑπὸ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων.

Εἰς τὴν Ἀσίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, Κύπρον, Μακεδονίαν, Ἀθήνας, Κόρινθον, Κρήτην κλπ., ὑπὸ τοῦ Παύλου.

Εἰς τὰς Πάτρας ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου.

Εἰς τὰς Θήβας ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ.

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ τοῦ Μάρκου.

Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ κλπ.

Ἀκόμη ὡς Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζεται καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὸν ἀρχικῶς νὰ ἐκηρύχθη ὁ Χρι-

στιανισμός υπό αγνώστων χριστιανών, βέβαιον όμως είναι ότι έδιδαν
ξαν εις αυτήν και ό Πέτρος και ό Παύλος.

Άπό τας Έκκλησίας αυτές ό Χριστιανισμός διεδόθη ταχέως εις
όλον τόν κόσμον και από τόν 2ον αιώνα δύναται κανείς να ειπή ότι
δέν ύπήρχε σχεδόν γνωστόν γένος «Έλλήνων ή βαρβάρων», εις τό
όποιον να μη είχε διδαχθή τό Ευαγγέλιον.

Όλοι αί Άποστολικοί Έκκλησιαί διετήρουν μεταξύ των στενο
τάτας σχέσεις. Είχον άδελφικόν σύνδεσμον και διεκρίνοντο δια τήν
ένότητά των και τήν άφοσίωσίν των εις τήν πίστιν του Χριστου.

15. ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΠΛΩΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΩΓΜΟΙ

Τό έργον των Άποστόλων έξηκολούθησαν οι μαθηταί των και
γενικώς οι πρώτοι χριστιανοί, έντός βραχυτάτου δέ χρονικού δια
στήματος διεδόθη ό Χριστιανισμός εις όκόκληρον τόν τότε γνωστόν
κόσμον.

Δέν πρέπει βέβαια να νομίσωμεν, ότι ή έξάπλωσις αυτή έγινε
εύκολα και χωρίς άγώνας και κόπους. Τούναντίον μάλιστα. Δια να
έξαπλωθή ό Χριστιανισμός έχρειάσθησαν και άγώνες και κόποι και
μαρτύρια και θυσιαί. Και ή τελική επικράτησις του μόνον ως θαύμα
δύναται να θεωρηθή και ν' άποδοθη εις θείαν επέμβασιν. Διότι ή νέα
θρησκεία, ώσπου να επικρατήσει, είχε να παλαίση έναντίον πολλών
και διαφόρων έμποδίων. Τά κυριώτερα άπ' αυτά ήσαν :

1) **Αί δυσκολίαι επικρατήσεώς της, ως νέας θρησκείας.** Ό
Χριστιανισμός ήτο μία νέα θρησκεία, ή όποία εύρίσκετο εις πλήρη
άντίθεσιν με τήν θρησκείαν των έθνικών.

Η επικράτησις του Χριστιανισμού έσήμαινε κατάλυσιν της ειδω
λολατρίας και άλλαγην έπομένως της όλης θρησκευτικής και κοινω
νικής ζωής των ανθρώπων. Δέν ήτο λοιπόν εύκολον εις τήν αρχαίαν
κοινωνίαν να λησμονήση άμέσως και να έγκαταλείψη τας παλαιάς
πατροπαραδότους - παραδόσεις της, τας θρησκευτικής συνθηείας και
τά έθιμά της, τας προλήψεις και δεισιδαιμονίας της δια ν' άσπασθή
τήν νέαν πίστιν, ή όποια έζητεί να μεταβάλη τήν μορφήν του
κόσμου.

2) **Η ύπερηφάνεια των φιλοσόφων.** Οι σοφοί της εποχής εκεί
νης έθεώρουν άνάξιον δια τόν έαυτόν των να προσέξουν τήν νέαν

θησκεϊαν, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὴ προήρχετο ἀπὸ τὸ ταπεινὸν γένος τῶν Ἑβραίων. Τοιοῦτοτρόπως περιεφρόνησαν τὸν Χριστιανισμόν καὶ οὗτο ἔκαμε διστακτικούς τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους νὰ πιστεύουν εἰς αὐτόν.

3) Ἡ λατρεία τῶν ἀρχόντων παρὰ τῶν εἰδωλολατρῶν. Εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος οἱ ἄρχοντες ἔλατρεύοντο μετὰ τὸν θάνατόν των ὡς θεοί. Ἡ λατρεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος εἶχεν ἐπιβληθῆ ὡς ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Κράτους.

Ἄλλ' οἱ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τὸν πραγματικὸν Θεόν, δὲν ἠδύναντο ποτὲ νὰ λατρεύουν τοὺς Καίσαρας καὶ ὅποιονδήποτε ἄλλον ὡς Θεόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ ἐθεωρήθησαν ἐχθροὶ τοῦ κράτους καὶ ἤρχισαν νὰ διώκωνται.

4) Τὰ συμφέροντα τῶν ἐθνικῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀγαματοποιῶν. Ἡ θρησκεία τῶν εἰδωλολατρῶν ἦτο θρησκεία ἐπιδείξεως. Τοὺς ναοὺς ἐστόλιζον ἀγάλματα, εἰς τοὺς βωμοὺς ἐτελοῦντο θυσίαι, κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐγίνοντο μεγάλαι πομπαὶ καὶ πολυτελεῖς πανηγύρεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὑπῆρχε δὲ πλῆθος ἀπὸ ἐπαγγελματίας, π. χ. ἱερεῖς, ἀγαματοποιούς, ἀναθηματοποιούς κλπ. οἱ ὁποῖοι ἐθησαύριζον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των.

Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ὅμως, ἀντὶ τῶν ἐπιδείξεων καὶ τῶν ὑλικῶν θυσιῶν, ἐζήτηι μόνον πνευματικὴν λατρείαν, προσευχὴν, νηστείαν καὶ ἀγαθοεργίαν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅμως οὔτε οἱ ἐθνικοὶ ἱερεῖς ἐχρειάζοντο, οὔτε ἀγαματοποιοὶ καὶ ἀναθηματοποιοὶ. Αὐτοὶ ὅλοι, ἐπειδὴ ἐζημιῶνοντο οἰκονομικῶς, ἐμίσησαν τὸν Χριστιανισμόν καὶ εἰς κάθε εὐκαιρίαν διήγειρον τὸν λαὸν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Κάθε κακὸν μάλιστα, τὸ ὅποῖον κατὰ τύχην συνέβαινε, ὅπως π. χ. σεισμοί, πυρκαϊαί, πλημμυραὶ, ἐκρήξεις ἠφαιστειῶν, ἀσθένειαι κλπ. τὸ ἀπέδιδον εἰς τοὺς χριστιανούς. «Ὁργίζονται, ἔλεγον, οἱ θεοὶ ἐναντίον τῆς κοινωρίας, διότι ἀνέχεται τοὺς χριστιανούς». Καὶ κατῶρθωνον νὰ πείθουν τὰ πλήθη ὅτι μόνον τότε θὰ παύσῃ τὸ κακόν, ἂν θὰ ἐδιώκοντο καὶ ἐφονεύοντο οἱ ὑπαίτιοι του, δηλαδὴ οἱ χριστιανοί.

5) Ἡ γνώμη ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἦσαν ἄθεοι, μισάνθρωποι καὶ ἐπαναστάται. Οἱ χριστιανοὶ εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους καὶ τοὺς ἄλλους τόπους συγκεντρώσεώς των δὲν εἶχον εἶδωλα, οὔτε ἔκαμνον θυσίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν οἱ ἐθνικοὶ τοὺς κατηγορήσαν ὡς ἄθεοι. Κατηγορήθησαν ἀκόμη ἀπὸ τοὺς φανατικούς Ἰουδαίους οἱ χριστιανοὶ ὡς ἀποστάται τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, διότι ἡ νέα θρησκεία

παρουσίαζε μερικά σημεία αντίθετα από την Έβραϊκήν Θρησκείαν όπως π.χ. ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι, ἐνῶ οἱ Έβραῖοι ἐθεώρουν μόνον τὸ ἑβραϊκὸν γένος ὡς τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλα.

Ἐπίσης κατηγορήθησαν οἱ χριστιανοὶ ὡς μισάνθρωποι, διότι ἐπέφευγον τὰς διασκεδάσεις τῶν ἐθνικῶν, αἱ ὁποῖαι περιεῖχον πολλὰς ἀνηθικότητας.

Ἐπειδὴ ἐδιώκοντο οἱ χριστιανοί, συνεκεντρῶνοντο μυστικὰ ἐκείναις ὠρισμέναις οἰκίαις ἢ εἰς τὰ ὄρη, μέσα εἰς σπήλαια κλπ. καὶ ἐτέλειον τὰ τῆς λατρείας τῶν. Κατηγορήθησαν λοιπὸν καὶ δι' αὐτὸ, ὅτι διέφευγον εἰς τὰς μυστικὰς αὐτὰς συγκεντρώσεις δὲν ἠσχολοῦντο μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ εἰς συνωμοσίας ἐναντίον τοῦ Κράτους.

6) Οἱ διωγμοί. Τὸ σπουδαιότερον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦσαν οἱ διωγμοί. Ἐπειδὴ ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχετο εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς περιοχῆς ἐκείνης (δὲν παρεδέχετο τὰ εἰδῶλα, δὲν παρεδέχετο τὴν λατρείαν τῶν ἀρχόντων, ἐκήρυττε τὴν ἰσότητα μετὰ τῶν ἀνθρώπων κατῆργει τὴν δουλεμπορίαν κλπ.), οἱ χριστιανοὶ ἐμισήθησαν ἀπὸ ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων, ἀπὸ ἰδιώτας καὶ ἀρχόντας.

Ἦρχισαν λοιπὸν ἐναντίον τῶν διωγμοῦ κρυφοὶ καὶ φανεροί, ἀνεπίσημοι καὶ ἐπίσημοι, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν 250 περίπου ἔτη καὶ ἐπλήθησαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Χιλιάδες χριστιανοὶ εὔρον φρικτὸν θάνατον κατὰ τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς.

Οἱ διωγμοὶ κατ' ἀρχὰς ἐγίνοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν νόμων τῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους. Ἡ ἐφαρμογὴ δὲ τῶν νόμων αὐτῶν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰς διαθέσεις τῶν ἐκείνων τοπικῶν ἀρχόντων. Ὡς ἐκ τούτου συνέβαινε νὰ διώκωνται οἱ χριστιανοὶ εἰς μίαν περιοχὴν τῆς αὐτοκρατορίας, εἰς ἄλλην δὲ νὰ μένουσαν ἀνενόχλητοι. Τοῦτο διήρκεσε μέχρι τὸ 250 μ.Χ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 250 ὁμοῦς αὐτοῦ ἐξεδόθησαν εἰδικοὶ νόμοι κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ διέφυγον ἐξήχθησαν γενικοὶ διωγμοί, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν - μὲ διακοπὰς βέβαιον ἐν τῷ μεταξύ - μέχρι τοῦ ἔτους 313 μ.Χ.

Οἱ σκληρότεροι καὶ καταστρεπτικώτεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς διωγμοὺς ἦσαν 10. Ἦρχισαν ἀπὸ τὸ ἔτος 64 μ.Χ. καὶ οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν οἱ ἐπόμενοι :

α) Διωγμός επί Νέρωνος (64—68 μ.Χ.)

(Μαρτύριον Πέτρου και Παύλου)

Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους **Νέρων** ἦτο πολὺ αἰμοβόρος καὶ «σοφοδρὺς θεομάχος». Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἤρχισαν φοβεροὶ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἀφορμὴν εἰς αὐτὸ ἔδωσε μία πυρκαϊά, ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν Ρώμην τὸ θέρος τοῦ ἔτους 64 μ.Χ., ἡ ὁποία εἰς διάστημα ἑννέα ἡμερῶν κατέκαυσε τὴν ἡμίσειαν πόλιν.

Λέγεται ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Νέρων εἶχε προκαλέσει τὴν πυρκαϊάν αὐτὴν ἢ διὰ τὰ ἰδιῶν πῶς καίεται μία πόλις, ἢ διὰ τὰ κτίσῃ τὴν Ρώμην ὠραιότεραν. Φοβούμενος ὅμως τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ πλήθους, διέδωκεν ὅτι ἔνοχοι τῆς πυρκαϊᾶς ἦσαν οἱ χριστιανοί.

Αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὰ ἐκσπάσῃ ἡ ὄργη τῶν ἐθνικῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἤρχισεν ἄγριος διωγμὸς ποὺ διήρκεσε μίαν τετραετίαν. Χιλιάδες χριστιανοὶ εὗρον τότε φρικτὸν θάνατον. Ἄλλοι ἐσφάζοντο, ἄλλοι ἐσταυρώνοντο, ἄλλοι ἐτυλίσσοντο εἰς δέρματα ζῶων καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τοὺς κύνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κατεσπαράσσοντο, ἄλλοι ἠλείφοντο μὲ πίσσαν, ἐδένοντο εἰς πασσάλους καὶ ἠνάπτοντο, διὰ τὰ φωτίζουν ὡς λαμπάδες τοὺς δρόμους.

Δὲν ὑπῆρξεν ἀπάνθρωπον βασανιστήριον, τὸ ὁποῖον τὰ μὴν ἐχρησιμοποιήθη ἐναντίον τῶν ἀθῶων χριστιανῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Εἰς τὸν διωγμὸν αὐτὸν, ὅπως εἶπομεν, ἐμαρτύρησαν εἰς τὴν Ρώμην οἱ κορυφαῖοι ἀπόστολοι **Πέτρος** καὶ **Παῦλος**.

β) Διωγμός ἐπὶ Δομιτιανοῦ (81—96 μ.Χ.)

(Μαρτύριον Διονυσίου, Τιμοθέου καὶ ἔξωρα εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου)

Ὁ Δομιτιανός, αἰμοβόρος ὅπως ὁ Νέρων καὶ περισσότερον διεφθαρμένος ἀπὸ αὐτόν, κατεδίωξε τὸν Χριστιανισμὸν μὲ τὸν ἴδιον φανατισμὸν. Τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς ἐγκλημα ἀθεΐας, τὸ ὁποῖον ἐστρέφετο ἐναντίον τοῦ Κράτους. Ὅσοι δὲ χριστιανοὶ κατηγγέλλοντο εἰς αὐτόν, ἐδοκίμαζον σκληρὰ βασανιστήρια, ἢ ἐξωρίζοντο, ἢ ἐθανατώνοντο.

Ὁ Δομιτιανὸς κατεδίωξε τοὺς χριστιανούς καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμην, εἰς τὴν Ἱταλίαν καὶ τὴν Ἀνατολήν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔμαρτύρησαν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ **Διονύσιος** ὁ **Ἀρεοπαγίτης** καὶ ὁ μαθητῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου **Τιμόθεος** καὶ ἔξωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον ὁ εὐαγγελιστῆς **Ἰωάννης**.

γ) Διωγμὸς ἐπὶ Τραϊανοῦ (98—117 μ.Χ.)

(Μαρτύριον Ἰγνατίου)

Ὁ Τραϊανὸς κατεδίωξε τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ὡς ἀπηγορευμένα σωματεῖα. Ἔκαμε νόμον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀπηγόρευε τὰς συγκεντρώσεις. Ὅταν δὲ οἱ χριστιανοὶ συνηθορίζοντο διὰ νὰ προσευχηθοῦν κατηγγέλλοντο εἰς τὰ δικαστήρια, τὰ ὅποια τοὺς κατεδίκαζον εἰς θάνατον.

Τότε ἔμαρτύρησεν εἰς ἡλικίαν 126 ἐτῶν ὁ τελευταῖος ζῶν ἀκόμη συγγενῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων **Συμεὼν** καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας **Ἰγνάτιος**.

Ὁ **Ἰγνάτιος** ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἦτο ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἐγραψε πολλὰς ἐπιστολάς πρὸς τοὺς χριστιανούς, διὰ νὰ μένουν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ν' ἀκολουθοῦν πιστῶς ὅσα παρήγγειλαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀπόστολοι.

Ὁ Ἰγνάτιος ὑπεστήριζε μὲ ἐνθουσιασμόν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Δι' αὐτὸ συνελήφθη καὶ μετεφέρθη δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην ὅπου ἐρρίφθη εἰς τὰ θηρία τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς πόλεως καὶ κατεσπαράχθη. Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ Ἰγνατίου πρὸς τὸν Χριστὸν ἦτο τόσο βραβεῖα, ὥστε προσέφερε τὸν ἑαυτὸν του προθυμότετα εἰς τὸ μαρτύριον.

Ὅταν τὸν μετέφερον εἰς τὴν Ρώμην ἐπληροφορήθη, ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως θὰ προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν θανάτωσίν του. Τοὺς ἔγραψε λοιπὸν ἀμέσως νὰ μὴ κάμουν τίποτε, διότι αὐτὸς εἶναι ἀποφασισμένος, καὶ ἂν ἀκόμη τὰ θηρία δὲν θελήσουν νὰ τὸν κατασπαράξουν, νὰ τὰ ἀναγκάσῃ ὁ ἴδιος νὰ τὸ κάμουν.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου.

δ) Διωγμός ἐπὶ Ἀντωνίνου Πίου (138—161 μ.Χ.)

(Μαρτύριον Πολυκάρπου)

Ὁ διωγμός ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου Πίου, δὲν εἶχε τὴν σκληρότητα τῶν προηγουμένων. Διότι ὁ Ἀντωνίνος Πίος δὲν ἐπεδοκίμαζε τοὺς διωγμούς. Ὁ ὄχλος ὁμῶς τῶν ἐθνικῶν ἔτρεφε τοιαύτην ὀργὴν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ὥστε δὲν ὑπήκουεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀντωνίνου Πίου, καὶ μάλιστα περὶ τὸ ἔτος 156, ἐχύθη πολὺ χριστιανικὸν αἷμα εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τότε ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν Σμύρνην ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς Πολύκαρπος.

Ὁ **Πολύκαρπός** ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. "Ὅταν ἐγένεν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης, εἰργάσθη μὲ ὄλας τοὺς δυνάμεις καὶ ἐπέτυχε μεγάλην διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν περιφέρειάν του. Δι' αὐτὸ κατεδιώχθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ συνελήφθη. "Ὅταν δὲ ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ καὶ ἐκλήθη ἀπὸ αὐτὸν ν' ἀρνηθῆ τὸν Χριστιανισμόν, ἀπεκρίθη :

— Πῶς ν' ἀρνηθῶ τὸν Βασιλέα μου, τὸν ὁποῖον ὑπηρετῶ ἐπὶ 86 ἔτη καὶ εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ τὴν σωτηρίαν μου, ἀφοῦ μάλιστα δὲν μοῦ ἔκαμε κανένα κακόν ;

— Μὰ θὰ σὲ ρίψω εἰς τὰ ἄγρια θηρία ἢ θὰ σὲ καύσω ζωντανόν, παρατήρησεν ὁ διοικητής.

— Ἡ φωτιά, μὲ τὴν ὁποῖαν μὲ φοβερίζεις, θὰ σβῆσῃ γρήγορα. Δὲν γινώριζεις ὁμῶς τίποτε διὰ τὴν φωτιάν τῆς κολάσεως, ἢ ὁποῖα περιμένει τοὺς ἀσεβεῖς. Ἄλλὰ μὴν ἀργῆς. Κάμε ὅ,τι ἔχεις σκοπὸν νὰ κάμῃς, προσέθεσεν ὁ ἐπίσκοπος.

Καὶ ὁ Πολύκαρπος ἐθανατώθη μὲ βασανιστήρια.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 23ην Φεβρουαρίου.

ε) Διωγμός ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου (161—180 μ. Χ.)

(Μαρτύριον ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ἀπολογοῦ Ἰουστίνου)

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου, οἱ ἐθνικοὶ προσεπάθουν νὰ πείσουν τοὺς χριστιανοὺς ν' ἀρνηθοῦν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς ἀρχαίους θεοὺς. "Ὅσοι χριστιανοὶ δὲν ἐδέχοντο, ἐβασανίζοντο καὶ ἐθανατώνοντο.

Τότε ἐμαρτύρησεν ἡ ἅγια Παρασκευὴ καὶ ὁ ἀπολογητὴς Ἰουστίνος.

1. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ κατήγετο ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ὅταν ἦλθεν εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν τῆς εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τὸν Χριστιανισμόν. Συνελήφθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου Πίου, ὁ ὁποῖος ὁμοῦς ἐθαύμασε τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐταπάρρησιν τῆς καὶ τὴν ἠλευθέρωσε. Συνελήφθη ἐκ νέου ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ ἀφοῦ ἐβασανίσθη, ἀπεκεφαλίσθη.

Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τῆς τὴν 26ην Ἰουλίου.

2. Ὁ ἀπολογητὴς Ἰουστίνος. Ἀπολογηταὶ λέγονται οἱ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν ὑπερήσπιζον τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὰς κατηγορίας καὶ τὰς συκοφαντίας τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων. Οἱ ἀπολογηταὶ δηλαδὴ ἐδεικνυον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰς πλάνας τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τὰ ψεύδη τῆς θρησκείας τῶν ἐθνικῶν.

Ὁ σπουδαιότερος ἐκ τῶν ἀπολογητῶν ἦτο ὁ ἅγιος Ἰουστίνος. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ μίαν πόλιν τῆς Σαμαρείας καὶ ἕως τοῦ 30οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ἦτο ἐθνικός. Ἠσχολεῖτο μὲ τὴν φιλοσοφίαν, ἐμελέτησε δὲ πολὺ καλὰ τὸν μεγάλον Ἑλληνα φιλόσοφον Πλάτωνα.

Κατόπιν ὁ Ἰουστίνος ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἔγινε χριστιανός. Ἠρχισε λοιπὸν νὰ περιέρχεται διαφόρους πόλεις καὶ νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Ρώμην. Ἐκεῖ ἵδρυσεν σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε τὸν Χριστιανισμόν.

Κατὰ τὸν διωγμὸν ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἐφυλακίσθη καὶ κατόπιν ἀπεκεφαλίσθη. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 1ην Ἰουνίου.

στ) Διωγμὸς ἐπὶ Δεκίου (249—251 μ.Χ.)

(Βασανιστήριον Ὁριγένους)

Τὸν διωγμὸν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἠκολούθησεν ὁ διωγμὸς τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου (193—211 μ.Χ.) καὶ αὐτὸν ὁ σκληρότατος διωγμὸς τοῦ Δεκίου.

Ὁ Δέκιος ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Ρώμη ἐμεγαλοῦργησε, ὅταν ἐπίστευεν εἰς τοὺς πολλοὺς θεοὺς τῆς, καὶ ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δι' αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν

Χριστιανικήν Θρησκείαν από ολόκληρον τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος. Περὶ τὸ τέλος λοιπὸν τοῦ 249 μ.Χ. ἔδωσε διαταγὰς νὰ κρημνισθοῦν οἱ χριστιανικοὶ ναοί, νὰ καοῦν τὰ ἱερὰ βιβλία, ν' ἀποκλεισθοῦν οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τὰ δημόσια ἀξιώματα καὶ νὰ μὴ προστατεύονται ἀπὸ τοὺς νόμους. Ἀκόμη διέταξε νὰ φονεύωνται οἱ κληρικοὶ καὶ ἐν γένει κάθε χριστιανός, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἐδέχετο ν' ἀρνηθῆ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ εἶδωλα.

Τότε ἐμαρτύρησαν πολλοὶ ἐπίσκοποι, ἐφυλακίσθη δὲ καὶ ἐβασανίσθη ἀπανθρώπως ὁ σπουδαῖος Καθηγητὴς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Καισαρείας καὶ πολυγραφώτατος συγγραφεὺς Ὡριγένης. Οὗτος ἀπεφυλακίσθη μὲν ἀλλ' εἶχεν ἀσθενήσει ἐκ τῶν βασανιστηρίων καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπέθανε.

Παρ' ὅλα αὐτὰ δὴμως, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλαχίστας ἐξαιρέσεις, οἱ χριστιανοὶ οὔτε ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτὰ ἐκλονίσθησαν. Πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι πάντοτε εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ὑπέμενον τὰ πάντα ἤρμιοι καὶ γαλήνιοι.

ζ) Διωγμὸς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284—305 μ.Χ.)

(Οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος)

Τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν, τὴν ὁποῖαν ἐφήρμοσεν ὁ Δέκιος ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ἠκολούθησε καὶ ὁ Οὐαλεριανός, κατὰ τὰ ἔτη 257 καὶ 258. Ἐκεῖνος δὴμως, ὁ ὁποῖος ὑπερέβη εἰς σκληρότητα ὄλους τοὺς προηγουμένους αὐτοκράτορας, ἰδίως κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας του, ἦτο ὁ Διοκλητιανός.

Χιλιάδες χριστιανοὶ ἐφονεύθησαν τότε καὶ χιλιάδες ἐφυλακίσθησαν. Πολλοὶ ἔχασαν τὰς θέσεις, τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς περιουσίας των. Πλεῖστοι ἐβασανίσθησαν σκληρότατα καὶ ἐθυσιάσθησαν, ἐλάχιστοι δὴμως ἐδειλίασαν καὶ ἐκάμφθησαν.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐμαρτύρησαν οἱ μεγαλομάρτυρες τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἅγιος Γεώργιος καὶ ἅγιος Δημήτριος.

1. Ὁ ἅγιος Γεώργιος. Ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Καισαρείαν τῆς Καπαδοκίας. Κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ εὐγενῆ οἰκγένειαν, ἣ ὁποία ἐφρόντισε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν πρέπουσαν μόρφωσιν. Ὅταν ἔγινεν ἐνήλικος κατετάγη εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν καὶ ἐφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου.

Ὁ Γεώργιος ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ τὴν νεαράν του

Ὁ ἅγιος Γεώργιος

ἡλικίαν. Δι' αὐτὸ μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων του ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἠλευθέρωσε τοὺς δούλους του. Ἐβόηθει ὄσους εἶχον ἀνάγκην καὶ ὑπέφερον, καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀσθενεῖς.

Ἡ συμπεριφορά του εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τοὺς πολέμους ἦτο χριστιανική. Ἄφηνεν ἐλευθέρους τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους συνελάμβανεν εἰς τὰς μάχας καὶ προσεπάθει νὰ διαδίδῃ τὴν Χριστιανικὴν Ἐρησκίαν μετὰ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ἀξιωματικῶν.

Ὅταν ὁ Διοκλητιανὸς ἐκήρυξε τὸν διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἔλαβε καὶ ὁ Γεώργιος διαταγὴν νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φυλακίσῃ τοὺς χριστιανούς. Αὐτὸς ὅμως ὄχι μόνον δὲν συνεμορφώθη μετὰ τὴν διαταγὴν, ἀλλὰ καὶ κατηγόρει τοὺς εἰδωλολάτραις. Διὰ τοῦτο, κατόπιν διαταγῆς τοῦ αὐτοκράτορος, ἐφυλακίσθη. Πολλοὶ φίλοι του ἀξιωματικοὶ τὸν παρεκίνησαν ν' ἀρνηθῇ τὴν πίστιν του, διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὰ ἀξιώματα καὶ τὴν ζωὴν του. Ὁ Γεώργιος ὅμως ἐπροτίμησε τὸν μαρ-

τουρικών θάνατον. Ἀπεκεφαλίσθη, ἀφοῦ ὑπέφερε πολλά βασανιστήρια, τὸ ἔτος 303 μ. Χ.

Ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 23ην Ἀπριλίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτικιον :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρὸς, βασιλέων ὑπέραμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρόσβενε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

2. Ὁ ἅγιος Δημήτριος. Ὁ ἅγιος Δημήτριος ἐγεννήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Κατήγετο ἀπὸ ἐπιφανῆ οἰκογένειαν καὶ ἐνωρίς εἶχε διακριθῆ ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ἦτο χριστιανὸς καί, παρὰ τὰς αὐστηρὰς διαταγὰς τῶν αὐτοκρατόρων νὰ διώκωνται οἱ χριστιανοί, ὁ Δημήτριος ἐδίδασκε καὶ παρεκίνει τοὺς εἰδωλολάτρας ν' ἀσπασθοῦν τὸν Χριστιανισμόν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐφυλακίσθη. Ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς τὴν φυλακὴν δὲν ἔπαυε κάθε ἡμέραν νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς ὄσους τὸν ἐπεσκέπτοντο.

Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὸν χρόνον ποῦ εὐρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Δημήτριος, ἐγίνοντο ἀγῶνες εἰς τὸ στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος ἔτυχεν ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν πόλιν. Ἐκεῖ παρουσιάσθη ἕνας γίγας εἰδωλολάτρης ἀθλητῆς, φίλος τοῦ αὐτοκράτορος, ὀνομαζόμενος **Λυαῖος**, ὁ ὁποῖος ἔκαυχάτο ὅτι ἦτο ἀήττητος. Ὑβριζε τὸν Θεὸν τῶν χριστιανῶν καὶ προεκάλει τοὺς χριστιανοὺς νὰ παλαίσουν μαζί του.

Ἐνας νεαρὸς χριστιανὸς, μαθητῆς τοῦ Δημητρίου, ὁ **Νέστωρ**, ἀπέφασκε νὰ παλαίσῃ μὲ τὸν γίγαντα Λυαῖον. Πρὶν ὅμως κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπεσκέφθη τὸν διδάσκαλόν του εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἔλαβε τὴν εὐλογίαν του. Κατόπιν, μὲ ἀκλόνητον πεποίθησιν διὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐπάλασε μὲ τὸν Λυαῖον, ὅπως εἰς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ὁ Δαυὶδ μὲ τὸν Γολιάθ, τὸν ἐνίκησε καὶ τὸν ἐφόνευσε.

Ἡ λύπη τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του Λυαίου μετεβλήθη εἰς ἀσυγκράτητον ὀργήν, ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ νικητῆς ἦτο χριστιανὸς καὶ ἐνίκησε μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, κατόπιν εὐλογίας τοῦ Δημητρίου. Ἀμέσως λοιπὸν ἔδωσε διαταγὴν νὰ θανατώσουν καὶ τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Νέστορα.

Οἱ χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ σῶμα τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τὸν τάφον του ἀνέβλυζε μύρον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος ὀνομάσθη μυροβλήτης.

Ἀργότερα (500 μ.Χ.) εἰς τὸν τάφον του ἀνηγέρθη ἀπὸ τὸν ἑπαρχὸν Λεόντιον μεγαλοπρεπέστατος ναὸς, ὁ ὁποῖος δυστυχῶς κατε-

Ὁ ἅγιος Δημήτριος

στράφη ἀπὸ πυρκαϊάν κατὰ τὸ 1917. Σήμερα ὁ ναὸς αὐτὸς ἔχει πάλιν ἐπισκευασθῆ καὶ τελείως ἀνακαινισθῆ.

Ὁ ἅγιος Δημήτριος θεωρεῖται πολιούχος—προστάτης—τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης. Πολλοὶ εἶναι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ παραδόσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εἰς πλείστας περιπτώσεις κινδύνου ἀποδίδεται ἡ σωτηρία τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ. Ἀναφέρομεν μόνον τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων, τὴν 26ην Ὀκτωβρίου 1912.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 26ην Ὀκτωβρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Μέγα ἐύρατο ἐν τοῖς κινδύνοις σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἑπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρόνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε, μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε δωρῆσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

16. ΕΥΝΟ-Ι-ΚΟΙ ΟΡΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Παρά τούς σκληρούς διωγμούς και τὰ ἄλλα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, ὁ Χριστιανισμὸς διαρκῶς ἐξηπλοῦτο καὶ ἐπεκράτει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Οἱ χριστιανοὶ ἀντὶ νὰ ἐλαττώνωνται ἐγίνοντο περισσότεροι. Καὶ σιγὰ - σιγὰ τὸ οἰκοδόμημα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, θεμελιωμένον ἐπάνω εἰς τὸ ἀγνόν αἷμα χιλιάδων ἀθῶων μαρτύρων, ἐστήθη μεγαλόπρεπον εἰς τὰς ψυχὰς ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὸ συνετέλεσαν καὶ οἱ ἐπόμενοι εὐκοῖκοι ὄροι :

1.— Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκετο εἰς μεγάλην ἠθικὴν κατάπτωσιν. Εἰς τούς δυνατούς καὶ πλουσίους ἐκυριάρχει ἡ ἀκολασία, ἡ ἀσωτία, αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις καὶ ἡ διαφθορά. Τούς ἀδυνάτους καὶ τούς πτωχοὺς συνεῖχεν ὁ φόβος, ἡ πείσις, ἡ ἐγκατάλειψις καὶ ἡ δυστυχία. Ἀπὸ κανένα οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δὲν εὕρισκον καὶ δὲν ἠλπίζον νὰ εὔρουν σωτηρίαν ἢ ἀνακούφισιν. Δι' αὐτὸ ἔστρεψαν τούς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανόν καὶ ἀπ' ἐκεῖ μόνον ἐπρόσμενον τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν. Καὶ ἦλθεν ὁ Χριστὸς ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε μεγάλας ἀληθείας καὶ ἔδωσε παραδείγματα ἀφθάστου ἀρετῆς. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ὑπέσχετο μίαν καλὴν, εἰρηνικὴν ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν πλησίον τοῦ Θεοῦ μετὰ θάνατον. Ἔλυε δηλαδὴ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, τὰ ὁποῖα μέχρι τότε δὲν εἶχον λύσει οὔτε οἱ σοφοὶ οὔτε οἱ βασιλεῖς.

Δὲν ἦτο λοιπὸν δυνατόν μία τοιαύτη θρησκεία νὰ μὴν ἀποκτήσῃ ἀμέσως πάρα πολλοὺς ὀπαδοὺς.

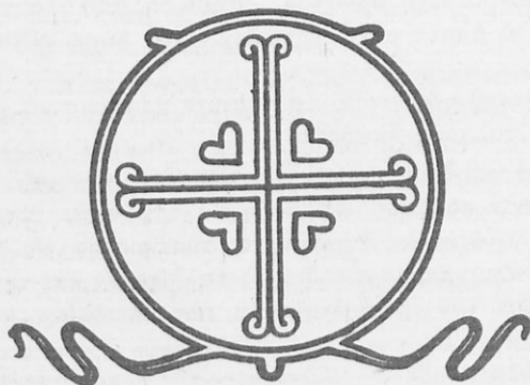
2.— Ἀλλὰ καὶ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῶν πρώτων χριστιανῶν προσεῖλκυον πολλοὺς ὀπαδοὺς εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Διότι ἡ ἀγάπη, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἰσότης, ἡ αὐστηρότης εἰς τὰ ἦθη, ὀλοκλήρος ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν ἦτο τὸ καλλίτερον καὶ τὸ θαυμασιώτερον κήρυγμα διὰ τὸν προσηλυτισμὸν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνικῶν.

3.— Πολὺ ἐβοήθησε τὴν ἐξάπλωσιν τῆς νέας θρησκείας ἡ ἔνωσις ὅλου σχεδὸν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου ὑπὸ τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος, ἡ ὁποῖα διηκόλυνε τὴν ἐπικοινωνίαν τοῦ ἑνὸς μέρους μετὰ τὸ ἄλλο.

4.— Ἰδιαιτέρως ἐβοήθησε εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ γενικὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διάδοσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης

ανά τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ὅπως γνωρίζομεν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ ἄλλα συγγράμματα τῶν Ἀποστόλων ἐγράφησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ ὅποια τότε ἦτο ἡ γλῶσσα, τόσον τοῦ μορφωμένου κόσμου, ὅσον καὶ τῶν λαϊκῶν στρωμάτων, ἰδιαιτέρως τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Φανταζόμεθα λοιπὸν τί εὐκολία ὑπῆρχεν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας, ἢ ὅποια ἦτο γραμμὴν εἰς τὴν γλῶσσαν, πρὸ ἐτίμων ἰδιαιτέρως αἱ ἀνώτεροι τάξεις καὶ ὠμιλεῖτο παντοῦ.

5.— Εἰς αὐτὰ προσθέτομεν καὶ τοῦτο ἀκόμη : Ἡ ἀποφασιστικότης τῶν χριστιανῶν ν' ἀντικρύζουν τὰ μαρτύρια καὶ τὸν θάνατον ἀτάραχοι διὰ τὴν πίστιν των, ἦτο κάτι ἀφάνταστον, ἀλλὰ καὶ μεγαλειώδες. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει τὴν ἀδιαφιλονίκητον δύναμιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅποια ἐγέμιζε μὲ ἀφάνταστον θάρρος τοὺς πιστοὺς, ὥστε νὰ περιφρονοῦν τὰ βασανιστήρια. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει πολλοὺς βασανιστὰς καὶ δημίους, οἱ ὅποιοι ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τῶν θυμάτων των, ἐπίστευον καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀπέθνησκον μαζί των.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ (313—867 μ.Χ.)

1. Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ ΠΡΟΣΤΑΤΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ (306—337 μ.Χ.)

α) Καταγωγή Μεγάλου Κωνσταντίνου

Ὁ Μέγας Κωνσταντίνος ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν τῆς σημερινῆς Σερβίας τὸ ἔτος 274 μ.Χ. Πατέρα εἶχε τὸν ἔθνικόν **Κωνσταντίνον** καὶ μητέρα τὴν χριστιανὴν ἁγίαν **Ἑλένην**.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος ἦτο διηρημένον εἰς τέσσαρα διαμερίσματα, δύο εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα καὶ δύο εἰς τὸ δυτικόν. Καθένα ἀπὸ τὰ διαμερίσματα αὐτὰ εἶχε ἰδικόν του αὐτοκράτορα—Καίσαρα. Ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου ἦτο Καῖσαρ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, δηλαδὴ Γαλατίας, Ἰσπανίας, καὶ Βρετανίας. Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἤσκει ἐπ' αὐτοῦ ἡ χριστιανὴ σύζυγός του Ἑλένη, ἔτρεφε συμπάθειαν πρὸς τοὺς χριστιανούς. Δι' αὐτὸ εἰς τὸ ἰδικόν του διαμέρισμα δὲν ἐδιώχθησαν οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς ἔθνικούς.

Νεώτατος ὁ υἱὸς του Κωνσταντίνου κατετάγη εἰς τὸν στρατὸν καὶ πολὺ γρήγορά ἀπέκτησε μὲ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν στρατιωτικὴν του ἀξίαν μεγάλους βαθμούς. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πατρὸς του ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του αὐτοκράτωρ εἰς τὰς ἰδίας ἐπαρχίας. (306 μ.Χ.).

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγνώριζε τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, ἀλλὰ διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος δὲν ἔγινεν ἀμέσως χριστιανός. Ἐξετίμα ὅμως πολὺ τοὺς χριστιανούς καὶ προέβλεπεν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ θὰ γίνῃ ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος.

6) Νίκη τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ Μαξεντίου. Λάβαρον

Τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινε αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Γαλατίαν, καθένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους αὐτοκράτορας ἐφίλοδόςκει νὰ μείνῃ μόνος αὐτὸς αὐτοκράτωρ εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀπέραντον Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἤρχισε μεταξύ των ἐμφύλιος πόλεμος.

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Μαξέντιος ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ πολυάριθμον στρατόν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου καὶ νὰ μείνῃ αὐτὸς μόνος αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐπληροφόρηθῆ τοὺς σκοποὺς τοῦ Μαξεντίου καὶ ἀπεφάσισε νὰ εἰσβάλλῃ αὐτὸς πρῶτος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἠτοίμασε ἰσχυρὸν στρατόν, ἐξεκίνησεν ἐναντίον τοῦ Μαξεντίου καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων. Ἐκεῖ ἔσταμάτησε καὶ ἐδίσταζε νὰ προχωρήσῃ, διότι ἐπληροφόρηθῆ ὅτι ὁ Μαξέντιος εἶχε περισσοτέρας καὶ ἰσχυροτέρας δυνάμεις.

Τὴν μεσημβριαν ὅμως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἶδεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὑπεράνω τοῦ ἡλίου ἓνα φωτεινὸν σημεῖον. Εἶχε σχῆμα μεγάλου σταυροῦ καὶ ἐπάνω τὴν ἐπιγραφὴν :

ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐξεπλάγη ἀπὸ τὸ θέαμα, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σημασίαν του. Τὴν νύκτα ὅμως τῆς ἰδίας ἡμέρας, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Χριστόν, μετὰ τὸ ἴδιον σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Δὲν τοῦ ἔμεινε πλέον ἀμφιβολία ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο προστάτης τοῦ ἀγῶνος του.

Τὴν ἐμομένην ἔδωσεν ἀμέσως διαταγὴν νὰ κατασκευασθῇ ἐπάνω εἰς χρυσοῦφαντον ὕφασμα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ μονόγραμμα Χ.Ρ. Ἡ σημαία αὕτῃ ὠνομάσθη **Λάβαρον**.

Μετὰ τὸ Λάβαρον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ μετὰ χριστιανικὸν ἐνθουσιασμὸν

ἐπροχώρησεν ὁ στρατὸς ἀκράτητος καὶ γεμάτος ἐλπίδας ἐναντίον τοῦ Μαξεντίου. Οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν χωρῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας διήρχετο, ὅταν ἔβλεπον τὸ σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔτρεχον μὲ ἐνθουσιασμὸν καὶ κατετάσσοντο εἰς τὸν χριστιανικὸν στρατὸν, διὰ νὰ πολεμήσουν μαζὶ του

Οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ συνητήθησαν ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμην, πλησίον μιᾶς γεφύρας τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, τὸ 312 μ. Χ. Ὁ στρατὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ κυρίως οἱ χριστιανοὶ στρατιῶται ἐπολέμησαν μὲ γενναιότητα καὶ φανατισμὸν. Ὁ στρατὸς τοῦ Μαξεντίου διελύθη καὶ ὁ ἴδιος ἐφονεύθη. Ὁ Χριστὸς εἶχε νικήσει.

γ) Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος αὐτοκράτωρ ὁλοκλήρου τῆς αὐτοκρατορίας. Μέτρα αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ

Μετὰ τὴν ἤτταν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μαξεντίου, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ καὶ εἰς τὰ δύο τμήματα τοῦ δυτικοῦ κράτους.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αὐτοκράτορες εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἦσαν ὁ Μαξιμῖνος καὶ ὁ Λικίνιος.

Αἱ σχέσεις τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μὲ τὸν Λικίνιον, μὲ τοῦ ὁποίου τὸ κράτος συνώρευε, ἦσαν κατ' ἀρχὰς φιλικαί. Μάλιστα ὁ Λικίνιος ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Κωνσταντίαν, ἀδελφὴν τοῦ Κωνσταντίνου. Οἱ δύο αὐτοκράτορες συνητήθησαν εἰς τὰ Μεδιόλανα τῆς Ἰταλίας τὸ ἔτος 313 μ.Χ. καὶ συνεφώνησαν εἰς τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους.

Κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖνος ἤξιωσεν ἀπὸ τὸν Λικίνιον καὶ ἐπέτυχεν νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τοὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Ὑπεγράφη δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοκράτορας τὸ περίφημον **διάταγμα τῶν Μεδιολάνων**, τὸ ὁποῖον ἄφηνε ἐλεύθερον τὸν καθένα νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν θρησκείαν τῆς προτιμήσεώς του.

Μετὰ τὸ διάταγμα τοῦτο οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν, ποὺ εἶχον ἀρχίσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νέρωνος, ἔσταμάτησαν. Οἱ χριστιανοί, ἐλεύθεροι πλέον ἀπὸ τὸν φόβον καὶ προστατευόμενοι ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ἐλάτρευον μὲ ἐνθουσιασμὸν τὸν Θεόν.

Ὅταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὰ Μεδιόλανα ὁ Λικίνιος, ἐνίκησε τὸν Μαξιμῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπιτεθῆ ἐναντίον τοῦ Κράτους του, καὶ ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλὰ παρεβίασε τὴν συμ-

φωνίαν τῶν Μεδιολάνων καὶ ἤρχισεν εἰς τὸ διαμέρισμά του νὰ καταδιώκῃ τοὺς χριστιανούς. Αὐτὸ καὶ διάφοροι ἄλλοι λόγοι ἦτο ἡ ἀφορμὴ ν' ἀρχίσῃ νέος πόλεμος μεταξὺ Μεγ. Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ δευτερός ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη (323 μ.Χ.)

Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγινε μονοκράτωρ εἰς ὀλόκληρον τὸ Κράτος καὶ ἀμέσως διέταξε :

— Νὰ ἐπιστραφοῦν εἰς τοὺς χριστιανούς ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ καὶ τὰ κτήματά των, πού τοὺς εἶχον ἀφαιρέσει οἱ ἔθνικοι.

— Οἱ χριστιανοὶ νὰ δύνανται νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις καὶ νὰ ἔχουν πολλὰ πλεονεκτήματα.

— Ὄρισεν ἐπίσης διὰ νόμου τὴν Κυριακὴν ἀργίαν.

Τοιοιτοτρόπως οἱ χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐπὶ 250 σχεδὸν ἔτη ἐδίωκοντο ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς αὐτοκράτορας, εὔρισκον τώρα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου τὸν πραγματικὸν ὑποστηρικτὴν καὶ προστάτην. Ἦρχισαν νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις, νὰ κτίζουν ὠραίους ναοὺς καὶ ν' ἀφήνουν τὰς κατακόμβας, νὰ τελοῦν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπληθύνοντο καὶ «ἐδυναμοῦντο».

Ἀφ' ἐτέρου, διὰ νὰ ἐξασθενίσῃ τὴν εἰδωλολατρίαν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ἐπολέμησε τὰς θυσίας εἰς τοὺς Θεοὺς καὶ κατήργησε τὴν ἱεροσκοπίαν, τὴν τέχνην δηλαδὴ τοῦ νὰ προλέγουν οἱ μάντιες τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάχνων τῶν ζῶων. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐξησθένησε σημαντικῶς τὴν ἐπιρροὴν τῆς παλαιᾶς θρησκείας. Ἐκτοτε δὲ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία, ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἔγινεν ἡ «ἐπικρατοῦσα θρησκεία» τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, διὰ νὰ βοηθήσῃ περισσότερον τὸν Χριστιανισμόν, μετέφερε καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς τὴν σημερινὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ εἶχε περισσότερον διαδοθῆ καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ νέα θρησκεία. Δι' αὐτὸ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἦτο εὐκολωτέρα ἡ ἐξάπλωσίς της.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔκτισε τοὺς περιφήμους ναοὺς τῆς **Σοφίας τοῦ Θεοῦ** καὶ τῶν **Ἁγίων Ἀποστόλων**.

Τοιοιτοτρόπως ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, χωρὶς νὰ ἔχη ἀκόμη βαπτισθῆ, ἀνεδείχθη μέγας προστάτης τῶν χριστιανῶν καὶ ἔνθερος ὑποστηρικτὴς τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Ὁ ἴδιος ἐβαπτίσθη τὸ ἔτος 337 εἰς τὴν Νικομήδειαν ἀπὸ τὸν ἐπί-

Οἱ ἅγιοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη.

σκοπον αὐτῆς Εὐσέβιον καὶ ἀπέθανε τὴν 21ην Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους.
Ὁ νεκρὸς του μετεφέρθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτάφη εἰς
τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

δ) Ἡ ἅγια Ἑλένη — Εὗρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Τὸν Χριστιανισμὸν ἐβοήθησε πολὺ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Μεγάλου
Κωνσταντίνου, ἡ ἅγια Ἑλένη.

Ὅταν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔκτιζε τὴν νέαν πρωτεύουσαν τοῦ
Κράτους, τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ἅγια Ἑλένη μετέβη εἰς τοὺς Ἁγί-
ους Τόπους καὶ κατόπιν πολλῶν ἐρευνῶν καὶ ἀνασκαφῶν εὗρε τὸν
Τάφον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν Τιμιον Σταυρόν. Ἐπάνω εἰς τὸν Τάφον
ἔκτισε τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐντὸς
τοῦ ὁποίου ἐτοποθέτησε τὸν Τιμιον Σταυρόν. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἀνε-
καινίσθη ἀργότερα καὶ σώζεται μέχρι σήμερα.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνεκήρυξε τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ τὴν
μητέρα του Ἁγίους καὶ τοὺς ὠνόμασε ἰσαποστόλους. Ἐορτάζει τὴν
μνήμην των τὴν 21ην Μαΐου. Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς εἶναι τὸ
ἀκόλουθον :

*«Τοῦ Σταυροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, καὶ ὡς Παῦλος
τὴν κλησιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολός Σου, Κό-
ριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρὶ Σου παρέθετο ἦν περιώζεε δια παντὸς ἐν
εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνη φιλόρθωπε».*

2. Ο ΑΡΕΙΟΣ ΚΑΙ Η Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

α) Αἱ αἱρέσεις

Τὴν εἰρηνικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν ἐτάρασσον κάποτε αἱ διδα-
σκαλαὶ μερικῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι παρεξήγουν τὴν Ἁγίαν Γραφήν
καὶ ἐδίδασκον ψευδῆ διδάγματα περὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.
Αἱ διδασκαλαὶ αὗται ὠνομάσθησαν αἱρέσεις, οἱ δὲ προπαγανδίζον-
τες αὐτάς, καθῶς καὶ οἱ ὁπαδοὶ των, αἱρετικοί.

Αἱ αἱρέσεις ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, ποῦ ἤρχισε νὰ δια-
δίδεται ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία. Οἱ γνήσιοι ὅμως χριστιανοὶ ἀπεδο-
κίμαζον αὐτάς. Ἀλλὰ οἱ συζητήσεις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν αἱρετικῶν
ἐγίνοντο μὲ τοιοῦτον πείσμα καὶ φανατισμὸν, ὥστε ἐδημιουργεῖτο
φοβερὸν μῖσος μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, τὸ ὁποῖον ὠδήγει πολλὰς

οράς εις συγκρούσεις. Ἡ Ἐκκλησία, διὰ νὰ καταπολεμῇ τὰς ἐκά-
στοτε ἐμφανιζομένας αἵρέσεις, κατὰ μὲν τὴν περίοδον τῶν διωγμῶν
ἐπέδιδε τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν μὲ τὰ διάφορα συγγράμματα τῶν
Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τοὺς διωγμοὺς ὅμως, ὅποτε ἦτο ἐλευ-
θέρᾳ, ἐκάλει τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς
συγκροτηθείσης εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ 50 ἢ 51 μ. Χ. Ἀποστολικῆς
Συνόδου. Εἰς ταύτας ἐλάμβανον μέρος ἐπίσκοποι ἀντιπρόσωποι ὁ-
λων τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, τὰς δὲ ἐργασίας τούτων διηύθυ-
ε δοράτως τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα. Δι' αὐτὸ καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰ-
κουμενικῶν Συνόδων θεωροῦνται **θεόπνευστοι** καὶ ἀπεκρυστάλλωσαν
τὰς δογματικὰς ἀληθείας τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανισμοῦ.

Εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτάς, αἱ ὁποῖαι, ὡς θεόπνευστοι εἶναι ἀμε-
τάβλητοι καὶ αἰώνιοι, πρέπει νὰ ὑποτάσσωνται ὅλοι, ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ
Χριστιανοῦ μέχρι τοῦ Πατριάρχου.

6) Ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου. Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Σπουδαιότατη αἵρεσις, ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ
Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦτο ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου, ἐνὸς πρεσβυτέ-
ρου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Ἀρειος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν
εἶναι Θεός, ἀλλὰ πλάσμα—κτίσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ τελειότερον βεβαίως
ἀπὸ ὅλα τὰ πλάσματά Του.

Ἡ αἵρεσις αὕτη εὔρεν ἄρκετοὺς ὁπαδοὺς. Ἦρχισαν λοιπὸν συ-
ζητήσεις καὶ ἔριδες καὶ φιλονικίαι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τοιουτο-
τρόπως διεσπάσθη ἡ εἰρήνη τῆς Ἐκκλησίας. Ματαίως πολλοὶ ἐπί-
σκοποι προσεπάθησαν νὰ πείσουν τὸν Ἀρειον νὰ παύσῃ τὴν κακό-
δοξον διδασκαλίαν του. Αὐτὸς ὄχι μόνον δὲν ἤλλοξε γνώμην, ἀλλ'
ἐξηκολούθει νὰ διδάσκη μὲ φανατισμὸν τὰς ιδέας του.

Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀλέξανδρος, διὰ νὰ θέσῃ τέρ-
μα εἰς τὴν κατάστασιν αὕτην, ἐκάλεσε τοπικὴν σύνοδον τῶν ἐπι-
σκοπῶν Λιβύης καὶ Κυρηναϊκῆς, ἡ ὁποία ἀφώρισε τὸν Ἀρειον καὶ
ἐπέτυχε τὴν ἐξορίαν του εἰς Παλαιστίνην. Οὗτος ὅμως εὔρε πολλοὺς
ὑποστηρικτὰς καὶ ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐξορίας. Ἐξηκολούθησε δὲ μὲ
μεγαλύτερον φανατισμὸν τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐξερ-
ράγησαν ταραχαὶ καὶ αἱματηραὶ συγκρούσεις εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ὅταν ἐπληροφορήθῃ τὰ γεγονότα, ἔστειλεν
εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔμπιστόν του ἐπίσκοπον, μὲ κοινὴν ἐπιστο-
λὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Ἀρειον, νὰ παύσουν τὰς φιλονι-
κίας. Ἀλλὰ ὁ Ἀρειος δὲν ἔσταμάτησε τὰ κηρύγματά του.

Ὁ κίνδυνος διὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἦτο μέγας καὶ σοβαρώτατος. Ἄν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου ἐξηπλοῦτο, ὑπῆρχε φόβος νὰ διαστραφῇ ἡ ἀλήθεια τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ χριστιανοὶ νὰ πιστεύουν ἐντελῶς διάφορα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐδίδαξεν ὁ Χριστός.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος διὰ νὰ προλάβῃ ἓνα τόσο μεγάλο κακόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸ Κράτος, ἐκάλεσεν ὄλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς αὐτοκρατορίας εἰς σύνοδον. Κατ' αὐτὴν θ' ἀπεφασίζετο ἂν ἦτο ὀρθὴ ἢ ὄχι ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου καὶ ἐκεῖ θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ ἀνόθευτος διδασκαλία περὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ σύνοδος συνῆλθε τὸ 325 εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας καὶ ἦτο ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Εἰς αὐτὴν ἔλαβον μέρος 318 ἐπίσκοποι-πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑστερα ἀπὸ μακρὰς καὶ λεπτομερεῖς συζητήσεις οἱ ἅγιοι πατέρες ἀπέδειξαν καὶ παρεδέχθησαν, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀρείου ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Διεκήρυξαν ὅτι ὁ Χριστός δὲν εἶναι κτίσμα, ἀλλὰ **Θεὸς ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα**. Δι' αὐτὸ ὁ Ἀρειος ἀφωρίσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἰλλυρίαν.

Τέλος δέ, διὰ νὰ γνωρίζουν οἱ χριστιανοὶ τί πρέπει νὰ πιστεύουν περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἡ σύνοδος συνέταξε τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τὸ δεῦτερον ἄρθρον ὀμιλεῖ ἀκριβῶς διὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ :

«Καὶ εἰς ἓνα Κύριον, Ἰησοῦν, Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο».

Τρία ἢ τέσσαρα ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ Ἀρειος ἀπεκήρυξε μερικὰς ἀπὸ τὰς δοξασίας του. Ἐκαμε μάλιστα καὶ ἔγγραφον περὶ τούτου ὁμολογίαν εἰς τὸν Μ. Κωνσταντῖνον, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνεκάλεσεν ἀπὸ τὴν ἔξορίαν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὸ ἀντιχριστιανικὸν ἔργον του, διότι ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

3.—Ο ΜΕΓΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ (295—373)

Εἰς τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον διεκρίθη διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, τὴν σαφήνειαν τῶν λόγων του, ἀλλὰ καὶ διὰ

τὴν εὐφράδειαν καὶ τὴν παρρησίαν του, ὁ Μέγας ᾿Αθανάσιος.

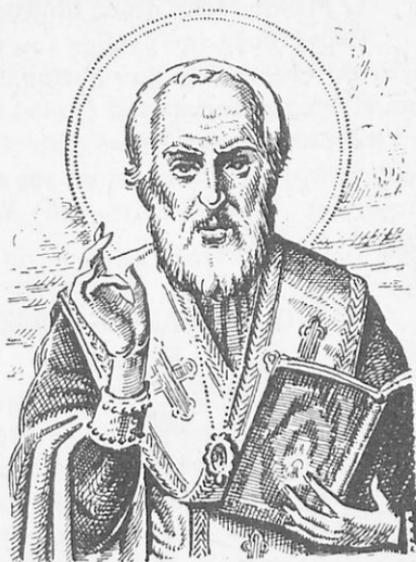
Ὁ Μέγας ᾿Αθανάσιος ἐγεννήθη καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν. Νέος ἀκόμη ἔγινε μοναχός. Διεκρίνετο δὲ πάντοτε διὰ τὴν πλουσίαν μόρφωσιν καὶ τὰς πολλὰς ἀρετὰς του

Τόσον ἐνάρετος ἦτο ὁ Μέγας ᾿Αθανάσιος, ὥστε ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός εἶπε κάποτε δι' αὐτὸν τὸ περίφημον : ᾿Αθανάσιον ἐπαινῶ, τὴν ἀρετὴν θὰ ἐπαινέσω.

Ὁ Μέγας ᾿Αθανάσιος ἐνωρὶς ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἔμεινε πλησίον τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ὡς βοηθός αὐτοῦ. Διεκρίνετο διὰ τὴν πολεμικὴν του κατὰ τοῦ ᾿Αρείου, εἰς δὲ τὴν τοπικὴν σύνοδον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀνεδείχθη εἰς ὑπέρμαχον τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐνεκα τούτου τὸν παρέλαβε μαζί του ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅπου μὲ ἀκατάβλητα ἐπιχειρήματα ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν καὶ πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν. Ἐκυβέρνησε δὲ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ 46 ὁλόκληρα ἔτη. Μὲ τὰ συγγράμματά του ἐξηκολούθει νὰ καταπολεμῇ τὸν Ἀρειανισμόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἐκλείψει ἀκόμη. Ἐφρόντισεν ἐπίσης νὰ διαδοθῇ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν.

Οἱ ἐχθροὶ του ὅμως, πού ἀκόμη ἦσαν ἀρκετὰ ἰσχυροὶ, ἐσυκοφάντων αὐτὸν διαρκῶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ πολλὰς φορὰς κατεδικάσθη καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν ἐξορίαν, ὅπου ἔζησε συνολικῶς δέκα ἕξι περίπου ἔτη καὶ ἐκινδύνευσε ἡ ζωὴ του. Ποτὲ ὅμως ὁ Μέγας ᾿Αθανάσιος δὲν ἐκλονίσθη εἰς τὰς πεποιθήσεις του καὶ ποτὲ δὲν ἔπαυσε ν' ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Δι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ὠνόμασε **Μέγαν** καὶ τὸν ἐχαρακτήρισε **Στύλον ἀκλόνητον τῆς Ὁρθοδοξίας**.

Ὁ ἅγιος ᾿Αθανάσιος

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος συνέγραψε πολλά συγγράμματα.

Ἐορτάζομεν τὴν μνήμην του τὴν 18ην Ἰανουαρίου, ἡμέραν τοῦ θανάτου του καὶ τὴν 2αν Μαΐου, ἡμέραν ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«*Στυλὸς γέγονας Ὁρθοδοξίας, θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν Ἐκκλησίαν, ἱεράρχα Ἀθανάσιε· τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας, κατήσχυνας Ἄρειον. Πάτερ ὄσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.*»

4. Ο ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ (361—363 μ. Χ.)

Ὅλοι οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἠνύνησαν τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὸν ἐπροστάτευσαν. Μόνην ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ Ἰουλιανός, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἦτο χριστιανός, παρεούρθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς φιλοσόφους τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐσπούδασε, καὶ συνεπάθησε τὴν ὀρθοδόξου ἑλληνικὴν θρησκείαν τῶν 12 θεῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἰουλιανός ἦτο χριστιανός καὶ ἀπεστάτησεν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, ὠνομάσθη **Παραβάτης**.

Ὁ Ἰουλιανός ἐνόμισεν ὅτι μὲ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας θ' ἀπέκτα ἡ Ἑλλάς τὴν παλαιὰν τῆς δόξαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἂν καὶ δὲν κατεδίωξε τοὺς χριστιανούς, ἐπροστάτευσεν ὅμως τοὺς ἐθνικοὺς ἱερεῖς, ἔκτισε εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς, ἐπανέφερε τὰς τελετὰς καὶ τὰς πανηγύρεις καὶ ἔκαμε κάθε τι, τὸ ὅποῖον θὰ ἔδιδε νέαν ζωὴν εἰς τὴν παλαιὰν θρησκείαν. Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ κλονίσῃ τὸν Χριστιανισμόν. Ἡ νέα θρησκεία εἶχε ριζώσει βαθύτατα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ προσπάθεια λοιπὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἡ ὁποία κρίνεται ὡς ἡ τελευταία ἀπόπειρα ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν ζωὴν ἑνὸς κόσμου, πρὸς εἶχεν ὀριστικῶς ἀποθάνει, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα. Τοῦτο ἀντελήφθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰουλιανός. Δι' αὐτὸ ὅταν ἐτραυματίσθη εἰς μίαν μάχην κατὰ τῶν Περσῶν καὶ εὕρισκετο εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἠκούσθη νὰ λέγῃ :

Νενίκημας Ναζωραΐε!

5. Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (330—379)

Ὁ Μέγας Βασίλειος εἶναι ἓνας ἐκ τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγενήθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ πλούσιου οἰκογένειαν. Ὁ πατὴρ του ἦτο διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς, ἡ δὲ μητέρα του Ἐμμέλεια διεκρίνετο διὰ τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐνάρετον ζωὴν τῆς.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του ἰκανὴν μόρφωσιν καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ τὴν μάμμην του ἀρίστην χριστιανικὴν ἀνατροφὴν. Ὑστερα ἐφοίτησεν εἰς σχολεῖα τῆς πατρίδος του καὶ κατόπιν ἐσπούδασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου πιθανῶς ἐγνωρίσθη καὶ μὲ τὸν σοφὸν διδάσκαλον Λιβάνιον. Εἰς ἡλικίαν 21 ἐτῶν, ἤλθεν διὰ σπουδᾶς εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ εἶχε συμμαθητὰς τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν καὶ τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, μὲ τοὺς ὁποίους συνεδέθη φιλικῶς.

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἔγινε διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Ἐγκατέλειπεν ὁμῶς γρήγορα τὸ ἐπάγγελμά του καὶ μετέβη εἰς Παλαιστίνην, Αἴγυπτον, Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν, ὅπου ἐγνώρισε τὸν μοναχικὸν βίον. Ὅταν ἐπέστρεψε, διένειμε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ μετέβη εἰς τὸν Πόντον, ὅπου ἔγινε μοναχός. Ἐκεῖ ἐπὶ 5 ἔτη ἀφωσιώθη μαζί μὲ τὸν Γρηγόριον εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, ἀργότερα δὲ ἐπίσκοπος Καισαρείας.

Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὡς ἐπίσκοπος ἦτο ὑπόδειγμα ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Πλήρης πίστεως πρὸς τὸν Θεόν, ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ περισσώτερον πρὸς τοὺς πάσχοντας, πραότατος καὶ ἡρε-

Ὁ ἅγιος Βασίλειος

μώτατος εἰς τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν ὁμιλίαν του, ἀλλὰ καὶ ἀκλό-
νητος, ὅταν ὑπερήσπιζε τὴν πίστιν του.

Ὅταν ἦτο αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὁ ἀρειανόφιλος Οὐάλης,
ἔστειλε τὸν ἐπίτροπόν του Μόδεστον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, διὰ νὰ
ἀναγκάσῃ τοὺς ἐπισκόπους νὰ δεχθοῦν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου. Με-
ρικοὶ ὑπεχώρησαν. Ὁ Μέγας Βασίλειος ὁμοίως ἦτο ἀνένδοτος.

— Δὲν λατρεύω κανένα κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ἀπήντησεν εἰς τὸν
Μόδεστον. Λατρεύω μόνον τὸν Χριστόν, διότι πιστεύω ὅτι εἶναι
Θεός.

Ὁ Μόδεστος ἠπειλήσεν τότε τὸν Μέγαν Βασίλειον μὲ δημευσί-
ν τῆς περιουσίας του, μὲ ἔξοριαν, μὲ βασανιστήρια καὶ μὲ θάνατον.
Εἰς αὐτὰ ὁμοίως ἔλαβεν τὴν ἀπάντησιν :

— Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν μὲ φοβίζει. Ἀρπαγὴν περιουσίας
δὲν φοβοῦμαι, διότι δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βιβλία μου
καὶ τὰ ὀλίγα τριμμένα ἐνδύματα, πού φορῶ. Ἐξορίαν δὲν φοβοῦ-
μαι, διότι εἰς τὸν ἐπίγειον κόσμον εἶμαι προσωρινός. Βασανιστήρια
δὲν φοβοῦμαι, διότι τὸ ἀδύνατον σῶμα μου θὰ ἀποθάνῃ μὲ τὸ πρῶ-
τον. Ὁ θάνατος δὲ θὰ εἶναι εὐτυχία δι' ἐμέ, διότι θὰ μὲ ἐνώση
γρηγορώτερα μὲ τὸν Θεόν. Ἡμεῖς οἱ πραγματικοὶ χριστιανοὶ εἴμεθα
πρῶτοι καὶ ταπεινοί, ὄχι μόνον ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ
ἐνώπιον τοῦ τελευταίου ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ὅταν πρόκειται διὰ τὰς
ἐντολάς τοῦ Θεοῦ δὲν φοβούμεθα κανένα. Τὸ πῦρ, τὸ ξίφος, τὰ θη-
ρία, οἱ ὄνυχες πού ξεσχίζουσιν τὰς σέρκας, δι' ἡμᾶς εἶναι ἀπόλαυσις
μᾶλλον, παρὰ φόβος. Ἄς τὰ ἀκούσῃ αὐτὰ ὁ βασιλεὺς.

Τὸ θάρρος, ἡ εὐκρίνεια καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ Μεγάλου Βασι-
λείου, προεκάλεσαν τὸν θαυμασμόν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος δὲν
τὸν ἠνώχλησε πλέον.

Ὁ Μέγας Βασίλειος φημίζεται διὰ τὴν φιλανθρωπίαν του. Ἐτρέ-
φε πλείστους πτωχοὺς καθημερινῶς εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁργάνωσε
θαυμασιώτατα τὴν προστασίαν τῶν [ὀρφανῶν, ἀσθενῶν καὶ πτωχῶν
καὶ ἵδρυσεν μέγα φιλανθρωπικὸν ἴδρυμα, τὴν **Βασιλειάδα**, τὸ ὁποῖον
περιελάμβανε ὀρφανοτροφεῖον, νοσοκομεῖον καὶ γηροκομεῖον.

Ὁ Μέγας Βασίλειος διεκρίθη ἀκόμη ὡς ἔξοχος **ἐκκλησιαστικὸς
συγγραφεὺς**. Ἐγραψε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, ἐρμηνευτικὰ τῆς
Ἀγίας Γραφῆς καὶ ἐναντίον τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Ἐγραψεν ἐπίσης τὴν
Λειτουργίαν τοῦ Μεγ. Βασιλείου, ἡ ὁποία τελεῖται εἰς τὴν Ἐκκλη-
σίαν δέκα φοράς τὸ ἔτος (τὰς πέντε πρώτας Κυριακάς τῆς Μ. Τεσ-
σαρακοστῆς, τὴν Μ. Πέμπτην, τὸ Μ. Σάββατον, τὴν παραμονὴν τῶν

Χριστουγέννων, τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων).

Ἀπέθανε τὴν 1ην Ἰανουαρίου, τοῦ ἔτους 379, εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν. Τόσοι πολλοὶ δὲ παρηκολούθουν τὴν κηδεῖαν του, ὥστε μερικοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὸν μεγάλον συνωστισμόν.

Ἡ Ἐκκλησία μας ὠνόμασε τὸν πατέρα τοῦτον **Μέγαν** καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 1ην Ἰανουαρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον.

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου, ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου, δι' οὗ θεοπροπῶς ἐδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθῃ κατεκόσμησας. Βασίλειον ἱεράτευμα, πάτερ ὄσιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

6. Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΣ ΚΑΙ Η Β' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

α) Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός (329—390)

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀριανζὸν τῆς Καππαδοκίας ἐκ γονέων χριστιανῶν. Ὁ πατὴρ του ἦτο ἐπίσκοπος εἰς τὴν μικρὰν πόλιν **Ναζιανζόν**, ἡ δὲ μήτηρ του **Νόνη** ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀρίστην χριστιανικὴν ἀνατροφὴν καὶ ἀρκετὴν μόρφωσιν.

Ὁ Γρηγόριος κατὰ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν ἐσπούδασεν εἰς τὴν Καισάρειαν, κατόπιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τελευταίως εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου συνεδέθη φιλικῶς μὲ τὸν Μέγαν Βασίλειον.

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καί, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη, μετέβη εἰς τὴν ἔρημον. Ἐκεῖ ἔμεινε ἐπ' ὀλίγον χρόνον μὲ τὸν Μέγαν Βασίλειον καὶ μαζί ἐμελέτησαν τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ὑστερα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ναζιανζὸν καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, κατόπιν ἀπαιτήσεως τῶν πατριωτῶν του.

Ἡ μόρφωσις καὶ τὰ ἐξαιρετικὰ χριστιανικά του προτερήματα ἔκαμαν τὸ ὄνομά του τόσον γνωστόν, ὥστε πολλαὶ πόλεις ἐζήτησαν τὸν Γρηγόριον ὡς ἐπίσκοπον, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐδέχετο. Παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις του ὁμως, ἐπίεσθη ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλειον καὶ τὸ ἔτος 372 μ. Χ. ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Σασιμῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀρείου, μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἀρειανοφίλου αὐτοκράτορος Οὐάλεντος, εἶχον πληθυνθῆ εἰς τὴν Κων-

σταντινούπολιν. Μετά τὸν θάνατον τοῦ Οὐάλεντος, οἱ Ὁρθόδοξοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκάλεσαν ἐκεῖ τὸν Γρηγόριον, διὰ τὴν καταπολεμήσιν τὸν Ἀρειανισμόν (379). Ὁ Γρηγόριος μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνέλαβε μὲ τὸλμην καὶ ζῆλον τὸν ἀγῶνα.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀρειανοὶ εἶχον καταλάβει ὄλους τοὺς μεγάλους ναοὺς, ὁ Γρηγόριος ἱερούργει καὶ ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸν μικρὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας. Ἦτο ὅμως τόσοσιν ζωντανὸν τὸ κήρυγμά του, ὥστε παρηκολούθουσαν τοῦτο καὶ Ἀρειανοὶ καὶ ἔθνη ἀκόμη. Ἐκεῖ ἐξεφώνησε πολλοὺς λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων πέντε ἀνεφέροντο εἰς τὴν «Θεότητα τοῦ Λόγου». Ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὠνομάσθη **Θεολόγος**.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος

Ὁ Μέγας Θεοδόσιος, ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν Οὐάλεντα, ἔπαυσε τὸν ἀρειανόφιλον Πατριάρχην Δημόφιλον καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Γρηγόριον (380 μ.Χ.). Ἄλλ' αὐτὸς ἔμεινε πολὺ ὀλίγον εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ἦθελε περισσότερον τὴν εἰρηνικὴν ζωὴν τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς. Παρητήθη λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἀξίωμα του καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ναζιανζόν, ὅπου ἐπέρασεν τὰ ὑπόλοιπα ἔτη τῆς ζωῆς του μὲ νηστείαν, μελέτην καὶ προσευχὴν.

Ὁ Γρηγόριος ἦτο σπουδαῖος ρήτωρ καὶ συγγραφεὺς. Ἐγραψε πολλοὺς θεοπνεύστους λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται 45. Ἐγραψε ἐπίσης πολλὰ θρησκευτικὰ ποιήματα καὶ πολλὰς ἐπιστολάς, πού ἐχρησίμευσαν ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ εἰς τὴν μετέπειτα ἐκκλησιαστικὴν ὁμολογίαν.

Ἡ ἐκκλησία μας τὸν ἀνεκήρυξεν **Ἄγιον** καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 25ην Ἰανουαρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς θεολογίας σου τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας· ὡς γὰρ τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος ἐκζητήσαντι, καὶ τὰ κάλλη τοῦ

φθέγματος προσετέθη σοι. Ἀλλὰ πρόσβενε Χριστῶ τῷ Θεῶ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

6) Ἡ Αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου. Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ποῦ ὁ Γρηγόριος εὐρίσκετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, νέος αἰρετικὸς ἐτάραξε τὴν ζωὴν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Μακεδόνιος. Αὐτὸς ἐδίδασκεν ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι Θεός, ἀλλὰ κτίσμα τοῦ Θεοῦ. Ὡστε ἡ Ἁγία Τριάς, συμφώνως πρὸς τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου, δὲν ἀποτελεῖτο ἀπὸ τρία, ἀλλὰ ἀπὸ δύο πρόσωπα.

Διὰ τὴν καταπολεμῆσιν τὴν αἵρεσιν αὐτὴν ὁ Μέγας Θεοδοσίος, ἐκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ ἔτος 381 μ.Χ. Εἰς τὴν σύνοδον αὐτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν προήδρευσε ὁ Γρηγόριος, ποῦ ἦτο Πατριάρχης, ἔλαβον μέρος 150 πατέρες, οἱ ὅποιοι, κατόπιν διαφωτιστικῆς συζητήσεως, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Μακεδονίου ἦτο ψευδὴς καὶ κατεδίκασαν τὴν αἵρεσιν του.

Παρεδέχθησαν καὶ διεκήρυξαν ὅτι: **Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν.**

Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἔκαμε καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Σχετικῶς μὲ τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διετύπωσε τὸ ἄρθρον :

«Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

7.— Ο ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΩΚΩΝ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ (379 — 395 μ. Υ')

Ἀπὸ τοὺς πρὸ τοῦ Θεοδοσίου αὐτοκράτορας ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἦτο ὁ τελευταῖος, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τοὺς ἐθνικούς. Οἱ μετὰ αὐτὸν ἦσαν χριστιανοὶ καὶ ὑπεστήριζον τὸν Χριστιανισμόν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταδιώκουν τοὺς ἐθνικούς. Ἐξαίρεσιν εἰς τοῦτο ἔκαμεν ὁ Μέγας Θεοδοσίος.

Ὁ Θεοδοσίος ἠθέλησε νὰ ἐνισχύσῃ τὸν Χριστιανισμόν μὲ κάθε

τρόπον. Και ἐπειδὴ ἦτο σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὑπεστήριξε τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἔπαυσε, ὅπως εἶπομεν, τὸν ἀρειανόφιλον Πατριάρχη καὶ ἀνεβίβασε εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ἐκάλεσε τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου. Ἔκαμε διάταγμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον οἱ χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ πιστεύουν ὅσα περιελάμβανε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, ὠρίζοντο δὲ αὐστηρόταται ποιναί, καὶ θάνατος ἀκόμη, διὰ τοὺς παραβάτας.

Μὲ ἄλλα διατάγματα ἀπηγόρευσε τελείως τὴν εἰδωλολατρίαν, ἔκλεισε τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν, διέλυσε τοὺς συλλόγους τῶν εἰδωλολατρῶν ἱερέων, ἔκλεισε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, κατήργησε τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Μερικοὶ χριστιανοί, ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ διατάγματα, κατέστρεψαν ἀρχαίους ναοὺς, μνημεῖα, ἀγάλματα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα.

Πολλοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπεδοκίμασαν τὰς βιαιοπραγίας αὐτὰς ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν. Τοιουτοτρόπως ἐξαιρετικὰ μνημεῖα τέχνης κατεστράφησαν.

8. Ο ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (344—407 μ.Χ.)

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, ἡ ὁποία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐλέγετο καὶ «Συριάδες Ἀθηναί», ἐπειδὴ ἤκμαζον εἰς αὐτὴν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Εἰς πολὺ μικρὰν ἡλικίαν ἔμεινεν ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα καὶ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἐφρόντισεν ἡ ἐνάρετος μήτηρ τοῦ Ἀνθοῦσα. Αὐτὴ ἀφιέρωσεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν τῆς διὰ τὴν ἀρτιωτέραν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ τῆς.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐσπουδάσεν εἰς τὴν περίφημον σχολὴν τοῦ ἐθνικοῦ Λιβανίου. Ἡ πρόοδος καὶ τὰ ἐξαιρετικὰ ρητορικὰ του προσόντα ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε ὁ Λιβάνιος ἔλεγεν ὅτι τὸν Ἰωάννην θὰ ἄφηνε διάδοχόν του ἐὰν δὲν ἦτο χριστιανός.

Ὅταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὰ νομικά, ἐξήσκησεν ἐπὶ ὀλίγον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Κατόπιν ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του ἔμεινεν ἐπὶ 9 ἔτη εἰς διαφόρους μονὰς, ὅπου ἐμελέτησε τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ βιβλία. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν περὶ τὸ ἔτος 380 μ.Χ. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς, ἐκτιμῶν τὴν σπανίαν ρητορικὴν

άξίαν και την ευσέβειαν του 'Ιωάννου, τὸν ἐχειροτόνησε διάκονον και κατόπιν πρεσβύτερον.

Τότε ἔλαμψαν ὅλαι αἱ ἱκανότητες του. Οἱ ἄκροαταί του ἐγοητεύοντο ἀπὸ τοὺς ὠραίους θρησκευτικούς λόγους. "Ἐλεγον ὅτι ἀπὸ τὸ στόμα του ἔρρεε χρυσός, δι' αὐτὸ και τὸν ὠνόμασαν Χρυσόστομον.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ 'Ιωάννης ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον και τὸ ὄνομά του ἔγινε γνωστὸν και ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἀντιοχείας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ τότε αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος ἀνέβιβασε τὸν 'Ιωάννην εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον (398 μ. Χ.).

Ὁ ἅγιος 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος

Τώρα ἀρχίζει ἡ μεγάλη δράσις τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ κληρικοῦ. Ἀφιέρωσεν ὅλας του τὰς δυνάμεις διὰ νὰ φανῆ ἀντάξιος τῆς θέσεως, πού του ἐνεπιστεύθησαν. Ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν με ἀγάπην και ὑπομονήν, ἀλλὰ και με αὐστηρότητα. Ἐφρόντισε διὰ τὴν μόρφωσιν και τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν ἱερέων, διὰ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν, διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ὁρθοδοξίας και τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν Περσῶν και τῶν Γόθων.

Κατέκρινε τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων και ἰδιαιτέρως ἐκαυτηρίαζε τὰς ἀσωτίας και τὴν ἀκολασίαν τῶν ἀρχόντων.

Τίποτε δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ σταματήσῃ τὸν ἔλεγχόν του. Ἦτο ἀμειλικτος διὰ καθένα, πού δὲν ἐβάδιζεν εἰς τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ, εἴτε πλοῦσιος εἴτε ἀξιωματοῦχος ἦτο αὐτός. Δι' αὐτὸ ἠγαπάτο ἀπὸ τὸν λαὸν και ἐμισεῖτο ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας. Περισσότερον ἐμισεῖτο ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν, τὴν ὁποίαν κατηγορεῖ διὰ τὴν πολυτέλειαν και τὰς ἀσωτίας της.

Τελικῶς ἐπέτυχον οἱ ἐχθροί του νὰ ἐξορισθῆ εἰς Ἀρμενίαν, ὅπου παρέμεινε τέσσαρα περίπου ἔτη. Ἀπὸ ἐκεῖ διέταξαν νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸν Πόντον. Ἐνῶ ὁμως μετεφέρετο, ἀπέθανεν εἰς τὸν δρό-

μόν από τὰς κακουχίας τὸ ἔτος 407 μ.Χ. Τριάκοντα ἔτη ἀργότερα μετεφέρθη τὸ λείψανόν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐναπετέθη εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Ὁ Χρυσόστομος ὑπῆρξεν ἄφθαστος ρήτωρ καὶ σπουδαῖος συγγραφεύς. Ἐγρᾶψε πολλὰ βιβλία, λόγους, ἐπιστολάς, ἐρμηνευτικὰ τῶν Γραφῶν κλπ., καὶ τὴν **Λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου**, ἡ ὁποία τελεῖται ὄλας τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας τελεῖται ἡ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνεκήρυξε καὶ τὸν πατέρα τοῦτον **Ἅγιον** καὶ ἑορτάζει τὴν μνήμην του δύο φορές· τὴν 13ην Νοεμβρίου καὶ τὴν 27ην Ἰανουαρίου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν του ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρρὸς ἐκλάμψασα χάρις τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφιλαγορευίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο, τὸ ὕψος ἡμῶν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐθέσπισεν ἰδιαιτέραν ἑορτὴν διὰ καθένα ἀπὸ τοὺς τρεῖς μεγάλους πατέρας αὐτῆς, τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸν Γρηγόριον Θεολόγον καὶ τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον. Ἀλλὰ καθιέρωσεν καὶ ἄλλην ἑορτὴν, εἰς τὰς 30 Ἰανουαρίου, καὶ διὰ τοὺς τρεῖς μαζί, ἡ ὁποία λέγεται **ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν**.

Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶναι καὶ ἑορτὴ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῶν σχολείων, διότι οἱ τρεῖς μεγάλοι Ἱεράρχαι, μὲ τὰ ἔξοχα κηρύγματα καὶ τὰ συγγράμματά των, δὲν ἐστερέωσαν μόνον τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ ἐκαλλιέργησαν σπουδαιότατα καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (30 Ἰανουαρίου) ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον.

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρρσεύσαντας, τοὺς μελιρροῦτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας· Βασίλειον τὸν μέγαν καὶ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ· τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορροήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· Αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν».

9. Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (527—565). ΚΤΙΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΟΦΙΑΣ

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Χριστόν. Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Χριστιανισμόν μὲ ὅλα τὰ μέσα, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ὀλόκληρον τὸ Κράτος τοῦ ἀποκλειστικῶς χριστιανικόν. Ἄνεώσε λοιπὸν τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι ἀπηγόρευον τὰς ἄλλας θρησκείας καὶ κατεδίωκον τοὺς αἰρετικούς. Εἰς ὅσους ἠρνοῦντο νὰ βαπτισθοῦν ὤρισε τὴν ποινήν τοῦ θανάτου. Ἔκλεισεν ὅλας τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἔστειλεν ἱεραποστόλους διὰ νὰ διαδώσουν τὸν Χριστιανισμόν εἰς τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας. Καὶ τέλος ἔκτισε πολλοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς.

Ὁ μεγαλοπρεπέστερος ἐξ ὅλων τῶν ναῶν, τοὺς ὁποίους ἔκτισεν, εἶναι ὁ ναὸς τῆς **Ἀγίας Σοφίας**, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ ναὸς αὐτὸς εἶχε κτισθῆ διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ ἐπυρπολήθη εἰς μίαν διαδήλωσιν τῶν χριστιανῶν, ὅταν ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν νὰ ἐπαναφέρῃ ἀπὸ τὴν ἐξορίαν τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Ἀργότερα ἐκτίσθη πάλιν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπυρπολήθη κατὰ τὴν «Στάσιν τοῦ Νίκα». Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ ὁ Ἰουστινιανός. Θέλησις τοῦ ὅμως ἦτο νὰ γίνῃ μεγαλοπρεπέστερος καὶ καλλιτεχνικώτερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀκόμη τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος.

Τὰ σχέδια τοῦ ναοῦ ἔκαμαν οἱ δύο ἀρχιτέκτονες μηχανικοὶ **Ἀνθέμιος** καὶ **Ἰσίδωρος**, οἱ ὅποιοι καὶ ἐπέβλεψαν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Δέκα χιλιάδες ἐργάται καὶ ἑκατοντάδες μηχανικοὶ καὶ τεχνῖται, χωρισμένοι εἰς δύο ομάδας, ἤρχισαν τὸς ἐργασίας διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ εἰς τὰς 23 Φεβρουαρίου, τοῦ ἔτους 532 μ.Χ. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτοπροσώπως παρηκολούθει καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν ἐργασιῶν.

Τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο, μετέφέροντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας. Πολύχρωμα μάρμαρα καὶ λίθοι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀττικῆς, τῆς Λακωνίας, τῆς Καρύστου καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐχρησιμοποιήθησαν μὲ ἀφθαστον ἐπιτυχίαν εἰς συνδυασμὸν χρωμάτων, διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ. Ἄφθονος χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ μεγάλης ἀξίας πολῦτοιμοὶ λίθοι ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ νὰ στολίσουν τὸ ἐσωτερικόν του.

Μετὰ πέντε ἔτη καὶ δέκα μῆνας ἐπερατώθη ὁ Ναός.

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας

Τὸ ἐξωτερικόν του ἀπετέλει ἐπιβλητικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος, μαζί με τὸν νάρθηκα, 93 μ. καὶ πλάτος 72 μ. Εἶχε δύο μαρμαροστρώτους αὐλὰς. Εἰς τὸ μέσον τῆς δυτικῆς αὐλῆς ἦτο ἡ μαρμαρινὴ κρήνη, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶχε χροαχθῆ ἡ περίφημος καρκινική ἐπιγραφή (Διαβάζεται καὶ ἀνάποδα).

ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ὑπερέβαινε εἰς μεγαλοπρέπειαν κάθε φαντασίαν. Ὁ σφαιρικὸς θόλος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἰσῆρχετο ἄπλετον φῶς, ἐφαίνετο ὡσάν νὰ κρέμαται ἀπὸ τὸ οὐρανὸν με χρυσοῦν ἀλυσίδα. Οἱ 104 πολύχρωμοι κίονες καὶ οἱ συνδυασμοὶ τῶν χρωματιστῶν μαρμάρων, τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων λίθων εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας, ἐγέμιζον με θάμβος τὴν ψυχὴν τοῦ εἰσερχομένου. Τὴν ὄλην ἐπιβλητικότητα τοῦ ναοῦ συνεπλήρωνεν ἡ ζωγραφικὴ εἰκονογράφησις καὶ τὰ ψηφιδωτά.

Ἡ εἰκὼν τοῦ παντοκράτορος εἰς τὸν τροῦλλον ὑπέβαλλεν εἰς τὸν προσκυνητὴν τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφερε κατὰ νυξιν εἰς τὴν ψυχὴν του.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ ἔγιναν τὴν 27ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους

527 μ.Χ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἰουστινιανὸς ὕψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀνεφώνησε :

*«Δόξα εἰς τὸν Θεόν, ποῦ με ἤξίωσε νὰ ἐπιτελέσω τοιοῦτον ἔργον. Νε-
νικηκά σε Σολομών.»*

Καὶ παρέδωσε τὸν ἱερόν ναόν, ποῦ ἀποτελεῖ ἀπὸ τότε τὸ Ἴνδαλ-
μα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἐπὶ ἐννεακόσια περίπου ἔτη ὁ ναὸς ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς
Χριστιανούς, ὥσπου οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν καὶ μετεβλήθη
εἰς τουρκικὸν τζαμίον. Ἀπὸ 25 ὄμων ἔτων ἔχει γίνεαι ἱστορικὸν μου-
σεῖον. Ἀλλὰ οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν
ὡς Ἴνδαλμα θρησκευτικὸν καὶ ὡς ἔθνικὸν ὄνειρον.

10. Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (610 — 641 μ.Χ.)

α) Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκάθιστος Ὑμνος

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέβη εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον εἰς ἐποχὴν,
κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Πέρσαι ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ οἱ Ἄβαραι καὶ
Σλάβοι ἀπὸ βορρᾶ ἐπροχώρουν ἀνενόχλητοι καὶ κατελήστευον τὰς
ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ἔτος 614 μάλιστα οἱ Πέρσαι συνέ-
λαβον αἰχμάλωτον τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ζαχαρίαν καὶ, μα-
ζὶ μὲ ἄλλα λάφυρα, ἔστειλαν εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὸν Τιμιον Σταυ-
ρόν. Κατόπιν ἐπροχώρησαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα σχεδὸν τῆς
Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἐδαφῶν, ποῦ ἐκυρίευ-
ον, ἐπέβαλλον τὴν θρησκείαν τοῦ Ἡλίου (ζωροαστρισμόν), ποῦ εἶχον
αὐτοί, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκινδύνευε νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ Θρησκεία τοῦ
Χριστοῦ.

Ὁ Ἡράκλειος, διὰ ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Πέρσας νὰ ἐγκαταλείψουν
τὰς χώρας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Περ-
σίας. Καὶ τὸ σχέδιόν του ἐπέτυχε. Ὅταν εἶδον οἱ Πέρσαι ὅτι κινδυ-
νεύει ἡ πατρίς των, ἐξεκένωσαν τὰ Βυζαντινὰ ἐδάφη καὶ ἦλθον νὰ
τὸν ἐμποδίσουν. Οἱ δύο στρατοὶ συνητήθησαν εἰς Ἀρμενίαν, ὅπου
οἱ Ἕλληνες κατενίκησαν τοὺς ἐχθροὺς (623 μ.Χ.).

Μετὰ τὴν νικὴν αὐτὴν ὁ Ἡράκλειος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κων-
σταντινούπολιν. Τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἐπομένου ἔτους ἔκαμε δευτέραν ἐκ-
στρατείαν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Κατ' αὐτὴν ἔφθασε μέχρι τῆς Μη-
δείας, κύριεῦον τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης, διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρί-

δα του από τους Έλληνες, ἔκαμε τολμηρὸν ἀντιπερισπασμόν. Ἦλθεν εἰς συνενόησιν μὲ τοὺς Ἀβάρους καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσουν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἐνῶ τὰ ἡρωϊκὰ στρατεύματα τοῦ Ἡρακλείου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἔδιδον ἀνηλεῆ πλήγματα κατὰ τῶν Περσῶν μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κράτους τῶν, ἡ ἄσπιλος καὶ ἀνύποπτος πρωτεύουσα ἐδέχθη ἐξαφνικὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ ἠνωμένης δυνάμεις Ἀβάρων καὶ Περσῶν (626 μ.Χ.).

Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Ἡ φρουρὰ ἠγωνίζετο ἡρωϊκῶς. Τὰ ὅλγα στρατεύματα, ποὺ ἔστειλεν ὁ Ἡράκλειος, τὴν ἐνίσχυσαν ἀρκετά, ἀλλ' ἡ πίεσις τοῦ ἐχθροῦ, ὅσον παρήρχοντο αἱ ἡμέραι, ἠῦξανε τόσον ἀπὸ τὴν ξηρὰν ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Πολιορκητικαὶ μηχαναὶ ὑψώνοντο ἐμπρὸς εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἡ δὲ θάλασσα εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ ἀναριθμητὰ μονόξυλα, τὰ ὅποια ἔφερον Ἀβάρους πολεμιστάς.

Τότε ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδιά, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πατριάρχην **Σέργιον** καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν **Βῶνον**, προσηυχήθησαν εἰς τὴν Θεοτόκον, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν. Καὶ τὸ θαῦμα ἐγίνε : Ὅλα τὰ μονόξυλα τῶν Ἀβάρων, ὕστερα ἀπὸ μίαν σφοδρὰν θαλασσοταραχὴν, ἀνετράπησαν καὶ ἐβυθίσθησαν. Ἐνθουσιασμένος τότε ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως, ὤρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη, τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς διέλυσαν. Ἡ πόλις ἐσώθη !

Βαθύτατα συγκινημένος ὁ λαὸς, διὰ τὴν ἀνέλπιστον σωτηρίαν, τὴν ὅποιαν ἀπέδωσεν εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς Θεοτόκου, κατηθύνθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἐκεῖ, ὀλόκληρον τὴν νύκτα, ὄλοι ὄρθιοι, ἔψαλλον πρὸς Αὐτὴν εὐχαριστηρίους ὕμνους.

Οἱ ὕμνοι ποὺ ἐψάλλησαν τότε, μαζί μὲ ἄλλους οἱ ὅποιοι προσετέθησαν ἀργότερα, ἀποτελοῦν τὸν **Ἀκάθιστον ὕμνον**. Οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 «οἴκους» καὶ ψάλλεται εἰς τὰς ἐκκλησίας μας τὰς Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς πρῶτας τέσσαρας Παρασκευὰς ψάλλονται ἀπὸ ἕξι οἴκοι, τὸ βράδυ δὲ τῆς πέμπτης Παρασκευῆς ψάλλονται ὄλοι μαζί.

Εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον περιλαμβάνεται καὶ τὸ θαυμάσιον κοντάκιον :

*Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δειῶν εὐχαριστήρια,*

*αναγράφω Σοι ἡ Πόλις Σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδόνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω Σοι: Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε.*

6) Ἡ ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (629 μ.Χ.)

Ὁ Ἡράκλειος δὲν ἐσταμάτησε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Περσῶν παρὰ μόνον ὅταν τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ υπογράψουν ταπεινωτικὴν δι' αὐτοὺς συνθήκην. Δι' αὐτῆς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ ἐπιστρέψουν καὶ τὸν Τιμίον Σταυρόν. Κατόπιν ἐπέστρεψε θριαμβευτικῶς μὲ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν πρωτεύουσάν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος (629 μ.Χ.) ὁ Ἡράκλειος μὲ μεγάλην πομπὴν ἔφερε τὸν Τιμίον Σταυρόν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ τὸν ὕψωσε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας καὶ τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν (14 Σεπτεμβρίου) εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, πού τὸν εἶχεν ὕψώσει ἄλλοτε ἡ ἀγία Ἑλένη. Ὁ ἐλευθερωθεὶς Πατριάρχης Ζαχαρίας ἠλόγει τὴν ὕψωσιν καὶ λαὸς καὶ κληῖρος κατεΐχοντο ἀπὸ ρίγη θρησκευτικῆς συγκινήσεως.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει καὶ τὴν εὑρεσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀπὸ τὴν ἀγίαν Ἑλένην καὶ τὴν ὕψωσίν του ἀπὸ τὸν Ἡράκλειον τὴν αὐτὴν ἡμέραν, δηλαδὴ τὴν 14ην Σεπτεμβρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

*Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου
καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου·
νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος,
καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα.*

11. Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

α) Οἱ ἄσκηται — Ἅγιος Ἀντώνιος

Ἀπὸ τὰ μέσα περίπου τοῦ 3ου αἰῶνος μ.Χ. πολλοὶ χριστιανοὶ διὰ νὰ ἐπιδιδῶνται ἀπερίσπαστοι εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἔφευγον ἔξω εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐκεῖ ἔζων τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς των

μέ νηστειαν, ἐγκράτειαν καὶ προσευχάς. Οἱ χριστιανοὶ αὐτοὶ ἐλέγοντο **ἀσκηταί**, ἡ δὲ ζωὴ των εἰς τὴν ἔρημον **ἀσκητικὸς βίος**.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀσκηταὶ ἦσαν ὀλίγοι, ἀργότερα ὅμως, καὶ μάλιστα ὅταν ἐσουσηματοποιήθησαν οἱ διωγμοί, ἐπληθύνθησαν ἀρκετά.

Πρῶτος ἀσκητής, πού ἐζησεν ἐπὶ 27 ὀλόκληρα ἔτη μέσα εἰς ἓνα σπήλαιον, ἦτο ὁ **Παῦλος** ἀπὸ τὴν **Θηβαίδα** τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ σπουδαιότερος ὅμως ἀπόδλους, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, εἶναι ὁ **ἅγιος Ἀντώνιος**.

Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος κατήγετο ἀπὸ μίαν πλουσίαν οἰκογένειαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐγεννήθη περὶ τὰ 250 μ.Χ. Ὅταν ἐμεγάλωσε ἐμελέτα διαρκῶς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ συνεχῶς προσήχετο. Μετὰ τὸν θάνατον

τῶν γονέων του, ἀφοῦ ἐμοίρασε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, μετέβη εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του (355 μ.Χ.)

Ἀπέκτησε φήμην θαυματουργοῦ καὶ ἄπειρα πλήθη κόσμου τὸν ἐπέσκέπτοντο εἰς τὴν ἔρημον, ἄλλοι διὰ νὰ τὸν θαυμάσουν καὶ ν' ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς σοφὰς συμβουλὰς του, ἄλλοι ὅμως καὶ διὰ νὰ θεραπευθοῦν ἀπ' αὐτόν. Ἀκόμη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντίνος καὶ οἱ υἱοὶ του Κώνστας καὶ Κωνστάντιος, ἔγραφον ἐπιστολὰς εἰς τὸν Ἀντώνιον καὶ ἐζήτουν ἀπὸ αὐτὸν συμβουλὰς.

Ἡ Ἐκκλησία μας τὸν ἀνεκήρυξεν Ἁγίον καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην του τὴν 17ην Ἰανουαρίου. Τότε ψάλλεται τὸ ἀπολυτίκιον :

«*Τὸν ζηλωτὴν Ἡλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ Βαπτιστῇ εὐθείαις ταῖς τριβούχοις ἐπόμενος, πᾶτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστῆς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστήριξας εὐχαῖς σου. Δι' ὃ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σῶθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν*».

Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος.

6) Οι μοναχοί — Monal

Ὁ μαθητὴς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου Παχώμιου, ἀσκητῆς καὶ αὐτός, συνεκέντρωσε πολλοὺς ἀσκητὰς εἰς ἓνα μέρος. Ἐκτοτε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια, νὰ συγκεντρώνωνται πολλοὶ ἀσκηταὶ μαζί καὶ ν' ἀφοσιώνωνται εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἀσκηταὶ αὗτοι ὠνομάσθησαν **μοναχοί**, τὰ μέρη, ποὺ ἔμενον, **μοναί** (μοναστήρια) καὶ ἡ ἐν γένει ζωὴ, ποὺ διήγον, **μοναχικὸς βίος**.

Ἰδρύθησαν μοναὶ ἀνδρῶν καὶ μοναὶ γυναικῶν. Αἱ πρῶται ἰδρύθησαν ἀπὸ τὸν Παχώμιον, ὁ ὁποῖος εἶχεν εἰς τὴν ἐπίβλεψίν του 7.000 μοναχοὺς. Αἱ δευτέραι ἰδρύθησαν ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Παχωμίου.

Ὁ μοναχικὸς βίος ἐξηπλώθη σιγά-σιγά ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἄλλου.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐπεσκέφθη πολλὰ μοναστήρια, εἶδε τὸν τρόπον ζωῆς καθενὸς καί, διὰ νὰ προσαρμόσῃ τὴν μοναχικὴν ζωὴν εἰς τὸ ἀληθινὸν πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, συνέταξε τοὺς μοναχικοὺς κανόνας (κανονισμόν τῆς ζωῆς τῶν μοναχῶν), οἱ ὁποῖοι ἰσχύουν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἕως σήμερον.

Τὰ μοναστήρια ἦσαν δύο εἰδῶν, **ιδιόρρυθμα** καὶ **κοινόβια**. Εἰς τὰ **ιδιόρρυθμα** κάθε μοναχὸς εἰργάζετο ὠρισμένης ὥρας τῆς ἡμέρας ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου καὶ τὰς ὑπολοίπους εἶχε δικαίωμα νὰ ἐργάζεται διὰ λογαριασμόν του. Ἐλάμβανε δὲ ἀπὸ τὸ μοναστήριον τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησίν του εἰς χρῆμα ἢ εἰς τροφίμα καὶ παρεσκεύαζε μόνος του τὴν τροφήν του. Εἰς τὰ **κοινόβια** οἱ μοναχοὶ ἔζων ὡς μία οἰκογένεια.

Ἡ διοίκησις τῶν μοναστηρίων ἐγένετο ὑπὸ τῶν **Ἡγουμένων**. Ἄλλα ἐξ αὐτῶν ὑπήγοντο εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς περιφέρειας καὶ ἄλλα ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὁπότε ὠνομάζοντο **πατριαρχικὰ σταυροπήγια**.

Αἱ κύρια ἀρετὰι τοῦ μοναχικοῦ βίου ἦσαν τρεῖς: Ὑπακοή, ἀκτημοσύνη, ἐγκράτεια.

Εἰς τὴν πατρίδα μας σπουδαιότατα μοναστήρια ἔγιναν: Εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἄθως τῆς Χαλκιδικῆς, τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ἁγίου Ὄρους**. Τοῦ **Μεγάλου Σπηλαιου** εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τοῦ **Δαφνίου** εἰς τὴν Ἀττικὴν. Τοῦ **Ὁσίου Λουκά** εἰς τὴν Βοιωτίαν. Τῶν **Μετεώρων** εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὰ ὁποῖα εἶναι κτισμένα ἐπάνω εἰς ἀποτόμους βράχους.

Τὰ μοναστήρια προσέφεραν πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Δηλαδή:

— Ἐφρόντισαν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς πολλὰς χώ-

ρας. Ἡ Μάνη π.χ. ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμόν μετὰ τὰ κηρύγματα καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ μοναχοῦ Νίκωνος.

— Κατεπολέμησαν τὰς αἵρέσεις.

— Ἐκαλλιέργησαν τὰ γράμματα. Πλεῖστα βιβλία τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἐσώθησαν, διότι εἰς τὰ μοναστήρια ἀντεγράφησαν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς.

— Ἰδιαιτέρως τὰ μοναστήρια ὠφέλησαν τὸ ἑλληνικὸν γένος, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅπως θὰ ἴδωμεν εἰς τὰ ἐπόμενα.

12. ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ—ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ (720-843μ.Χ.)

α) Αἱ Εἰκόνας

Οἱ χριστιανοί, ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀκόμη ἔτη ἐστόλιζον τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, τὰς κατακόμβας καὶ τοὺς ναοὺς, κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ διάφορα θρησκευτικὰ σύμβολα (ΙΧΘΥΣ κλπ.) ἀργότερα δὲ μετὰ εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων.

Ἡ Ἐκκλησία ἐδίδασκε, ὅτι οἱ χριστιανοί πρέπει νὰ τιμοῦν καὶ νὰ σέβωνται τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα. Δι' αὐτὸ ἡ σημασία τῶν συμβόλων καὶ τῶν εἰκόνων ἦτο μεγάλη. Οἱ χριστιανοί ἐβλεπον τὰς εἰκόνας, ἐδίδαν σκοντο καὶ ἐνεθυμοῦντο τὰς πράξεις τῶν εἰκονιζομένων Ἁγίων καὶ ἐμιμοῦντο αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν των.

β) Οἱ Εἰκονομάχοι καὶ οἱ Εἰκονολάτραι

Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, πολλοὶ ἀμόρφωτοι χριστιανοὶ ἐξέφυγον ἀπὸ τὸ ἀληθινὸν πνεῦμα τῆς λατρείας τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἄντὶ νὰ δοξάζουν καὶ νὰ τιμοῦν τὸν Χριστὸν, τὴν Παναγίαν καὶ τοὺς Ἁγίους, ποὺ εἰκονίζοντο, ἐλάτρευον αὐτὰς ταύτας τὰς εἰκόνας, δηλαδὴ τὴν ὕλην, ἐκ τῆς ὁποίας εἶχον κατασκευασθῆ. Πολλοὶ μάλιστα ἐφθάναν εἰς τὸ σημεῖον νὰ πλύνουν τὰς εἰκόνας μετὸ νερὸ καὶ νὰ τὸ πίνουν, διὰ νὰ θεραπευθοῦν, ἂν τυχὸν ὑπέφερον ἀπὸ καμμίαν ἀσθένειαν. Ἄλλοι πάλιν ἐλάμβανον ἕνα τεμάχιον ξύλου, ὀλίγον χρῶμα κλπ. ἀπὸ μίαν εἰκόνα καὶ ἀπέδιδον εἰς αὐτὸ θαυματουργοὺς ἰδιότητας.

Τοιοιουτρόπως ὁμοίως ὁ Χριστιανισμὸς ἀπὸ θρησκεία τοῦ πνεύματος, ποὺ πράγματι εἶναι, μετεβάλλετο εἰς θρησκείαν τῆς ὕλης. Ἐδημιουργήθη

θηλαδὴ μέσα εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἕνας νέος τύπος εἰδωλολατρίας, ὁ ὁποῖος ἐπροξέτει πολλὴν ζημίαν εἰς τὴν Θρησκείαν.

Ὁ τότε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους Λέων ὁ Ἰσαυρος εἶδε τὸν κίνδυνον. Ἐκαμε ὁμως ἕνα σφάλμα. Ἀντὶ νὰ φροντίσῃ νὰ διδαχθῇ ὁ λαὸς περὶ τῆς ἀληθινῆς ἐννοίας καὶ τῆς λατρείας τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἔκαμε διάταγμα ν' ἀναρτηθοῦν αἱ εἰκόνες εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ μὴ δύναται νὰ τὰς ἐγγίξῃ ὁ λαός. Τὸ διάταγμα ὁμως αὐτὸ προεκάλεσε ἀμέσως τὴν ἀντίδρασιν πολλῶν χριστιανῶν. Ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἀπεκήρυξαν. Ὁ λαὸς τῆς Πρωτευούσης ἐξηγέρθη, παρακινούμενος δὲ ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς μοναχοὺς, ἐπανεστάτησεν ἐναντίον τοῦ «δυσεβοῦς» καὶ «σαρακηνόφρονος» βασιλέως, ὅπως ὠνόμασαν τὸν Λέοντα.

Ὁ Λέων Ἰσαυρος δὲν ὑπεχώρησε. Κατέστειλεν ἀμέσως τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀφοῦ ἀντικατέστησε τὸν Πατριάρχην, ἐξέδωσε νέον διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖον διέτασσε τὴν ἀπομάκρυνσιν τελείως τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀπὸ τοῦ ναοῦ. Τότε ἡ ἐσωτερικὴ διαμάχη εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν ἐκορυφώθη. Οἱ χριστιανοὶ ἐχωρίσθησαν εἰς δύο ἀντιπάλους μερίδας. Εἰς τὴν μερίδα τῶν **Εἰκονομάχων** καὶ εἰς τὴν μερίδα τῶν **Εἰκονολατρῶν** Ἐπηκολούθησαν ἄγῳνες, φιλονικίαι, ταραχαὶ ματαξὺ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, κατὰ τὰς ὁποίας ἐχύθη ἄφθονον χριστιανικὸν αἷμα.

Καὶ τὸ κακὸν ἐχειροτέρευσε ὅταν ἐγίνεν αὐτοκράτωρ ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος, Κωνσταντῖνος ὁ Ε'. Οὗτος μετεχειρίσθη βίαια μέσα καὶ κατεδίωξε σκληρῶς τοὺς εἰκονολάτρας. Ἐφυλάκισε, ἐξώρισε καὶ ἐθανάτωσε χιλιάδας ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἱ εἰκονολάτραι ὁμως ἠγωνίζοντο διὰ τὰς ἰδέας των. Τοιοῦτοτρόπως δλόκληρον τὸ κράτος εἶχε περιέλθει τρόπον τινα εἰς ἐμφύλιον θρησκευτικὸν πόλεμον.

Ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου, Λέων Δ'. ἔδειξεν εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἁγίων εἰκόνων μετριοπαθεῖ πολιτικὴν, ἀλλὰ ἡ ἔρις συνεχίζετο. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁμως ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ἡ σύζυγος του **Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία**, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Κωνσταντίνου. Αὐτὴ τὸ ἔτος 787 μ.Χ. ἐκάλεσεν εἰς τὴν Νίκαιαν τὴν **2 Οἰκουμενικὴν Σύνοδον** διὰ νὰ τακτοποιηθῇ ὀριστικῶς τὸ ζήτημα. Ἡ σύνοδος αὐτὴ ἀπεφάσισε τὴν ἐπαναφορὰν τῶν εἰκόνων εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ὥρισεν ὅτι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ προσκυνοῦν καὶ νὰ τιμοῦν τὰ πρόσωπα, τα ὁποῖα παριστάνουν αἱ εἰκόνες, καὶ νὰ μὴ λατρεύουν τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶναι κατασκευασμένοι.

γ) Ἡ Θεοδώρα — Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας

Τὸ ζήτημα τῶν ἁγίων εἰκόνων δὲν ἐτελείωσε οὔτε μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἦλθον ἄλλοι αὐτοκράτορες εἰκονομάχοι, οἱ ὁποῖοι ἐδίωξαν πάλιν τὰς εἰκόνας, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ διχασμὸς τῶν χριστιανῶν ἐξηκολούθει.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 843 μ.Χ.

Τὸ ἔτος αὐτό, ἡ Θεοδώρα, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ τῆς Μιχαήλ, ἐκάλεσε νέαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὁποία ἐκύρωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς Ζ'. Συνόδου καὶ ἐρρῦθμισεν ὀριστικῶς τὸ ζήτημα. Ἐκήρυξεν ὅτι ἡ τιμητικὴ προσκύνησις τῶν εἰκόνων γίνεται διὰ τὸν εἰκονιζόμενον Ἅγιον, ἡ δὲ λατρεία ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς κανένα ἄλλον.

Κατόπιν αὐτοῦ ἡ Θεοδώρα κατήργησεν ὅλα τὰ προηγούμενα διατάγματα καὶ διέταξε τὴν ὀριστικὴν ἀναστύλωσιν τῶν εἰκόνων εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀναστύλωσις ἔγινε μὲ ἐξαιρετικὴν θρησκευτικὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τοῦ ἔτους 843 μ.Χ. Δι' αὐτὸ ἡ ἡμέρα αὐτὴ θεωρεῖται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς ἐξαιρετικῆς σημασίας καὶ ὀνομάζεται μέχρι σήμερον Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Κατ' αὐτὴν ψάλλεται τὸ ἀναστάσιμον τροπάριον :

Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνούμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλήσει γὰρ ἠδὲ ὀκνησας σαρκὶ ἀνελεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, ἵνα ῥύσῃ οὖς ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι' χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνεκήρυξε τὴν Θεοδώραν Ἁγίαν καὶ ἐορτάζει τὴν μνήμην τῆς τὴν 11ην Φεβρουαρίου.

Ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

Γ' ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ (867—1453)

1. ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ (867—1054 μ.Χ.)

α) ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ.

Είπομεν προηγουμένως ὅτι ἀπὸ τοὺς ἐπίσκοπους διεκρίθησαν οἱ ἐπίσκοποι Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ρώμης, οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν Πατριάρχαι. Οὗτοι εἶχον τὴν ἀνωτάτην ἐπιβλεψίν τῶν ἐκκλησιῶν τῶν περιφερειῶν τῶν καὶ μεταξὺ τῶν ἦσαν ἰσότιμοι. Συνεννοοῦντο διὰ τὰ κοινὰ ἐκκλησιαστικά ζητήματα, κανεὶς ὁμως δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα ἄλλης περιφέρειας. Ἄλλ' ὁ Πάπας τῆς Ρώμης ἤθελε ν' ἀναγνωρισθῇ αὐτὸς ὡς ὁ ἀνώτατος Πατριάρχης ἀπὸ ὅλους καὶ νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

Τὴν ἀξίωσιν αὐτὴν ἐστήριζεν εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους :

1. Ἡ Δυτικὴ περιφέρεια, ἣ ὅποια εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην, ἦτο ἡ μεγαλυτέρα περιφέρεια, ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας. Ἦρχιζε ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔφθανε μέχρι τῆς Ἰσπανίας, τῆς Βρεττανίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπομένως ὁ Πατριάρχης τῆς μεγαλυτέρας περιφέρειας, — ἔλεγεν — ἔπρεπε νὰ κυριαρχῇ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας.

2. Ὁ πάπας ἦτο ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης. Ἦτο λοιπὸν ὁ ἄμεσος διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος — ἰσχυρίζετο — ἵδρυσε τὴν πρώτην Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης. Ὡς τοιοῦτος, λοιπὸν — ὑπεστήριζε — ἔπρεπε νὰ διακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους Πατριάρχας καὶ νὰ ἔχῃ δικαιδοσίαν ἐπάνω εἰς αὐτούς. Καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀξίωσιν του αὐτὴν

ἐπεκαλεῖτο τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρον : «*Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρα οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν*». Διὰ τῶν λόγων αὐτῶν—ἔλεγεν ὁ Πάπας—ὁ Σωτὴρ θεωρεῖ τὸν Πέτρον ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ κατὰ συνέπειαν, ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος εἶναι διάδοχος τοῦ Πέτρου, πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτερος τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν.

Ἄλλ' οὔτε ὁ πρῶτος λόγος ἔχει σημασίαν, οὔτε ὁ δεύτερος εἶναι ἀληθής. Τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης δὲν ἰδρυσεν ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἄλλοι χριστιανοί, πρὸ τοῦ Πέτρου καὶ πρὸ τοῦ Παύλου.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου ὁ Πέτρος δὲν εἶχεν εἰδικὴν ἐξουσίαν μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὡς Ἀπόστολος, εἶχε τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Διότι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦσαν ἐπίσκοποι ὠρισμένων πόλεων, ἀλλ' ἐπίσκοποι τῆς Μίσης, Ἀγίας καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσκοποι δηλαδὴ ὄλων τῶν πόλεων.

Ὅπως ὅμως καὶ νὰ εἶχον τὰ πράγματα τὸ γεγονός εἶναι ὅτι οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης ἐζήτουν κάθε εὐκαιρίαν ν' ἀναμειγνύωνται εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἄλλων Πατριαρχείων. Ἄλλ' αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολικῆς περιφέρειας ἀπέκρουον κάθε τοιαύτην ἐπέμβασιν.

6) Ὁ Πατριάρχης Φώτιος (858—867 καὶ 878—886 μ.Χ.)

Ἐνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Παπῶν εἶχεν ἐπέλθει ψυχρότης μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν. Ἦτο φανερόν δὲ ὅτι ἡ ψυχρότης αὐτὴ θὰ ὠδήγει ἀπὸ μίαν ἀφορμὴν εἰς ἀληθινὴν ρήξιν. Καὶ ἡ ἀφορμὴ, ἡ ὁποία ἐπέφερε τὴν ρήξιν - τὸ σχίσμα—μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἤργησε νὰ δοθῇ. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἑξῆς :

Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὰ ἔτη 842—867 μ.Χ. ἦτο ὁ Μιχαὴλ Γ'. Ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτο ἀνήλικος ἤσκει τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ὁ θεῖος του Βάρδας.

Τὸ ἔτος 858 ὁ Βάρδας καθήρесе τὸν τότε Πατριάρχην Ἰγνατίου καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν ἀνώτερον πολιτικὸν ὑπάλληλον τῆς αὐλῆς Φώτιον, τὸν ὁποῖον ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων ὅλοι διὰ τὴν μεγάλην μόρφωσίν του, τὴν σύνεσιν, τὴν ἀρετὴν καὶ γενικῶς διὰ τὸ ἀνεπίληπτον ἦθος του.

Ὁ Φώτιος ἔγινε Πατριάρχης εἰς χρονικὸν διάστημα μιᾶς ἐβδομάδος. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διῆλθεν ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς βαθμοὺς. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰγνατίου ὅμως ἐξηκολούθουν νὰ θορυβοῦν. Τότε ὁ Φώ-

τιος εκάλεσεν εις την Κωνσταντινούπολιν σύνοδον, εις την όποιαν προσε-
κληθήσασιν να προσέλθουν και οι άλλοι Πατριάρχαι και συνεπώς και ο
Πάπας της Ρώμης.

Ο Πάπας έθεώρησεν αυτό ως μίαν καλήν εύκαιρίαν, διά να ίκανο-
ποιήση την φιλαρχίαν και την άλαζονείαν του. Έστειλε, λοιπόν, αντιπρο-
σώπους του εις την Κωνσταντινούπολιν και μίαν έπιστολήν, με την ό-
ποιαν κατηγορεί τον αυτοκράτορα, έπειδή καθήρεσε τον Ίγνάτιον χωρίς
να έρωτηθῆ αυτός (ό Πάπας) και έπειδή άνεβίβασεν εις τον θρόνον τον
λαϊκόν Φώτιον.

Έδω πρέπει να σημειώσωμεν ότι ο Φώτιος δέν ήτο ο πρώτος, ό
όποιος από λαϊκός έγινε Πατριάρχης. Πρὸ αυτού είχαν γίνει άλλοι δύο,
χωρίς να προηγηθῆ θόρυβος, διότι τούτο δέν άπαγορεύει κανεις εκκλη-
σιαστικός κανών.

Ο Φώτιος πάντως δέν έδωσε σημασίαν εις την ύβριστικήν διαγωγήν
του Πάπα, ή δέ σύνοδος, εις την όποιαν συνήλθον 300 Έπίσκοποι, έπε-
κύρωσεν όμοφώνως την εκλογήν του ως νόμιμον και κανονικήν. Εις αυτό
συνεφώνησαν και οι αντιπρόσωποι του Πάπα (861 μ.Χ.). Τότε ο Πάπας
έκάλεσεν άλλην σύνοδον εις την Ρώμην, ή όποια εκήρυξε την εκλογήν του
Φωτίου άκυρον και άφώρισε τους αντιπροσώπους του (863 μ.Χ.).

Τοιουτοτρόπως είχαν τα πράγματα όταν εις τα άνωτέρω προσετέθη
και άλλη άφορμή.

Όλίγα έτη πρὸ του έπεισοδίου αυτού, κατόπιν ενεργειών του Πα-
τριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, είχαν εκχριστιανισθῆ οι Βούλγαροι. Ο
Φώτιος είχε στείλει εν τῶ μεταξύ κληρικούς από την περιφέρειάν του, διά
να οργανώσουν την Βουλγαρικήν Έκκλησίαν.

Υστερα όμως από όλίγον καιρόν έστειλεν εις την Βουλγαρίαν, διά
τον ίδιον σκοπόν, ίδιούς του κληρικούς και ο Πάπας της Ρώμης. Αυτοί
έφέροντο ύβριστικώτατα πρὸς τους κληρικούς του Πατριαρχείου της Κων-
σταντινουπόλεως. Εκτός αυτού, προσεπάθουν να εισαγάγουν εις την
Βουλγαρικήν Έκκλησίαν διαφόρους διδασκαλίας, ξένας πρὸς την Άγιαν
Γραφήν, την Ίεράν Παράδοσιν και τας άποστάσεις των Οικουμενικών Συν-
όδων. Έδίδασκον π.χ. ότι το Άγιον Πνεύμα δέν εκπορεύεται μόνον εκ
του Πατρός, όπως διδάσκει ο Χριστός, αλλά εκ του Πατρός και του
Υιού, και άλλα παρόμοια.

Ο Φώτιος μέχρι τότε υπέμενε τα πάντα. Άντελήφθη όμως τώρα,
ότι το συμφέρον της Εκκλησίας τον ήνάγκαζε να διαμαρτυρηθῆ.

Έστειλε, λοιπόν, μίαν περίφημον εγκύκλιον πρὸς τους Πατριάρχας
της Ανατολής, με την όποιαν κατήγγειλε τας άθαιρεσίας του Πάπα και

τὴν νοθείαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ἀπ' αὐτόν. Τούς παρεκάλει δὲ νὰ συνέλθουν εἰς γενικὴν σύνοδον, διὰ νὰ λάβουν ἀποφάσεις.

Ἡ Σύνοδος συνεκροτήθη πράγματι τὸ 867 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εἰς αὐτὴν ἔλαβον μέρος 1000 ἀντιπρόσωποι τῶν τεσσάρων Πατριαρχείων, οἱ ὅποιοι ἀπεδοκίμασαν ὁμοφώνως τὰς αὐθαιρέσας καὶ τὰς αἰρέσεις τοῦ Πάπα καὶ ἀπεφάσισαν τὴν διακοπὴν τῶν φιλικῶν σχέσεων μὲ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρώμης.

Τοιουτοτρόπως, ἐπῆλθε τὸ σχίσμα μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

γ) Τὸ σχίσμα γίνεται ὀριστικὸν (1054 μ.Χ.)

Μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 867 κατεβλήθησαν πολλαὶ προσπάθειαι διὰ τὴν ἔνωσιν πάλιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ὅλαι ὅμως ἀπετύγχανον ἕνεκα τῆς φιλαρχίας καὶ τῆς ἀλαζονείας τῶν Παπῶν. Καὶ τὸ ἔτος 1054 μ.Χ. τὸ σχίσμα ἐγένετο ὀριστικὸν ἀπὸ τὴν ἐξῆς ἀφορμὴν.

Ὁ τότε Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως **Μιχαὴλ Κηρουλάριος**, συνεννοήθη μὲ τὸν αὐτοκράτορα νὰ καταβάλλῃ καὶ νέαν προσπάθειαν διὰ συμφιλίωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ἐκάλεσε λοιπὸν σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν προσεκάλεσε καὶ τὸν Πάπαν νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους, διὰ νὰ συζητηθοῦν τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχώριζον.

Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅμως τοῦ Πάπα, μετὰ τὴν ἀφίξιν των εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συμπεριφέρθησαν μὲ περιφρόνησιν πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. Μίαν ἡμέραν μάλιστα εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, καὶ κατέθεσαν ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα ἠνάγκασαν τὸν Πατριάρχην νὰ διακόψῃ κάθε συζήτησιν μαζί των. Ἐγένετο πλέον φανερὸν ὅτι ἡ ἔνωσις ἦτο ἀδύνατος.

Δι' αὐτὸ ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισε, μὲ τὴν σειρὰν τῆς, ν' ἀφορίσῃ τὴν Πάπαν καὶ αὐτὴν τὸν Πάπαν καὶ νὰ διακόψῃ πλέον ὀριστικῶς κάθε σχέσιν μαζί του. Τοιουτοτρόπως ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐχώρισθη :

Εἰς τὴν **Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν** (Ὁρθόδοξον) μὲ τέσσαρα Πατριαρχεῖα : Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τὰς ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας Κύπρου καὶ Γεωργίας, καὶ εἰς τὴν **Δυτικὴν Ἐκκλησίαν** (Παπικὴν) μὲ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρώμης.

Μετά τὸ σχίσμα ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἠκολούθει τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Εἰς τὴν Δυτικὴν ὅμως εἰσῆχθησαν πολλαὶ νέαι διδασκαλαί, ὅπως π.χ. ἡ διδασκαλία τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου τελέσεως τῶν Μυστηρίων καὶ ἄλλα, αἱ ὁποῖαι δὲν συμφωνοῦν οὔτε μὲ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, οὔτε μὲ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

2. ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΡΩΣΩΝ

α) Ἐκχριστιανισμός τῶν Σλάβων

Σλαβικοὶ λαοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν οἱ σημερινοὶ Νοτιοσλάβοι (Σέρβοι, Κροάται, Σλαβῶνοι, Δαλματοί), οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ Πολωνοί. Αὐτοὶ εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ βόρεια τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους καὶ ἀπὸ τὸν βον αἰῶνα ἤρχισαν νὰ κάμουν πολλὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν κυρίως ἐφρόντισε κατ' ἀρχὰς ὁ Ἡράκλειος. Διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν δὲ τῶν δυτικῶν Σλάβων (Μοραβῶν, Βοημῶν καὶ Πολωνῶν) ἐφρόντισαν ὁ Πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Γ'. Αὐτοὶ τὸ ἔτος 863 μ.Χ. ἔστειλαν εἰς τὴν Μοραβίαν διὰ νὰ διδάξουν τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν δύο μοναχοὺς ἱεραποστόλους, τὸν **Μεθόδιον** καὶ τὸν **Κύριλλον** ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀδελφοί.

Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ἔμαθον ἄριστα τὴν σλαβικὴν γλῶσσαν, ἐφεύρουν τὴν σλαβικὴν ἀλφάβητον, καὶ μετέφρασαν εἰς αὐτὴν τὸ Εὐαγγέλιον, ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν. Ἐδίδαξαν τοὺς Σλάβους καὶ κατάρθωσαν ἐντὸς ὀλίγου σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος νὰ διαδώσουν εἰς αὐτοὺς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων.

Οἱ δύο αὐτοὶ μοναχοὶ ἐδίδαξαν καὶ ἐμόρφωσαν καὶ πολλοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι συνέχισαν τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων των εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Σερβίαν.

6) Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων

Εἰς τὴν Βουλγαρίαν διὰ πρώτην φοράν ἐδίδαξαν τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν διάφοροι χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι. Ἀλλὰ τὸ κύριον ἔργον τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Βουλγάρων, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου, τὸ ἀνέλαβον κληρικοὶ ἐκ Βυζαντίου. Αὐτοὶ μετέβησαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ἀρκετὸν χρόνον, κατῶρθωσαν δὲ νὰ πείσουν πολλοὺς Βουλγάρους ν' ἀσπασθοῦν τὸν Χριστιανισμὸν καὶ νὰ βαπτισθοῦν. Τὸ ἔργον τῶν ὁμῶς ἔμεινεν ἡμιτελές, διότι πολὺς λαὸς ἔμενε ἀβάπτιστος, ἀκολουθῶν τὸν βασιλέα τοῦ Βόγοριν.

Κατόπιν ὁμῶς πολλῶν προσπαθειῶν οἱ βυζαντινοὶ κληρικοὶ, βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως, ἔπεισαν τὸ ἔτος 864 καὶ τὸν Βόγοριν ν' ἀσπασθῆν τὸν Χριστιανισμὸν καὶ νὰ βαπτισθῆ. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως ἠκολούθησε πολὺς λαός.

Ἀργότερα ἦλθον εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ μαθηταὶ τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, μὲ τὸ κήρυγμα δὲ τούτων καὶ ὁ ὑπόλοιπος λαὸς ἠσπασθῆ τὸν Χριστιανισμὸν. Διὰ τοὺς ἐλαχίστους δυστροποῦντας ὁ Βόγορις ἐχρησιμοποίησε βίαν.

Τοιοιουτρόπως, χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων, ἡ Βουλγαρία ἔγινε Χριστιανικὴ καὶ ἰδρῦθη ἐκεῖ νέα Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως.

γ) Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων

Εἰς τὴν Ρωσίαν (Σκυθίαν) πρῶτος ἐδίδαξε τὴν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας. Τοῦτο τοῦλάχιστον παραδέχεται ἡ παράδοσις.

Ἀργότερα, τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ρωσίαν, μετεδόθησαν ἀπὸ Ρώσους ἐμπόρους, οἱ ὅποιοι ἐγίνοντο χριστιανοὶ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις των εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἀπὸ Ρώσους στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν ὡς μισθοφόροι εἰς τὸν Βυζαντινὸν στρατὸν.

Πολὺ ἐπίσης εἰργάσθη διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ

εις την Ρωσίαν και ὁ Πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ Βασίλειος ὁ Μακεδών.

Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Ρωσίαν μετὰ τὸ ἔτος 957 μ.Χ., ὅταν ἡ τότε αὐτοκράτειρα Ὀλγα ἔγινε χριστιανή. Αὐτή, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ υἱοῦ της, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὴν εἰδωλολατρίαν, ἐφρόντισε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν Ρωσικὸν λαόν.

Ἡ ὀλοκλήρωσις ὅμως τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων ἔγινεν ὅταν ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμὸν ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν **Βλαδίμηρος**, ἑγγονος τῆς αὐτοκρατείας Ὀλγας. Αὐτὸς τὸ ἔτος 989 ἐνυμφεύθη τὴν Βυζαντινὴν πριγκίπισσαν Ἄνναν καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους του.

Ὁ Βλαδίμηρος εἰργάσθη μὲ ζῆλον νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ρωσίαν, δι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ὠνομάσθη ἰσαπόστολος.

Μὲ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Ρώσων διεδόθη εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς.

Δ' ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1453) ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Α. ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ι. Ἡ Θρησκευτικὴ Μεταρρύθμισις

α) Τὰ αἴτια τῆς Μεταρρυθμίσεως

Μετὰ τὸ σχίσμα τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ὁ Πάπας δὲν περιορίσθη εἰς τὰ καθαρῶς θρησκευτικὰ του καθήκοντα, ἀλλ' ἀνemeίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Εὐρώπης. Καὶ κατάρθωσε ν' ἀποκτήσῃ εἰς τὴν Δύσει μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν. Αὐτὸς διώριζεν ὄλους τοὺς ἡγεμόνας καὶ αὐτοὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπετάσσοντο εἰς αὐτόν. Ἐὰν καὶ νεῖς ἡγεμῶν ἀντετάσσετο εἰς τὰς ἀξιώσεις του, τὸν ἀφώριζε καὶ ἀπὲρ γόρευε τὴν τέλεσιν πάσης ἱεροτελεστίας εἰς τὴν περιφέρειάν του.

Καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ὁ Πάπας εἶχε μεγάλην δύναμιν. Δι' αὐτὸ καὶ εἰσήγαγε πολλὰς αὐθαιρέτους ἀλλαγὰς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρκετὰς νοθείας εἰς τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας χωρὶς οὐδεὶς νὰ διαμαρτυρηθῆ. Διότι μόνος ὁ Πάπας ἀπεφάσιζε δι' ὅλα τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, αἱ δὲ ἀποφάσεις του ἔθεωρονον ἀλάθητοι (ἀλάθητος Πάπας).

Ἡ κατάστασις αὐτὴ διήρκεσε σχεδὸν ἀμείωτος μέχρι τέλους περὶ τοῦ 13ου αἰῶνος. Κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτὸ ὁ παπικὸς κληρὸς εἶχε παρεκκλίνει τοῦ προορισμοῦ του καὶ ἐνδιέφερετο πῶς νὰ ζῆ καλύτερα. Ἐζῆ δὲ ζωὴν πολυτελεῆ καὶ πολυδάπανον, ἄσωτον καὶ σκανδαλώδη. Ἐπρεπε ὅμως νὰ εὐρῆ καὶ κάποιον τρόπον, διὰ νὰ ἐξοικονομῆ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο νὰ δαπανᾷ. Καὶ ἐπενόησε τὸ ἀντιχριστιανικώτατον μέσον, τὰ **συγχωροχάρτια**.

Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι διὰ τὴν ἀφεθοῦν αἱ ἁμαρτίαι, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινῶς καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ, διότι μόνον ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας.

Ἀντιθέτως οἱ Πάπαι ἄφησαν νὰ πιστεύῃ ὁ ἀμόρφωτος λαός, ὅτι θὰ ἔχη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἂν πληρώσῃ ὠρισμένον χρηματικὸν ποσὸν καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ Πάπα εἰδικὸν «συγχωροχάρτι». Τελεῖα δηλαδὴ διαστρέβλωσις τῶν ὀρθῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν.

Πολλοὶ μορφωμένοι χριστιανοὶ ἐλυποῦντο διὰ τὴν τρομερὰν κατὰπτωσιν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ κατακρίνουν φανερά τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Διότι ἐκτὸς τῆς τυφλῆς ὑποταγῆς τῶν πρὸς τὸν Πάπαν, ἔτρεμον καὶ τὴν περίφημον Ἱερὰν Ἐξέτασιν. Ἦτο δὲ αὐτὴ δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ κληρικοῦς τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Πάπα καὶ εἶχε προορισμὸν νὰ καταδικάζῃ τοὺς αἵρετικούς. Αἵρετικοὶ δέ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐθεωροῦντο καὶ ὅλοι ὄσοις ὑπωπτεύοντο ὅτι δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. Αὐτοὶ ἐφυλακίζοντο, ἐβασανίζοντο καὶ συχνότατα κατεδικάζοντο εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον. Τὰ θύματα τῆς βαρβάρου αὐτῆς μεταχειρίσεως ὑπολογίζονται εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τῆς Ἀναγεννήσεως, οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως ἤρχισαν νὰ μορφώνωνται. Δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὴν δύναμιν τῶν Παπῶν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρουν τὴν ἄδικον καὶ καταπιεστικὴν ἐξουσίαν τῶν. Ἐνεκα τούτου πολλοὶ ἀπεφάσισαν νὰ μεταρρυθμίσουν τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐζήτησαν δὲ νὰ ἐπαναφέρουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀγνότητα τοῦ χριστιανικοῦ βίου. Οἱ Πάπαι ἀντέδρασαν βεβαίως καὶ κατεδίωξαν σκληρῶς τοὺς μεταρρυθμιστὰς καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τῶν, πολλοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

Ἀλλὰ τὸ ρεῦμα τῆς μεταρρυθμίσεως ἐμεγάλωνε καὶ νέοι διαρκῶς μεταρρυθμισταὶ ἐνεφανίζοντο.

6) Ὁ Λούθηρος

Ὁ Λούθηρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σαξωνίαν τὸ ἔτος 1483 μ.Χ. Κατ' ἀρχὰς ἔγινε μοναχὸς καὶ ἀργότερα ἐχειροτονήθη ἱερεὺς. Ἐπειδὴ εἶχε σπουδάσει φιλοσοφίαν καὶ εἶχεν ἀσχοληθῆ πολὺ μὲ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διωρίσθη Καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βυτεμβέργης.

Τό έτος 1517 ήλθεν εις τήν Βυτεμβέργην ό μοναχός Τέτζελος, αντιπρόσωπος του Πάπα Λέοντος 10ου, και έπώλει εις τούς δρόμους συγχωροχάτια. Ό Λούθηρος είχε πεισθή ότι ή Παπική Έκκλησία είχε απομακρυνθή από τό γνήσιον πνεύμα της διδασκαλίας του Χριστου. "Όταν όμως είδε και τον έξευτελισμόν, που έπάθαινε με τά συγχωροχάρτια, απέφασισε ν' αγωνισθή με δλας του τάς δυνάμεις, διά τήν κατάπαυσιν του κακού.

Τήν 31ην Όκτωβρίου, λοιπόν, του έτους 1517, παραμονήν της Κυριακής των Άγιών Πάντων, έτοιχοκόλλησεν εις τήν θύραν της εισόδου της Μητροπόλεως της Βυτεμβέργης μίαν διαμαρτυρίαν από 95 άρθρα. Με αυτήν ήσκει δριμύτατον έλεγχον έναντίον της διαφθοράς και των καταχρήσεων του Πάπα και απέδεικνυεν ότι μόνον ή ειλικρινής μετάνοια επαναφέρει τον άνθρωπον πλησίον του Θεου.

Τοιουτοτρόπως ό Λούθηρος εισήγαγε νέαν διδασκαλίαν, αντίθετον προς τήν Παπικήν. Τά κυριώτερα σημεία της διδασκαλίας αυτής είναι τά εξής :

α) Δέν παραδέχεται τό αλάθητον ούτε πρωτεία εις τον Πάπαν και δέν δικαιολογεί πολλάς παραβάσεις αυτού.

β) Ός μόνην πηγήν της Θρησκείας παραδέχεται τήν Άγιαν Γραφήν και απορρίπτει έντελώς τήν Ίεράν παράδοσιν. Εις τήν άκρότητα αυτήν έφθασεν ό Λούθηρος, διότι οι παπικοί, διά νά δικαιολογούν τάς καταχρήσεις και νεωτερισμούς των, υπεστήριζαν ότι ήσαν δήθεν σύμφωνοι με τήν Ίεράν Παράδοσιν.

γ) Δέν παραδέχεται προσκύνησιν εικόνων. Τοϋτο διότι ή Θεοτόκος, οι Άγιοι και αι εικόνες των είχαν από τούς Πάπας θεοποιηθή.

δ) Άπορρίπτει τά άλλα μυστήρια και παραδέχεται μόνον δύο : Τό Βάπτισμα και τήν Θείαν Εύχαριστίαν.

ε) Έκ των έορτών δέχεται μόνον τάς Κυριακάς και Δεσποτικάς και άπλοποιεί τήν λατρείαν. Η Λειτουργία ζητεί νά γίνεται εις τήν γλώσσαν του λαου διά νά τήν κατανοούν πάντες .

στ) Από τούς βαθμούς των κληρικών άναγνωρίζει μόνον δύο : Τοϋ διακόνου και του πρεσβυτέρου. Και τοϋτο διότι οι περισσότεροι έπίσκοποι της Δύσεως κατά τήν εποχήν εκείνην έχρηματίζοντο και δέν έζων βλον άνεπίληπτον.

Η διδασκαλία του Λουθήρου διεδόθη με ταχύτητα εις δλας τάς Γερμανικάς χώρας. Ό Πάπας έταράχθη από τάς ένεργείας του και τον εκάλεσεν εις τήν Ρώμην διά ν' άπολογηθή. Και επειδή εκείνος δέν συνεμορφώθη, τον αφώρισεν ως αίρετικόν και άποστάτην.

Ὁ Λούθηρος ὅμως, διὰ νὰ δείξη εἰς τὸν λαὸν τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τὸν Πάπαν, ἔκαυσε τὸ παπικὸν ἔγγραφο ἐνώπιον τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως.

Καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου ἐγένετο δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ ἀπὸ τὰ πλήθη καὶ ἀπὸ τοὺς μορφωμένους. Οἱ ὄπαδοί του καθημερινῶς ἐπληθύνοντο. Ὁ Πάπας τότε ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γερμανίας τὴν καταδίωξιν καὶ τὸν ἀφανισμόν των. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι πολλοὶ ἡγεμόνες συνεφώνουν μὲ τὰ ἰδέψεις τοῦ Λουθήρου.

Τέλος ὁ παπικὸς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, Κάρολος Ε', διὰ νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα, ἐκάλεσε γενικὸν συνέδριον τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἡγετῶν τῆς χώρας (Διαιταν) εἰς Βόρμς τὸ ἔτος 1521 μ. Χ. Εἰς αὐτὸ ὁ Λούθηρος ἀνέπτυξε λεπτομερῶς τὰς ἰδέας του καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐπιμένει εἰς αὐτάς καὶ δὲν τὰς ἀπαρνεῖται, ἐκτός ἐὰν ἀποδειχθοῦν αὐταὶ ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς ἐσφαλμέναι. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως τὸ συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ φίλους τοῦ Πάπα ἡγεμόνας, κατεδίκασε τὸν Λούθηρον καὶ ἀπηγόρευσε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν ἰδεῶν του.

Καὶ μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ συνεδρίου ὅμως, ὁ Λούθηρος ἐξηκολούθει νὰ διδάσκῃ καὶ ν' ἀποκτᾷ περισσοτέρους ὄπαδοὺς. Κατόπιν αὐτοῦ συνήλθε νέον συνέδριον, εἰς τὸ Σπάϊερ τῆς Γερμανίας τὸ ἔτος 1529 μ. Χ. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ἀπεκηρύχθη ἡ μεταρρυθμισὶς καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ληφθοῦν αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ Λουθήρου.

Διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν **διεμαρτυρήθησαν** ὁ Λούθηρος καὶ οἱ ὄπαδοί του καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἐπειδὴ διεμαρτυρήθησαν ὠνομάσθησαν **διαμαρτυρόμενοι (προτεστάνται)**.

Ἕλληνοὶ ἔμφυλοι πόλεμοι ἤρχισαν τότε εἰς τὴν Γερμανίαν μετὰ τῶν ὄπαδῶν τοῦ Πάπα καὶ τῶν διαμαρτυρομένων. Εἰς αὐτοὺς ἀνεμείχθησαν καὶ οἱ βασιλεῖς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμιστῶν. Τέρμα εἰς τοὺς πολέμους αὐτοὺς ἔθεσεν ἡ εἰρήνη, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν **Βεστφαλίαν** (1648). Μετὰ τὴν εἰρήνην αὐτὴν ἡ μεταρρυθμισὶς ἐξηπλώθη ἀπὸ τὴν Γερμανίαν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Βόρειον καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην.

Οἱ παπικοὶ ὅμως ἔκαμαν σκληροὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν μεταρρυθμιστῶν, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον **Οὐγενότους**.

Τοιοῦτότρόπως νέοι ἔμφυλοι θρησκευτικοὶ πόλεμοι ἤρχισαν εἰς

τὴν Εὐρώπην, κατὰ τοὺς ὁποίους ἄφθονον χριστιανικὸν αἷμα ἐχύθη. Τὸ 1572 μάλιστα εἰς τὴν Γαλλίαν, κατὰ τὴν τρομερὰν νύκτα τοῦ **Ἀγγίου Βαρθολομαίου** (24 Αὐγούστου), ἤρχισεν ἀγριωτάτη σφαγὴ τῶν διαμαρτυρομένων, ἡ ὁποία διήρκεσε περίπου ἕνα μῆνα. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα ἐσφάγησαν περίπου 50.000 ἄτομα.

Οἱ διωγμοὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἐξηκολούθησαν ἐπὶ ἄρκετὰ ἔτη ἀκόμη. Ἐσταμάτησαν δὲ ἐντελῶς μετὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ὅποτε μὲ τὴν **διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου** καθένας ἦτο ἐλεύθερος νὰ πιστεῦῃ εἰς οἰανδήποτε θρησκείαν.

γ) Ἄλλοι μεταρρυθμισταί

Κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Λούθηρος ἐκήρυττεν εἰς τὴν Γερμανίαν τὰς ἰδέας του, ἐδίδασκε τὰ ἴδια σχεδὸν εἰς τὴν Ἑλβετίαν ὁ **Ζβίγγλιος**, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν σχέσιν ἢ συνεννόησιν μὲ τὸν Λούθηρον.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ζβιγγλίου προεκάλεσε μεγάλην ἀναταραχὴν καὶ μάχας εἰς τὴν Ἑλβετίαν, εἰς τὰς ὁποίας ἐφονεύθη καὶ ὁ ἴδιος (1531). Τὸ ἔργον τοῦ Ζβιγγλίου συνέχισεν ὁ **Καλβῖνος** καὶ τελικῶς ἰδρύθη εἰς τὴν Ἑλβετίαν νέα Ἐκκλησία Διαμαρτυρομένων, ἡ ὁποία ὠνομάσθη **Καλβινικὴ Ἐκκλησία**.

Ὁ Καλβινισμὸς διεδόθη καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἐπειδὴ ὁμοίως ἐκεῖ διετηρήθησαν καὶ πολλαὶ ἀρχαῖαι χριστιανικαὶ παραδόσεις καὶ τελεταί, καθὼς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ὠνομάσθη **Ἀγγλικανικὴ ἢ Ἐπισκοπικὴ**.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐχωρίσθη εἰς τὴν **Παπικὴν** καὶ τὴν **Προτεσταντικὴν**, ἡ ὁποία περιελάμβανε τὴν **Λουθηρανικὴν**, τὴν **Καλβινικὴν** καὶ τὴν **Ἀγγλικανικὴν ἢ Ἐπισκοπικὴν**.

Ἀπὸ τότε ἔγιναν διάφοροι μεταβολαὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, σήμερον δὲ περιλαμβάνει αὕτη: τὴν **Παπικὴν**, **πολλὰς Ἐκκλησίας Διαμαρτυρομένων** καὶ τὴν **Παλαιοκαθολικὴν**, ἡ ὁποία δὲν ἀναγνωρίζει τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα καὶ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὴν Παπικὴν μετὰ τὸ 1870.

Δυτικαὶ Ἐκκλησῖαι ὑπάρχουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

2. Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1) Τό Οικουμενικόν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως

α) Ἡ Ἐκκλησία ἐπί Τουρκοκρατίας

(Ἐκλογή Πατριάρχου - Προνόμια - Διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας)

Τό Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἰδρύσεώς του εἰργάσθη ἐπιμόνως καί ἔκανε πολλοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τὴν διατήρησιν τῆς Ὁρθοδοξίας καί ἐσημείωσε μεγάλην πρόοδον. Καί μετὰ τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων καί τὰς ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας Κύπρου καί Γεωργίας, πού ἀπετελέσθη ἡ Ἀνατολική Ἐκκλησία, μόνον τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἠγωνίζετο διὰ τὸν Χριστιανισμόν καί ἀντεπροσώπευε τὴν Ὁρθοδοξίαν. Διότι αἱ χῶραι τῶν ἄλλων Πατριαρχείων, ἀπὸ τοῦ 7ου σχεδὸν αἰῶνος, εἶχον καταληφθῆ ἀπὸ Μωαμεθανικὰς φυλάς καί ἡ πρόοδος τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς αὐτάς εἶχεν ἀνακοπῆ.

Ἄλλὰ καί τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πρόοδος ἤρχισε ν' ἀνακόπεται μετὰ τὸ σχίσμα. Διότι ἐπηκολούθησαν τὰ γεγονότα τῶν σταυροφοριῶν καί ἡ περίοδος τῆς Φραγκοκρατίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, πού ἐδημιούργησαν πλεῖστα ἐμπόδια εἰς τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν. Ἦλθε κατόπιν ἡ συμφορὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καί τῆς ὑποδουλώσεως ὀλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς εἰς αὐτοὺς καί ἡ Ἐκκλησία ἐδέχθη πολλὰ κτυπήματα καί ἔπαθε μεγάλας συμφοράς.

Εἶναι βεβαίως ἀληθές ὅτι ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ἐχορήγησεν ἀρκετὰ προνόμια εἰς τοὺς χριστιανοὺς. Ἐν πρώτοις, διὰ νὰ δεῖξη διῆθεν τὸν σεβασμὸν του πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν συνεννόησιν τῆς Δυτικῆς καί Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καί ν' ἀποφύγῃ τοιοῦτοτρόπως μίαν χριστιανικὴν σταυροφορίαν ἐναντίον του, ἐζήτησεν ἀμέσως νὰ γίνῃ χειροτονία νέου Πατριάρχου εἰς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὸν ἐκλεγέντα δὲ **Γεώργιον Σχολάριον**, τὸν ἐπνομασθέντα **Γεννάδιον**, ὁ ὁποῖος ἀνήκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν ἀνθενωτικῶν (ἀντέδρα εἰς τὴν ἔνωσιν Ἀνατολικῆς καί Δυτικῆς Ἐκκλησίας), ἐχάρισε πολλὰς περιποιήσεις, τιμὰς καί δῶρα. Ἐν συνεχείᾳ μὲ σουλ-

τανικὸν διάταγμα (βεράτιον) ἀνεγνώρισε τὸν Πατριάρχην ὡς ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους—ἐθνάρχην—καὶ ἀρχηγὸν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄφησε τοὺς χριστιανοὺς ἐλευθέρους νὰ ὀμιλοῦν τὴν γλῶσσαν των, νὰ ἔχουν τοὺς ναοὺς των καὶ νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν των, ἀπήλλαξε τοὺς κληρικοὺς ἀπὸ τὴν φορολογίαν κ.λ.π.

Ἄλλὰ τὰ πολλὰ προνόμια ἦσαν λόγοι κενοί. Συχνότατα οἱ Τοῦρκοι ἐκρήμνιζον τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς ἢ τοὺς μετέτρεπον εἰς τζαμία, κατεδίωκον καὶ ἐφορολόγουν βαρῦτατα τοὺς κληρικοὺς, ἀπηγόρευον τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἔκλειον τὰ σχολεῖα καὶ γενικῶς ἐξηνάγκαζον μὲ κάθε τρόπον τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἐξισλαμισθοῦν. Οἱ χριστιανοὶ ὁμῶς δὲν ἤρουντο τὴν θρησκείαν των καὶ πολλοὶ ὑφίσταντο μαρτυρικὸν θάνατον. Τούτους ἡ Ἐκκλησία ὠνόμασε **Νεομάρτυρας**. Ἐξ αὐτῶν γνωστοὶ εἶναι ἡ Ὁσία Φιλοθέη, ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ Ἀναστάσιος ὁ Ναυπλιεύς, ὁ Γεώργιος Χιοπολίτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐορταζόμενοι τοπικῶς.

Ὅπως δὲ καὶ τὰ ἐλάχιστα εἰς τὴν πραγματικότητα δικαιώματα τοῦ Πατριάρχου, ἔφεραν ὠρισμένα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Οἱ χριστιανοὶ συνεσπειρώθησαν γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Πατριάρχην καὶ μὲ ὄλην τὴν δίωξιν, κατώρθωσαν νὰ διατηροῦν ἀκέραιον τὸ θρησκευτικὸν φρόνημα καὶ ἄσβεστον τὴν φλόγαν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας. Ἡ συμβολὴ τοῦ κλήρου εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ ἦτο ἀνυπολόγιστος.

Οἱ πτωχοὶ καὶ ρακένδυτοι ἱερεῖς μὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα μετεβάλλοντο εἰς μεγάλους ἐθναποστόλους καὶ ἴσταντο εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ καταδυναστευομένου ἐλληνισμοῦ. Μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ παράδειγμά των ἐνεθάρρυναν τοὺς ὑποδούλους πιστοὺς καὶ ἐτόνωναν εἰς αὐτοὺς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ τὴν ἐθνικὴν ἰδεολογίαν. Πολλοὶ δὲ ἐμπνεόμενοι ἀπὸ αἰσθήματα πατριωτισμοῦ ἔγιναν πρωτοπόροι εἰς διαφοροὺς ἐπαναστατικοὺς ἀγῶνας καὶ ἢ ἐξωρίσθησαν ἢ ἐφυλακίσθησαν ἢ ὑπέστησαν φρικτὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ὅταν δὲ ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μας, οἱ κληρικοὶ μας προΐαξαν τὰ στήθη των διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μας διὰ τῶν ἀντιπροσώπων της ηὐλόγησε, ἐνεθάρρυνε καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους.

Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου μὲ σύνοδον κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Εἰς τὴν σύνοδον αὐτὴν

μετείχε και ὁ διερμηνεύς μεταξύ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Πατριαρχείου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1856 μ.Χ. ἡ διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας γίνεται ἀπὸ δύο σώματα. Ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ δώδεκα ἀρχιερεῖς καὶ διαχειρίζεται μόνον ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ ἀπὸ τὸ Μεικτὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσαρας κληρικούς τῆς Συνόδου καὶ ἀπὸ οἰκτῶ λαϊκούς. Τοῦτο ἔχει ἀρμοδιότητα νὰ τακτοποιῇ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καὶ πολιτικὴν χροιάν, ὅπως π.χ. εἶναι οἱ γάμοι, τὰ διαζύγια, αἱ κληρονομίαι, τὰ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα κλπ.

Σήμερον οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους συνεστήθη τὸ Μεικτὸν Συμβούλιον δὲν ὑπάρχουν, διότι οἱ χριστιανοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Πατριαρχείου, εἶναι ἐλάχιστοι, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑφίσταται σήμερον τὸ Συμβούλιον τοῦτο.

6) Τὰ μοναστήρια κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκοκρατίας δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ὑποδούλους Ἕλληνας νὰ ἔχουν σχολεῖα. Διὰ τοῦτο ἐσταμάτησεν ἡ μόρφωσις τοῦ λαοῦ καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ λησμονηθῇ ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία, ἡ ἱστορία τῶν πατέρων μας, ὁπότε θὰ ἦτο εὐκολωτέρα ἡ μεταστροφή τοῦ ἑλληνικοῦ γένους εἰς τὸν Μωσαμεθανισμόν.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἔγινε. Τὸ ἑλληνικὸν γένος καὶ μέσα εἰς τὴν τρομοκρατικὴν ζωὴν τῆς μακροχρονίου δουλείας, κατῴρθωσε καὶ τὴν θρησκείαν νὰ διαφυλάξῃ ἀμόλυντον καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς ἔθνικὰς παραδόσεις νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίας.

Καὶ τὸ κατῴρθωσε μὲ τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς δοκιμασίας οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ, ἔχοντες ὡς παράδειγμα τὸ λαμπρὸν παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας μας, συνεκέντρωνον εἰς τὰ μοναστήρια τὰ σκαλωμένα Ἑλληνόπουλα καὶ προσεπάθουν διὰ τῆς πίστεως νὰ θερμάνουν τὰς πληγωμένας ψυχὰς των, νὰ τοὺς διατηροῦν ἄσβεστον τὴν ἔθνικὴν των συνείδησιν καὶ νὰ τοὺς καλλιεργοῦν τὴν ἐλπίδα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους. Κάτω ἀπὸ τὸ «τρεμουλιαστὸ φῶς τῆς ἀκοίμητης κανδήλας,» εἰς τὸν Νάρθηκα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰ ἐδίδασκον ἀνάγνωσιν, γραφὴν, ὀλίγην ἀριθμητικὴν, πολλὰ θρησκευτικὰ καὶ πολλὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τὰ μοναστήρια αὐτὰ τὰ Ἑλληνόπουλα ἐκαλλιέργησαν

είς τὰς νεαράς ψυχὰς των τὴν πίστιν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα.

Ἀπὸ τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἀκόμη ἐξεπήδησαν πολλοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὅπως ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν διδασκαλίαν των καὶ τὰ ἀξιόλογα συγγράμματά των ἔγιναν πρόμαχοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Μέσα εἰς τὰ μοναστήρια ἐπίσης εὕρισκον καταφύγιον καὶ προστασίαν οἱ καταδιωκόμενοι «κλέφτες», ἐζωογονοῦντο τὰ ἔθνικα ὄνειρα καὶ κατεστρώνοντο ἀπὸ καπεταναίους, μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τὰ σχέδια διὰ τὴν μεγάλην ἐξόρμησιν. Ἀπὸ Μοναστήρι τέλος ἐδόθη τὸ ὑπέροχον σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τὸ ὅποιον ἐχάρισεν εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν περιπτώθητον ἐλευθερίαν της.

γ) Αἱ Αὐτοκέφαλοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι

Κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἀνήκον καὶ αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι Ρωσίας, Πολωνίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας, Ἀλβανίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας καὶ Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁμως ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ ἐκκλησίαι αἱ ὅποια ἦσαν εἰς ἐλευθέρας χώρας, καὶ ἀργότερα ὅσαι ἦσαν εἰς χώρας ποῦ ἠλευθερώνοντο, ἔγιναν **αὐτοκέφαλοι**, δηλαδὴ ἀνεξάρτητοι, καὶ ἀνεγνωρίζοντο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ὡς αὐτοκέφαλοι.

Πρώτη κατέστη αὐτοκέφαλος ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀργότερα ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, κατόπιν τῆς Ἑλλάδος, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Πολωνίας καὶ Ἀλβανίας.

Αἱ ἐκκλησίαι Ρωσίας, Ρουμανίας καὶ Νοτιοσλαβίας σήμερον διοικοῦνται κάθε μία ἀπὸ ἰδικὸν τῆς Πατριάρχην.

Εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Νοτιοσλαβίας ὑπάγονται αἱ ἐκκλησίαι Σερβίας, Αὐστρίας, Οὐγγαρίας καὶ Μαυροβουνίου.

Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἐζήτησε τὸ ἔτος 1868 ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Ἄλλ' ἤγειρε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἔχη δικαιοδοσίαν καὶ νὰ διορίζη ἰδικούς της ἐπίσκοπους εἰς ὅλας τὰς ὑποδοῦλους εἰς τὴν Τουρκίαν χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρχον Βούλγαροι. (Τοιαῦται ἦσαν μερικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας). Εἰς τὴν πραγματικότητα οἱ Βούλγαροι, ἐπειδὴ αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἦσαν

έλληνικάι, ένδιεφέροντο όχι διά τήν θρησκευτικήν, αλλά περισσότερο διά τήν πολιτικήν διοίκησιν τών χωρών αούτων. Με τόν τρόπον δέ αούτον προσεπάθουσαν ν' άποκτήσουσαν δικαιώματα, ώστε εις πρώτην εύκαιρίαν νά προσαρτήσουσαν καί τας χώρας αούτας εις τό Βουλγαρικόν Κράτος. 'Αλλ' εις τας 'Εκκλησίας, που ύπήρχουσαν εκεί, ειχουσαν τοποθετηθή "Ελληνες έπίσκοποι. Καί ένώ οί έκκλησιαστικοί κανόνες δέν έπιτρέπουσαν νά ειναί δύο έπίσκοποι εις τήν ίδίαν πόλιν, οί Βούλγαροι κατώρθωσαν νά έπιτύχουσαν άπό τήν τουρκικήν κυβέρνησιν αούτό, που ήθελουσαν. Διώρισαν δηλαδή Βουλγάρους έπισκόπους εις τας χώρας αούτας. "Επεισαν μάλιστα τήν τουρκικήν κυβέρνησιν νά έπιτρέψη τόν διορισμόν ίδικου των έκκλησιαστικου άρχηγου εις τήν Κωνσταντινούπολιν, ό όποιος ώνομάσθη "Εξαρχος.

Διά τούς λόγους αούτους τό Οίκουμενικόν Πατριαρχείον, με μίαν τοπικήν σύνοδον εις τήν Κωνσταντινούπολιν κατά τό έτος 1872 έκήρυξε τήν Βουλγαρικήν 'Εκκλησίαν Σχισματικήν. 'Από τότε διεκόπησαν αί σχέσεις του Οίκουμενικου Πατριαρχείου καί τής 'Εξαρχίας τών Βουλγάρων μέχρι του τέλους του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όποτε ήρθη τό Βουλγαρικόν σχίσμα.

δ) 'Η 'Ελληνική 'Εκκλησία

"Όταν ήλευθερώθη ή 'Ελλάς, συνεστήθη έπιτροπή έξ έπισκόπων καί λαϊκώων, ή όποία συνέταξε τόν **Καταστατικόν Χάρτην τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος**. Τό έτος 1833 συνήλθουσαν εις τό Ναύπλιον όλοι οί άρχιερείς του έλευθέρου βασιλείου καί έπεκύρωσαν τόν Χάρτην αούτόν, ό όποιος τό ίδιον έτος έγινε νόμος του Κράτους. Τό έτος 1850 ό Καταστατικός αούτός Χάρτης έπεκυρώθη καί άπό τό Οίκουμενικόν Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως.

"Εκτοτε ό Χάρτης αούτός ύπέστη διαφόρους μεταβολάς καί τροποποιήσεις καί κατηρτίσθη ό τελικός Καταστατικός Χάρτης τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, που ισχύει καί σήμερα.

Συμφώνως προς αούτόν, ή 'Ελληνική 'Εκκλησία ειναί αούτοκέφαλος, άνεξάρτητος δηλαδή ως προς τήν διοίκησιν άπό τό Οίκουμενικόν Πατριαρχείον, καί έχει κεφαλήν τόν Κύριον ήμών 'Ιησουσαν Χριστόν. 'Ηνωμένη προς τό Πατριαρχείον, καθώς καί προς όλας τας όρθοδόξους έκκλησίας, ειναί ή 'Ελληνική 'Εκκλησία ως προς τήν πίστιν. 'Από τό Πατριαρχείον λαμβάνει καί τό "Αγιον Μύρον.

Ἀνωτάτη ἐποπεύουσα ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ **Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος**. Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς Μητροπολίτας τῆς χώρας. Συνέρχεται κάθε τρία ἔτη καὶ λαμβάνει ἀποφάσεις διὰ τὰ γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Πρόεδρος εἰς αὐτὴν εἶναι πάντοτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Εἰς τὰς συνεδριάσεις μετέχει, χωρὶς εἰκαίωμα ψήφου, καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς πολιτείας, ὁ ὁποῖος λέγεται Βασιλικὸς ἢ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος.

Ἀνωτάτη διοικητικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ **Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**. Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὡς μόνιμον πρόεδρον καὶ ἀπὸ δώδεκα Μητροπολίτας, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται κατ' ἔτος κατὰ σειρὰν τῶν πρεσβειῶν τῆς χειροτονίας των. Ἡ Ἱερά αὐτὴ Σύνοδος ἔχει μόνιμον ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ ἀσκεῖ τὴν τρέχουσαν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς μετέχει καὶ ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος, ὁ ὁποῖος μετέχει εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς προηγουμένης Συνόδου.

2) Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα

1) **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας**, μὲ ἔδραν τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας εἶχε μεγάλην ἀκμὴν καὶ δύναμιν. Ἀπὸ τὸν 7ον ὁμοῦ αἰῶνα, ὁπότε οἱ Ἀραβες κατέκτησαν τὴν Αἴγυπτον, ἤρχισε νὰ παρακμάζη, διότι ἐξαπελύθησάν τρομεροὶ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Εἰς παρακμὴν παρέμεινε τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἀργότερα, ὅταν κατέκτησαν τὴν Αἴγυπτον οἱ Τούρκοι

Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο ἤρχισε ν' ἀνυψῶνεται ἀπὸ τὰ ἀρχὰς τοῦ σημερινοῦ αἰῶνος, ὁπότε ἡ Αἴγυπτος ἐπέτυχε τὴν αὐτονομίαν τῆς.

Διὰ τὴν ἀνύψωσιν του ἐβοήθησαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ οἱ ἡγεμόνες Μολδοβλαχίας καὶ Ρωσσίας. Ἐπίσης συνετέλεσεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ ἐγκατάστασις πολλῶν Ἑλλήνων εἰς Αἴγυπτον.

Σήμερον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ὑπάγονται περίπου 140 χιλιάδες ὀρθόδοξοι χριστιανοί, μὲ ὀκτῶ ἐπισκόπους.

2) **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας** μὲ ἔδραν τὴν Δαμασκὸν τῆς Συρίας. Ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας εὕρισκετο εἰς

καλήν κατάστασιν, ἤρχισε καὶ αὐτὸ νὰ παρακμάζη ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων. Τὴν περισσοτέραν ὅμως δύναμιν τοῦ ἔχασεν ἀργότερα, διότι πολλοὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἔγιναν οὐνῖται. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ ἰδρυσις ὑπὸ τοῦ Πάπα Πατριαρχείου τῶν Οὐνιτῶν εἰς τὴν Δαμασκόν. Τὸ Οἰκουμενικὸν ὅμως Πατριαρχεῖον ἀντελήφθη τὸν κίνδυνον καὶ ἐξέλεγεν ὀρθοδόξους Πατριάρχας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.

Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο ἔχει σήμερον περίπου 300 χιλιάδας ὀρθοδόξους χριστιανούς, Ἑλληνας, καὶ Ἀραβας, με 16 Μητροπολίτας.

3) **Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων**, με ἔδραν τὰ Ἱεροσόλυμα. Τὴν ἴδιαν τύχην με τὰπροηγούμενα εἶχε καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἐξ αἰτίας τῶν διωγμῶν τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων.

Τελευταίως ὅμως τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο παρουσιάζει σημαντικὴν πρόοδον, διότι συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν χριστιανῶν, ἐπειδὴ εἰς τὴν περιοχὴν του εὐρίσκονται οἱ Ἅγιοι Τόποι.

Σήμερον περιλαμβάνει 75 χιλιάδας περίπου ὀρθοδόξους χριστιανούς, με 19 ἐπισκόπους. Διοικεῖται ἀπὸ Ἑλληνας Πατριάρχας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- 33 μ. Χ. Ἐορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς—Ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- 33 μ.Χ. Ἰδρυσίς τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.
- 46—48 μ.Χ. Πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου.
- 50 ἢ 51 μ.Χ. Ἀποστολικὴ Σύνοδος εἰς Ἱεροσόλυμα.
- 51—54 μ.Χ. Δευτέρα ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου.
- 54—58 μ.Χ. Τρίτη ἀποστολικὴ περιοδεία τοῦ Παύλου.
- 64—67 μ.Χ. Τετάρτη ἀποστολικὴ περιοδεία. Τέλος τοῦ Παύλου.
- 64—68 μ.Χ. Διωγμὸς τῶν χριστιανῶν ἐπὶ Νέρωνος. Μαρτύριον Πέτρου καὶ Παύλου.
- 81—96 μ.Χ. » » » ἐπὶ Δομιτιανοῦ. Μαρτύριον Διονυσίου καὶ Τιμοθέου.
- 98—117 μ.Χ. » » » ἐπὶ Τραϊανοῦ. Μαρτύριον Ἰγνατίου.
- 138—161 μ.Χ. » » » ἐπὶ Ἀντωνίνου Πίου. Μαρτύριον Πολυκάρπου.
- 161—180 μ.Χ. » » » ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου. Μαρτύριον ἁγίας Παρασκευῆς.
- 249—251 μ.Χ. » » » ἐπὶ Δεκίου. Βατανιστήριον Ὠριγένους.
- 284—305 μ.Χ. » » » ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος.
- 250 μ.Χ. Ὁ Μοναχικὸς βίος. Ἅγιος Ἀντώνιος.
- 313 μ.Χ. Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διάταγμα Μεδιολάνων.
- 325 μ.Χ. Ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Αἵρεσις Ἀρείου.
- 381 μ.Χ. Ἡ Β΄ » » » Μακεδονίου.
- 379—395 μ.Χ. Ὁ Μέγας Θεοδόσιος. Διωγμὸς τῶν Ἑθνικῶν.
- 532—537 μ.Χ. Κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ.
- 629 μ.Χ. Ἡ Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπὶ Ἡρακλείου.
- 720 μ.Χ. Ὁ Λέων Ἰσαυρος. Εἰκονομάχοι.—Εἰκονολάτραι.

- 843 μ.Χ. Ἡ Θεοδώρα. Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.
- 867 μ.Χ. Τὸ σχίσμα Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Πατριάρχης Φώτιος.
- 1054 μ.Χ. Τὸ σχίσμα γίνεται ὁριστικόν. Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος.
- 863, 864, 989 μ.Χ. Ἐχριστιανισμὸς Σλάβων, Βουλγάρων, Ρώσων.
- 1517 μ.Χ. Μεταρρυθμίσεις Λουθήρου. Διαμαρτυρόμενοι.
- 1833 μ.Χ. Ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
- 1850 μ.Χ. Ἐπικύρωσις τῆς ἀνεξαρτησίας ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

1. Α^α Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 325 μ.Χ. εἰς τὴν Νίκαιαν. Αἵρεσις Ἀρείου. Ἡ Σύνοδος αὐτὴ καθώρισε καὶ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ εορτάζεται τὸ Πάσχα.
2. Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 381 μ.Χ. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αἵρεσις Μακεδονίου καὶ Ἀπολλιναρίου. (Ὁ Ἀπολλινάριος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι μὲν τέλειος Θεός, ἀλλ' ὄχι καὶ τέλειος ἄνθρωπος).
3. Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 431 μ.Χ. εἰς τὴν Ἐφεσον. Αἵρεσις Νεστορίου. (Ὁ Νεστόριος ἐδίδασκεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη κοινὸς ἄνθρωπος καὶ κατόπιν ἠνώθη μὲ αὐτὸν ἡ θεία φύσις).
4. Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 451 μ.Χ. εἰς τὴν Χαλκηδόνα. Αἵρεσις Εὐτυχοῦς—Μονοφυσιτῶν. (Οἱ Μονοφυσῖται ἐπρέσβευον ὅτι εἰς τὸν Χριστὸν ὑπάρχει μόνον ἡ θεία φύσις καὶ ὄχι ἡ ἀνθρωπίνη).
5. Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 553 μ.Χ. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αἵρεσις Νεστοριαζόντων.
6. ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 680 μ.Χ. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αἵρεσις Ὀνωρίου—Μονοθελητῶν. (Οὗτοι ἐπρέβευον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχε μόνον μίαν θέλησιν, τὴν θεϊαν, διότι ἦ ἀνθρωπίνη θέλησις ἐξηφανίσθη).
7. Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 787 μ.Χ. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αἵρεσις Εἰκονομάχων.

ΒΙΒΛΙΑ

Εἰς τὰ ὅποια δύναται ὁ μαθητὴς νὰ προστρέξῃ, διὰ τὴν κατ' ἴδιαν μελέτην.

	Σύλλογος	᾽Οφελίμων	Βιβλίων.
1. Ἡ Ἐκκλησία μας.			
2. Ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.	»	»	»
3. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι.	»	»	»
4. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.	»	»	»
5. Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμός.	»	»	»
6. Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη.	»	»	»
7. Τὸ Ἅγιον Ὄρος.	»	»	»
8. Μετέωρα	»	»	»
9. Ἡ Ἁγία Σοφία.	»	»	»
10. Αἱ θρησκεῖαι.	»	»	»
11. Βιβλικαὶ ἱστορίαι καὶ βιβλικὰ τραγούδια.			Κ. Παπαναγιώτου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. Ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ.
 2. Ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν.
-

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 5
----------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. 1—313 μ.Χ.).

1. Τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ. Κύρια σημεῖα τῆς διδασκαλίας Του	9
2. Τὰ μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ πρῶτα συμβάντα (Ἐκλογή 12οῦ ἀποστόλου, ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κλπ.).	10
3. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία (Βίος τῶν πρώτων χριστιανῶν, φυλάκισις τῶν Ἀποστόλων, ἐκλογή διακόνων, πρωτομάρτυς Στέφανος, διάκονος Φίλιππος).	16
4. Ὁ διώκτης Σαοὺλ γίνεται Ἀπόστολος	24
5. Ὁ Παῦλος κηρύττει εἰς Δαμασκόν, Ἀραβίαν καὶ Ἱερουσαλήμ.	25
6. Ἡ δρᾶσις τοῦ Πέτρου ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ. (Θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ εἰς Λύδδαν κλπ.).	27
7. Ἡ Ἀντιόχεια γίνεται κέντρον τοῦ Χριστιανισμοῦ	28
8. Τὸ ἔργον τοῦ Παύλου — Ἀποστολικαὶ Περιοδεῖαι	32
α) Πρώτη ἀποστολικὴ περιοδεῖα τοῦ Παύλου	36
β) Δευτέρα ἀποστολικὴ περιοδεῖα τοῦ Παύλου	44
γ) Τρίτη ἀποστολικὴ περιοδεῖα τοῦ Παύλου	50
δ) Τετάρτη ἀποστολικὴ περιοδεῖα. Τέλος τοῦ Παύλου	52
9. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος	55
10. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι	58
11. Οἱ εὐαγγελισταὶ Μάρκος καὶ Λουκᾶς	60
12. Οἱ ἀδελφόθεοι Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας	61
13. Ὁργάνωσις καὶ διοικήσις τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν	63
14. Ἀποστολικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ σχέσεις αὐτῶν	64
15. Ἐμπόδια εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διωγμοί. (Ἐπὶ Νέρωνος, Δομιτιανοῦ, Τραϊανοῦ κλπ.)	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΑΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ. 313—867 μ.Χ.).

1. Ὁ Κωνῆνος καὶ ἡ ἀγία Ἐλένη προστάται τοῦ Χριστιανισμοῦ	77
2. Ὁ Ἄρειος καὶ ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.	82
3. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος (295—373 μ.Χ.)	84

4. 'Ο 'Ιουλιανός ὁ Παραβάτης (361—363 μ.Χ.)	87
5. 'Ο Μέγας Βασίλειος (330 — 379 μ.Χ.)	87
6. 'Ο Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός (328—389 μ.Χ.) Β' Οἰκ. Σύνοδος.	89
7. 'Ο Μέγας Θεοδοῖος (379—395) μ.Χ.)	91
8. 'Ο 'Ιωάννης ὁ Χρισόστομος (345—407 μ.Χ.) Τρεῖς 'Ιεράρχαι	92
9. 'Ο 'Ιουστινιανός (527—565 μ.Χ.). Κτίσις ναοῦ 'Αγ. Σοφίας	95
10. 'Ο 'Ηράκλειος—'Ακάθιστος "Ύμνος—"Υψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ	97
11. 'Ο Μοναχικός βίος — "Άγιος 'Αντώνιος	99
12. Οἱ Εἰκονομάχοι—Κυριακή τῆς 'Ορθοδοξίας (720—843 μ.Χ)	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ 867—1453 μ.Χ.)

1. Τὸ Σχίσμα τῶν 'Εκκλησιῶν	105
2. 'Εκχριστιανισμός τῶν Σλάβων, Βουλγάρων καὶ Ρώσων	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ —1453— ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ)

Α' ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1. Θρησκευτικὴ Μεταρρύθμισις, Λούθηρος—"Άλλοι Μεταρρυθμισταὶ	112
--	-----

Β'. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κων(πόλεως. ('Η 'Εκκλησία ἐπὶ Τουρ- κοκρατίας, Τὰ Μοναστήρια κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας κλπ.).	117
2. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	122

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΩΝ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	124
--	-----

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ	125
--------------------------------	-----

ΠΙΝΑΞ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ	126
------------------------------	-----

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	127
--------------------	-----

Τὸ ἐξώφυλλον τοῦ βιβλίου ἔγινε ἀπὸ τὸν ζωγράφον

ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΝ

'Η ἐσωτερικὴ εἰκονογράφησις ἔγινε ἀπὸ τὸν ζωγράφον

ΙΩΑΝΝΗΝ ΔΑΠΟΝΤΕ

0020561012
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ

ΤΑΞΙΣ Α'

Αρ. 1. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ-ΤΕΤΡΑΔΙΟ

ΤΑΞΙΣ Β'

Αρ. 3. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ-ΤΕΤΡΑΔΙΟ

ΤΑΞΙΣ Γ'

Αρ. 5. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

- » 6 ΜΥΘΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ
- » 7 ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
- » 8 ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ
- » 9 ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ
- » 18 ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΑΞΙΣ Δ'

Αρ. 10. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

- » 11. ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧ. ΕΛΛΑΔΟΣ
- » 12. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
- » 13. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ
- » 15. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
- » 18. ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑΙ ΤΑΞΕΙΣ Γ' & Δ'

- Αρ. 15. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Α' και Β' έτος συνδ/λιας)
- » 16. ΙΣΤΟΡΙΑ
(Α' έτος συνδ/λιας)
- » 17. ΙΣΤΟΡΙΑ
(Β' έτος συνδ/λιας)
- » 18. ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
(Α' και Β' έτος συνδ/λιας)

ΤΑΞΙΣ Ε'

Αρ. 19. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Έγκερ.)

- Αρ. 20. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Έγκερ.)
- » 21. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ »
- » 22. ΦΥΣΙΚΗ & ΧΗΜΕΙΑ »
- » 29. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ »
- » 30. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ »
- » 23. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Έλευθ.)
- 35. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ »

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'

- Αρ. 24. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ & ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ (Έγκερ.)
- » 25. ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΤ. ΕΛΛΑΔΟΣ »
- » 26. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ »
- » 27. ΦΥΣΙΚΗ & ΧΗΜΕΙΑ »
- » 29. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ »
- » 30. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ »
- » 28. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Έλευθ.)
- » 35. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ »
- » 36. ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑΙ ΤΑΞΕΙΣ Ε' & ΣΤ'

- Αρ. 29. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ (Έγκερ.)
(Α' και Β' έτος συνδ/λιας)
- » 30. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ε & ΣΤ'
(Α' και Β' έτος συνδ/λιας)
- » 31. ΦΥΣΙΚΗ & ΧΗΜΕΙΑ
(Α' έτος συνδ/λιας)
- » 32. ΦΥΣΙΚΗ & ΧΗΜΕΙΑ
(Β' έτος συνδ/λιας)
- » 33. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (Έλευθ.)
(Α' έτος συνδ/λιας)
- » 34. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
(Β' έτος συνδ/λιας)
- » 35. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ »
- » 36. ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ »

ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΕΥΧΟΣ Α' — ΤΕΥΧΟΣ Β' — ΤΕΥΧΟΣ Γ' — ΤΕΥΧΟΣ Δ'

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ

ΟΔΟΣ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 14 ΑΘΗΝΑΙ